

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra zahradnictví



Historie pěstování révy vinné v městě Mělníku a okolí

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Pavla Vašková

Vedoucí práce: Ing. Lubomír Lampíř, Ph.D.

© 2014 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Historie pěstování révy vinné v městě Mělníku a okolí" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne2014

.....

Bc. Pavla Vašková

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu panu Ing. Lubomíru Lampířovi, Ph.D. za odborné vedení při zpracování diplomové práce na téma **Historie pěstování révy vinné v městě Mělníku a okolí**. Dále bych chtěla poděkovat panu Ing. Františku Muškovi, Ph.D. za pomoc při výběru literatury potřebné k vypracování tohoto tématu, paní ředitelce Regionálního muzea v Mělníku PhDr. Miloslavě Havlíčkové a panu historikovi Mgr. Lukáši Snopkovi za poskytnutí důležitých informací a odborné literatury týkající se problematiky této diplomové práce a paní archivářce Olze Prosické ze Státního okresního archivu Mělník.

Historie pěstování révy vinné v městě Mělníku a okolí

Souhrn

Diplomová práce na téma Historie pěstování révy vinné v městě Mělníku a okolí je zaměřena na Královské věnné město Mělník, historické centrum počátků vinařství v Čechách. Hlavním cílem práce je vypracování stručného historického přehledu pěstování révy vinné na Mělnicku v jednotlivých časových obdobích důležitých pro české dějiny.

Speciální část se věnuje historickým odrudám révy vinné, které byly pěstovány v městě Mělníku. U každé zjištěné odrůdy je uveden historický název, možná synonyma a původ odrůdy. Dále je zde uvedena historie významných vinařství i malovinařů z města Mělníka i okolí. Během historického průzkumu byla pořízena obrazová dokumentace a historické listiny, které jsou součástí přílohy.

Při řešení problematiky diplomové práce na téma Historie pěstování révy vinné v městě Mělníku a okolí bylo zjištěno, že počátky vinařství v této oblasti sahají až do 9. století, kdy zde žila kněžna Ludmila se svým vnukem Václavem, který se zde měl učit základům vinařství. Rozkvět tohoto oboru nastal za vlády Karla IV., který přivezl sazenice révy vinné z Burgundska a poté před třicetiletou válkou, která vlivem svých ničujících dopadů měla za následek totální úpadek vinařství a vinohradnictví v Čechách na několik desítek let až do 19. století. V tomto časovém období se vinařství podporuje zakládáním vinařských škol a zvelebovacích organizací včetně vydávání vinařské literatury.

V současnosti se české vinařství věnuje i obnově historických vinic ve vinařské oblasti Čechy, kde je snaha využít i původní odrůdy révy vinné.

Klíčová slova: Réva vinná, historie pěstování, první písemná zpráva, Mělník, Čechy.

The history of grapevine growing in the town of Mělník and its vicinity

Summary

The thesis on the history of viticulture in Mělník and its neighbourhood is focused on the royal dowry town of Mělník, the historic center of the beginnings of viticulture in Bohemia. The main goal of this work is to formulate a brief historical overview of viticulture in Mělník region in individual time periods, that were important for Czech history.

A special part is dedicated to historic wine varieties that were grown in Mělník. A historical name is given for each known variety, as well as possible synonyms and origin. Furthermore, a history of significant wine growers from Mělník region is mentioned. Attached are historical papers and pictorial documentation taken during the historical research.

When dealing with the thesis on history of viticulture in Mělník area, it has been found out that the beginnings of viticulture in this area date back to the 9th century when Princess Ludmila lived here with her grandson Wenceslas. It is said that Wenceslas had to learn the basics of winemaking. However, the rise of this branch occurred during the reign of Charles IV, who brought wine seedlings from Burgundy, and then before the Thirty Years War. Due to its devastating impact, this war caused a total decline of viticulture and winemaking in Bohemia for several decades until the 19th century. In this period, on the other hand, the winery is supported by establishing of winery schools and nourishing organisations, and issuing of wine literature.

Nowadays, Czech winery restores historical vineyards in the wine region of Bohemia. Original grape varieties are used when possible.

Keywords: Grapevine, history of viticulture, the first written record, Mělník, Bohemia.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	VĚDECKÁ HYPOTÉZA A CÍLE PRÁCE	2
2.1	VĚDECKÁ HYPOTÉZA	2
2.2	UVEDENÍ PŘEHLEDU HISTORIE PĚSTOVÁNÍ RÉVY VINNÉ V MĚSTĚ MĚLNÍKU A OKOLÍ	2
2.3	ZJIŠTĚNÍ PŮVODU HISTORICKY PĚSTOVANÝCH ODRŮD RÉVY VINNÉ V MĚSTĚ MĚLNÍKU	2
2.4	UVEDENÍ HISTORIE VYBRANÝCH VINAŘSKÝCH PODNIKŮ A MALOPĚSTITELŮ V MĚSTĚ MĚLNÍKU A OKOLÍ	2
3	LITERÁRNÍ REŠERŠE	3
3.1	HISTORIE KRÁLOVSKÉHO VĚNNÉHO MĚSTA MĚLNÍKA	3
3.2	PŘEHLED HISTORIE PĚSTOVÁNÍ RÉVY VINNÉ V MĚSTĚ MĚLNÍKU A OKOLÍ	7
3.3	UVEDENÍ PŮDNÍCH PODMÍNEK V MĚLNICKÉ I LITOMĚŘICKÉ VINAŘSKÉ PODOBLASTI	29
3.4	VYPRACOVÁNÍ PŮVODU A VÝVOJE RÉVOVÉHO KEŘE	31
3.5	STRUČNÉ VYPRACOVÁNÍ MORFOLOGIE RÉVY VINNÉ	33
4	MATERIÁL A METODY	36
4.1	PŮVOD HISTORICKY PĚSTOVANÝCH ODRŮD RÉVY VINNÉ V MĚSTĚ MĚLNÍKU	36
4.2	HISTORIE VYBRANÝCH VINAŘSKÝCH PODNIKŮ A MALOPĚSTITELŮ V MĚSTĚ MĚLNÍKU A OKOLÍ	48
	4.2.1 Mělnická podoblast	48
	4.2.1.1 <i>Vinařské středisko Mělník – Chloumek, ČZU Praha, ŠZP Lány</i>	48
	4.2.1.2 <i>Lobkowicz vinařství Mělník</i>	49
	4.2.1.3 <i>Školní statek Mělník</i>	49
	4.2.1.4 <i>Vinařství Kraus, Mělník</i>	50
	4.2.1.5 <i>Vinné sklepy Kutná Hora s.r.o.</i>	50
	4.2.1.6 <i>Vinařství Za Stavením, Kralupy nad Vltavou</i>	51
	4.2.1.7 <i>Vinařství Bc. Luděk Vondrák, Mělník</i>	51
	4.2.1.8 <i>pan Milan Kaleda, Mělník</i>	52

4.2.1.9	<i>pan Miloš Hána, Vinařství Miloc, Vehlovice</i>	52
4.2.1.10	<i>pan Miroslav Říha, Vinařství Říha, Mělník</i>	52
4.2.1.11	<i>pan Božidar Vaněk, Vinařství Vaněk, Mělník</i>	53
4.2.2	Litoměřická podoblast	53
4.2.2.1	<i>Lobkowiczské zámecké vinařství Roudnice nad Labem s.r.o.</i>	53
4.2.2.2	<i>České vinařství Chrámce s.r.o., Most</i>	54
4.2.2.3	<i>Vinařství sv. Tomáše, Malé Žernoseky</i>	54
4.2.2.4	<i>Žernosecké vinařství s.r.o., Velké Žernoseky</i>	55
4.2.2.5	<i>Vinice Singer, Žalhostice</i>	55
4.2.2.6	<i>Rodinné vinařství Mikulenkovi, Velké Žernoseky</i>	56
4.3	HLAVNÍ MOŠTOVÉ ODRŮDY SOUČASNĚ PĚSTOVANÉ V MĚSTĚ MĚLNÍKU A OKOLÍ	57
4.3.1	Moštové odrůdy modré	57
4.3.2	Moštové odrůdy bílé	57
5	VÝSLEDKY	58
6	DISKUZE	86
7	ZÁVĚR	91
8	SEZNAM LITERATURY	93
9	SEZNAM PŘÍLOH	105

1 ÚVOD

Úkolem této diplomové práce je uvedení přehledu historie pěstování révy vinné v městě Mělníku a bližšího okolí. Město Mělník se rozprostírá nad soutokem dvou řek Labe a Vltavy a postupně měnilo svou podobu ze sídliště na středověké město. Původně zde stál hrad Pšov, sídlo české kněžny Ludmily a jejího vnuka Václava, který zde podle legend vysazoval sazenice révy vinné. Tyto legendy se staly základem vinařství v Mělníku.

Dnes na Mělnicku sídlí několik předních českých vinařství jako Lobkowicz vinařství Mělník, Školní statek Mělník, Vinařské středisko Mělník – Chloumek ČZU Praha nebo neméně známé Vinařství Kraus, produkující kvalitní lahvová i sudová vína. V tomto městě najdeme i sídlo jedné ze zvelebovacích organizací českého vinařství Cech českých vinařů, která se významně zasloužila o povznesení a rozvoj vinohradnictví a vinařství na Mělníku.

Součástí práce jsou výsledky uvedené v příslušné kapitole, shrnující historická i současná data týkající se výměry vinic, odrůdového složení, způsobu vedení révy vinné a průměrných sklizní z vinic v mělnické i litoměřické oblasti. K práci jsou také přiloženy některé historické dokumenty a fotografie, připomínající důležité momenty a osobnosti mělnického vinařství.

2 VĚDECKÁ HYPOTÉZA A CÍLE PRÁCE

2.1 VĚDECKÁ HYPOTÉZA

Nejstarší písemná zpráva o pěstování révy vinné na území dnešní České republiky je z roku 973 v zakládací listině Břevnovského kláštera v Praze. Ten je na území dnešní mělnické vinařské podoblasti. Předpokládá se, že postupně došlo v následujícím období k rozšíření pěstování révy vinné do dalších regionů Čech. Budou hledány další písemné zprávy o pěstování révy vinné na území mělnické vinařské podoblasti, které tuto hypotézu potvrdí nebo naopak bude doloženo, že se jednalo o mimořádnou událost a k rozšíření révy vinné došlo později.

2.2 UVEDENÍ PŘEHLEDU HISTORIE PĚSTOVÁNÍ RÉVY VINNÉ V MĚSTĚ MĚLNÍKU A OKOLÍ

Prvním cílem této diplomové práce je zpracování přehledu o historii pěstování révy vinné v městě Mělníku a okolí. Přehled bude zpracován dle několika významných historických období.

2.3 ZJIŠTĚNÍ PŮVODU HISTORICKY PĚSTOVANÝCH ODRŮD RÉVY VINNÉ V MĚSTĚ MĚLNÍKU

V druhém cíli diplomové práce budou jednotlivé historické odrůdy rozebrány na základě jejich původu a rozšíření. Budou zde uvedeny synonyma a historické podoby jejich současných názvů.

2.4 UVEDENÍ HISTORIE VYBRANÝCH VINAŘSKÝCH PODNIKŮ A MALOPĚSTITELŮ V MĚSTĚ MĚLNÍKU A OKOLÍ

Třetím cílem diplomové práce je uvedení několika vybraných vinařských podniků a malopěstitelů, zabývajících se pěstováním révy vinné a výrobou vína. Zde bude především věnována pozornost roku založení, ploše vinic, důležitým viničním polohám a pěstovanému sortimentu.

3 LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1 HISTORIE KRÁLOVSKÉHO VĚNNÉHO MĚSTA MĚLNÍKA

Budoucí město Mělník, tyčící se na mělnickém návrší, lákalo k osídlení již od dob prehistorických díky své lokalitě (Kilián, 2007). Nachází se nad soutokem dvou českých řek Labe a Vltavy a v úrodné oblasti Dokeské pahorkatiny. Původní sídliště, vybudovaná již v pravěku, byla postupně nahrazena hradištěm, které se vyvinulo ve středověké město. Někteří historikové považují Mělník za jedno z nejstarších měst, bohužel toto tvrzení není dostatečně podloženo konkrétními doklady a prameny. Koncem 9. století je připomenut hrad Pšov, který byl střediskem Pšovanů, české kněžny Ludmily, pšovského vládcy a jejího otce Slavibora (Kilián, 2007). Původní hrad Pšov náleží dle Böhma (1891) k nejstarším osadám a jeho počátek datuje rokem 757. Dále uvádí, že nejstarší zmínka o pšovském území se nachází v kronice Fuldenské z roku 805. Po smrti Ludmilina otce Slavibora připadlo území Pšovské Pražskému knížectví (Böhm, 1891). Kilián (2007) uvádí, že po jeho smrti se veškeré území stalo majetkem Přemyslovců.

Kněžna Ludmila zde podle legendy měla vychovávat svého vnuka Václava, který se na Mělnicku měl učit základům vinařství a později se stát patronem českých vinařů (Kilián, 2007). Šimáček (1888) popisuje, že sv. Václav pracoval na své první vinici rozkládající se severně od Nedomic a dodnes se nazývá Svatováclavská. Dále říká: „Již knížetem jsa, své síly tužil, kopaje a všeho, čeho bylo potřebí, bez uzardění konaje, by vína k svatým obřadům v hojnosti bylo“. Böhme (1891) píše, že se sv. Václav kromě položení základů a rozšiřování vinařství zasloužil o udělení mnohých výsad a podporu průmyslu. Horňanský (1911) píše:

„Svatý Václav, patron země České, vnuk sv. Ludmily, jež kázala révu z Moravy přinést a štípiti, dle pověsti jsa již knížetem, své síly tužil na vinici, kopaje a všeho, čeho potřeba bylo, bez uzardění konaje, by vína k svatým obřadům hojně bylo“. Dále uvádí, že sv. Václav je od těch dob považován za patrona českého vinařství. Vinaři bývalého poctivého pořádku královského věnného města Mělníka jemu věnovali oltář v mělnickém kostele a korouhev cechu vinařského je ozdobena jeho obrazem (Horňanský, 1911). Roku 1676 byl zásluhou usnesení města Litoměřic sv. Václav jmenován nejen patronem vinařů, ale i nejvyšším perkmistrem vinic „*Supremus magister vinearum*“ (Kraus et al., 2012). Kraus et al. (2012) dále řadí mezi patrony vinařství svatého Vojtěcha, svatou Ludmilu, svatého Prokopa, svatou Anežku, Jana Evangelistu, Bartoloměje svatého Urbana z Langres, svatého Vavřince, svatého

Vincence ze Zaragozy a svatého Martina z Tours. Svatý Martin z Tours, narozený roku 316 v horní Panonii, byl římským vojákem a jezdeckým důstojníkem v Galii. Jedné chladné noci, kdy daroval promrzlému žebrákovi část svého pláště, se mu zjevil Kristus a on se dle pověsti nechal pokřtít. Jako křesťan nemohl ukončit život jinému člověku a proto byl z římské legie propuštěn. Stal se žákem svatého Hilaria z Poitiers a založil první mužský klášter v Galii. Zemřel roku 397 a mimo vinařů a vinohradníků je patronem rytířů, jezdců, vojáků, žebráků, koní a hus (Kraus et al., 2012).

Kilián (2009) mimo jiné uvádí, že kněžna Ludmila se na své rodné sídlo, hrad Pšov, vrátila po smrti svého manžela Bořivoje a údajně tak založila tradici vdovského sídla kněžen. Dále připomíná, že se tato tradice později změnila na věnné město českých královen.

První zmínku o městě Mělníku dokazují mince ze zdejší mincovny, ražené na přelomu 10. a 11. století za dob kněžny Emy, manželky vládnoucího Boleslava II. Pobožného. Za pozoruhodný objev nebyl ani tak považován nápis *Melnic civitas* vyražený na těchto mincích, ale pouze jen existence mincovny (Kilián, 2007).

V letech 1086 až 1185 byl vybudován kostel sv. Petra a založena při něm kapitula. Od této doby je Mělník nazýván městem, kde se konají trhy. Užitek z těchto trhů byl na popud královny Anežky darován klášteru sv. Jiří v Praze (Böhm, 1891).

Kilián (2007) et Böhm (1891) uvádí, že rokem 1274 byl dán základ významného privilegia krále Přemysla Otakara II., který je v dochovaných pramenech deklarován jako počátek města. Od tohoto skutku je město Mělník nazýváno městem královským (Böhm, 1891). Po smrti Přemysla Otakara II. roku 1278 je město Mělník darováno jako věno královně Kunhutě (Böhm, 1891). Dále připomíná, že mělničtí měšťané se v tomto století hojně stávají součástí měšťanů pražských. První rozvoj města nastává až za vlády krále českého a císaře římského Karla IV. (1346 – 1378). Mělník se stal městem věnným (Kilián, 2007) a král Karel IV. nařídil, aby nikdy prodán nebyl a měšťanům bylo na základě listiny umožněno svévolné nakládání s majetkem (Kilián, 2007) na základě zákona *Majestas Carolina* (Böhm, 1891). Po smrti jeho čtvrté manželky Alžběty roku 1393 se město Mělník stalo na krátký čas majetkem Koruny královské (Böhm, 1891). Karel IV. roku 1348 obnovil pro mělnické občany právo deskové a roku 1352 potvrdil dřívější privilegium na svobodné skládání čtyř lodí se solí a slanečky a rozšířil náklady zboží (Böhm, 1891). Rozhodnutí o zakládání vinic a pěstování odrůd révy vinné převážně z Francie, převážně z Burgundska a Champagne, bylo velkým přínosem pro celou oblast města Mělníka (Kilián, 2007). Byla také stanovena první viniční práva jako základ organizace vinařské práce.

Tato viniční privilegia byla nadále potvrzována i dalšími nástupci Karla IV. (Kilián, 2007; Doležal, 1999):

1. privilegium vydané 16.2. 1358 (Doležal, 1999)

- vinice se smí vysazovat tři míle od Prahy
- vytvoření viničního práva na ochranu a podporu vinic
- jmenování dozorčí funkce tzv. perkmistra hor viničních pro kontrolu nad vinicemi (Doležal, 1999)

2. privilegium vydané 6.1. 1373 (Doležal, 1999)

- ochrana a podpora českého vinařství před dovozem vín ze zahraničí (stanovení od kdy do kdy se v českých zemích nemohou šenkovat cizí vína)
- vydání zákazu šenkování cizích vín v Království českém (výjimku mají pouze města Kutná Hora, České Budějovice, Písek) (Doležal, 1999)

3. privilegium

- vydání zákazu šenkování cizích vín v Království českém po celý rok (k vyjímčkám přibývá Německý Brod) (Doležal, 1999)

Král Václav IV. o mělnické panství taktéž pečoval a roku 1381 udělil mělnickým měšťanům právo neomezeného soudu hrdelního v mělnickém okrese (Böhm, 1891).

V dobách příchodu husitských vojsk a jejich řádění mnohá města neodolala, ale Mělník již v roce 1421 přijal čtyři artikuly a zavázal se husitským požadavkům (Kilián, 2007). Také Böhm (1891) popisuje město Mělník v době husitských válek jako místo, kterému se vyhnuly důsledky působení husitských vojsk. Po přijetí čtyř artikul pražských stáli Mělničtí na straně proti králi. Mimo jiné dokládá, že po působení husitů se obyvatelé Mělníka znovu připojili ke králi Albrechtu II. Po smrti krále Albrechta II. nastupuje na trůn Jiří z Poděbrad, vládnoucí za nezletilého krále Ladislava Jagellonského, který město Mělník vedl ke zdárnému rozvoji (Böhm, 1891).

Dne 8. května roku 1421 táhl přes Mělník Žižka už jako přítel mělnických obyvatel. Cílem jeho tažení byly Litoměřice, které se po obléhání jeho vojsky Pražanům poddaly. Během husitských válek se české země a národ rozdělil na šest stran dle politického a náboženského vyznání. Později se počet snížil na strany dvě, aristokratickou a demokratickou. Na straně aristokratické stála šlechta a města Mělník, Praha a Plzeň. Ke straně demokratické

se hlásila česká královská města (Böhm, 1891). Mimo jiné píše, že roku 1452 byl zvolen správcem Království českého Jiří z Poděbrad do doby, kdy roku 1453 usedl na trůn nezletilý král Ladislav Pohrobek, za něhož vládl právě Jiří z Poděbrad.

Vliv doby před třicetiletou válkou zajistil českým městům zlatý věk. Dochází k výraznému rozvoji obchodu, měšťané bohatnou, rozšiřují svůj majetek o tvrze, dvory i celé vsi a získávají šlechtické tituly (Kilián, 2007).

Následně v době stavovského povstání proti Habsburkům se město Mělník postavilo proti císaři (Kilián, 2007). Důsledkem tohoto jednání byla ztráta několika statků, usedlostí, panských dvorů např. ve Skuhrově, Újezdci, Chotči, Bosyni aj., cechů a privilegií, která kupříkladu městu umožňovala volbu perkmistra hor viničních. Takto pokutované a potrestané město vlivem ztráty příjmů postupně zchudlo (Böhm, 1891). Městu byla privilegia navrácena až císařem Matyášem, který k nim přidal právo konat další dva výroční trhy, filipojakubský a na den po nanebevzetí Panny Marie (Böhm, 1891).

Městem prošla během let řada nepřátelských oddílů, ale největší zkázou byla Baérová švédská vojska roku 1639 (Kilián, 2007). Následkem vpádu bylo vypálené předměstí, poničené vinice, krajina zpustlá, vypálené viniční lisy a mnoho lidských životů včetně několika předních měšťanů. Ti byli na rozkaz Ferdinanda II. pokutováni hrdlem, vyhnanstvím a zkonfiskováním jejich majetku (Böhm, 1891).

Období pobělohorské se spojuje se změnami vlastnictví mělnického zámku. Od roku 1623 je v zástavním držení Viléma Slavaty z Chlumu, který jej roku 1641 vrací Ferdinandovi III. (Kilián, 2007) z důvodu, který uvádí Böhm (1891), kdy si Vilém Slavata roku 1643 v listě stěžuje hraběti Martinicovi, že to co z úrody vína se prodá, to na náklad vinic opět vychází. Od roku 1645 je zámek zastaven rodu Černínů, konkrétně císařskému vyslanci Heřmanu Černínovi (Böhm, 1891). Členové rodu zámek trvale neobývali z důvodu budování zámeckého sídla v Hoříně s rozlehlým okolním parkem (Kilián, 2007). Roku 1652 zachvátil město Mělník požár, který zničil téměř celé město. Obyvatelé po dobu stavby nových domů přebývali ve sklepích nebo v boudách zbitých z prken (Böhm, 1891). Jak Böhm (1891) dále uvádí, požár nebyl jedinou zkázou postihující Mělník. V letech 1679 – 1680 se zde objevil mor, který zasáhl i Moravu a okolní oblasti. Zemřelo přes sto tisíc lidí (Böhm, 1891). Roku 1681 následovaly další dva požáry, spalující celé město až na 27 domů. Shořely tak významné veřejné budovy jako chrám sv. Petra a Pavla, špitál, děkanství, škola a vzácné knihy a listiny. Mělnickým vypomohla císařovna Marie Eleonora, vdova po Ferdinandu III., darováním svých příjmů na pomoc chudým měšťanům (Böhm, 1891).

Roku 1753 přešlo panství Mělník do vlastnictví rodu Lobkowiczů sňatkem Augustina Antonína Josefa Lobkowicze s Marií Ludmilou Černínovou (Kilián, 2007; Hadrbolec, 1941). Tímto byl dán základ nové větve mělnické (Böhm, 1891). Vliv válek v 18. století vedených císařovnou Marií Terezií se nevyhnul ani Mělníku. Město bylo několikrát přepadeno francouzskými, bavorskými a pruskými vojsky, ale zásahem jeho obyvatel nebylo nikdy vydrancováno (Böhm, 1891). Po smrti Marie Ludmily Černínové zdědil její jediný syn Antonín Isidor z Lobkowicz statky a mělnické panství, jakožto i Hořín a palác v Praze na Malé Straně. Od této doby náleželo mělnické panství rodu Lobkowiczů. Dalším nástupcem Antonína Isidora byl jeho syn August Longin z Lobkowicz a poté Jiří Kristian František kníže z Lobkowicz, syn Augusta Longina (Böhm, 1891).

Roku 1866 se městu nevyhnula ani pruská válečná vojska, obsazující celé Čechy i hlavní město Prahu. Výpadem císařského vojska bylo zabráněno drancování a odvážení kořisti do Pruska. Zajatí Prusové byli odvedeni přes Mělník do Terezína, avšak s nimi přišla i cholera, šířící se po okolí. Samotné město Mělník ztratilo přes 100 lidských životů (Böhm, 1891).

3.2 PŘEHLED HISTORIE PĚSTOVÁNÍ RÉVY VINNÉ V MĚSTĚ MĚLNÍKU A OKOLÍ

3.2.1 První písemná zpráva o pěstování révy vinné a srovnání s nejstarší písemnou zprávou v Čechách

První zmínka o vinařství, vinohradnictví a výskytu vinic v Čechách je uvedena v zakládací listině kapituly svatého Štěpána v Litoměřicích, pocházející z roku 1057 (Kraus et al., 2012). Ale v zakládací listině Břevnovského kláštera je za počátek pěstování révy vinné na území dnešní České republiky považován rok 973 (Kraus, 1955). Zatímco první objevy týkající se výskytu révy vinné na českém území nalzáme již v 1. století našeho letopočtu, kdy révu vinnou jako čistou kulturu pěstovali keltské národy (Frolec et al., 1973).

3.2.2 Rozvoj pěstování révy od nejstarší doby do konce období vlády Jana Lucemburského (1296 – 1346)

Frolec et al. (1973) se domnívají, že počátky českomoravského vinohradnictví nacházíme z doposud neobjasněných objevů nádob lahvovitých tvarů z 9. a 10. století, nalezených v severozápadních Čechách a středním Polabí a také nálezy zkamenělých listů a semen révy vinné. Dále uvádějí, že první písemné zprávy nalzáme v 1. století našeho letopočtu, kdy s pěstováním révy začali Keltové v Panonii. Avšak velký rozmach nastává až ve 3. století n. l. za vlády římského císaře Marca Aurelia Proba (276 – 282), pokládaného za zakladatele českého i moravského vinohradnictví. Na jeho rozkaz byly vinice založeny v Galii, Panonii i na vrchu Alma v Illyrii. Do moravské oblasti se zprávy o pěstování a zpracování révy vinné dostaly za pomoci římských vojáků, kteří v blízkosti dnešního Mikulova měli své legie (Frolec et al., 1973). V 8. a 9. století potvrzují pěstování révy vinné na našem území různé archeologické nálezy nožů, sekyrek a předmětů i z doby Velkomoravské říše, kdy byla réva vinná převážně pěstována pro církevní účely (Frolec et al., 1973). Poukazují dále na možné důkazy o produkci vína a pěstování révy v legendách a historických obsahů kronik, kdy jedna z nich pojednává o darování sudu vína králem Svatoplukem knížeti Bořivojovi a jeho manželce Ludmile k oslavě křtin jejich syna Spytihněva (Frolec et al., 1973). Po velikém ohlasu dala kněžna Ludmila vysázet sazenice révy v okolí hradu Pšova, dnešního Mělníka, a tím položila základy budoucímu vinohradnictví v Čechách (Pubal, 1978; Böhm, 1891). Dříve se víno používalo pouze ve šlechtických rodinách, obyčejní lidé se drželi se medoviny (Böhm, 1891).

Často se opakujícím záznamem dějin českého vinohradnictví jsou legendy z 10. století s hlavní postavou sv. Václavem, který rád pracoval na vinicích v rámci pěstování i následném zpracování hroznů (Doležal, 1999; Hautt, 1969). Toto uvádí i Böhm (1891), písčící o sv. Václavu, který mimo jiné víno sám připravoval ke mším svatým.

Po pádu Velkomoravské říše si vinohradnictví a vinařství udrželo své postavení v Čechách díky příchodu Cyrila a Metoděje na počátku 10. století (Frolec et al., 1973).

O velký rozmach vinohradnictví se ve 12. století zasloužily církevní instituce, především Vyšehradská kapitula, mající ve svém vlastnictví i litoměřické vinice. Také v polovině 13. století budované kláštery benediktinů, cisterciáků a premonstrátů se zasloužily o vývoj českého i moravského vinohradnictví (Frolec et al., 1973). Kraus et al. (2008) uvádí jako zakladatele Řádu benediktinů svatého Benedikta z Nursie, který založil roku 529 (Jirásko, 1991) klášter na hoře Monte Cassin v Itálii, dnešní metropoli benediktinského řádu.

Dle Krause et al. (2012) se svatý Benedikt podřídil mnišskému životu bez vína, ale později dovolil mnichům pro účely občerstvení vypít čtvrt až půl litru tohoto nápoje. Dle Jiráska (1991) byli benediktinští mniši nejstarší misionáři britského souostroví, germánských kmenů i Slovanů. Tento řád prošel několika reformami, které daly vzniknout dalším samostatným řádům. Benediktíni v českých zemích byli organizováni v rámci Břevnovského kláštera v čele s jeho opatem (Kraus et al., 2012).

Kraus et al., (2008) et Jirásko (1991) uvádí založení významné církevní instituce, Břevnovského kláštera, roku 993 pražským biskupem svatým Vojtěchem (982 – 997) a knížetem Boleslavem II. K jeho majetku patřily kromě pražských vinic v Břevnově, Veleslavíně a Liboci také vinice litoměřické (Kraus et al., 2008). Jirásko (1991) doplňuje, že mezi další kláštery, které vlastnil tento řád, patří Ostrov u Davle, Sázava, Opatovice nad Labem, Litomyšl, Klášterní Hradisko u Olomouce, Kladruby, Vilémov, Podlažice a Emauzský klášter v Praze. Jako důvody zániku mnohých konventů uvádí Jirásko (1991) husitské války, josefínské reformy a rok 1950.

Frolec et al. (1973) se ale domnívají, že především cisterciáctví konurši zaváděli v našich zemích nové metody pěstování a zpracování révy vinné. Jirásko (1991) popisuje vznik cisterciáckého řádu vynaložením úsilí několika benediktinských mnichů z kláštera Molesme ve Francii. Posláním tohoto řádu bylo odmítání světského života, oddanost církvi, pokora, dobrovolná chudoba, manuální práce a snaha o dokonalost. Cisterciácké kláštery se staly průkopníky v zavádění nových metod v zemědělství, kultuře, umění a vzdělanosti. V Čechách se od 12. století nacházely cisterciácké konventy v Sedlci u Kutné Hory, v Plasech, v Mnichově Hradišti, v Nepomuku, v Klášteře nad Dědinou, Maš'ově a Oseku. Ve 13. století řádu přibýly kláštery Zlatá Koruna, Vyšší Brod, Zbraslav, na Moravě Velehrad, Žďár nad Sázavou a Vizovice. Mimo jiné vlastnil několik menších klášterů a proboštství ku příkladu Českou Lípu, Kouřim, Klášterní Skalici, Mariánský Týnec aj. (Jirásko, 1991). Kraus et al. (2008) doplňuje, že tento řád vznikl ve Francii na přelomu 11. a 12. století. Mezi nejvýznamnější osobnosti cisterciáckého řádu i celého středověku patří svatý Bernard z Clairnaux (1090 – 1153). Za svého blízkého přítele ho považoval i olomoucký biskup Jindřich Zdík, kterému přisuzujeme zásluhy o rozšíření Řádu cisterciáků do našich zemí. Mimo jiné uvádí i mnohé vinařství spojené s tímto řádem. Zprávy z roku 1251 hovoří o prodeji litoměřického vinařství v okolí Velkých Žernosek, uskutečněným Smilem z Lichtenburku cisterciáckému klášteru Altzela u Míšně (Kraus et al., 2008).

Frolec et al. (1973) přisuzují velkou zásluhu počátku a rozšíření českého vinařství klášterním kolonizacím. Významnou oblastí i pro vzdálené církevní instituce bylo

litoměřicko. Zde své viniční plochy vlastnil klášter břevnovský, Vyšehradská kapitula, klášter sv. Jiří na Pražském hradě, kláštery cisterciácké, strahovský, kladrubský klášter i pražské biskupství. Dále se zmiňují nejen o velké zásluze klášterů o rozšiřování vinohradnictví v našich zemích do poloviny 13. století, ale i o vinicích v soukromém vlastnictví, které také jistě přispěly k rozvoji tohoto zemědělského odvětví, jak dokládá i Doležal (1999).

3.2.3 Období vlády Karla IV. (1346 – 1378)

Frolec et al. (1973) zmiňují skutečnost, že i za vlády Karla IV. měli na rozvoji vinařství nedílnou zásluhu kláštery, ale později byly vytlačovány činností měst až do úplné převahy.

Rác (1970) popisuje, že řemesla v tomto období na Mělníku nebyla nijak zvlášť zastoupena nebo diferencována. Vznikala a rozvíjela se pouze tak, jak to vyžadoval místní trh nebo požadavky hradu Pšova. Daleko větší význam mělo v předhusitském Mělníku zemědělství. Z listiny z roku 1320 vyplývá, že důležitou úlohu v životě měšťana zaujímá vlastní zemědělské hospodaření a obchod se zemědělskými produkty, což dokládají i zprávy z 2. poloviny 14. století o počátku vinařství (Rác, 1970). Mimo jiné uvádí, že měšťanské vinaření souvisí se zakládáním českých měst. Již v polovině 13. století začalo intenzivnější vinaření v Litoměřicích a v Mělníku by se mohly počátky rozmachu vinařství datovat od 2. poloviny 14. století (Rác, 1970). Kolem roku 1350 dal Karel IV. do Čech přivést nové odrůdy révy vinné z Burgund a nechal jimi osázet stráně kolem Prahy, Mělníka a později i Karlštejna (Rác, 1970). Böhm (1891) uvádí, že burgundské odrůdy dal Karel IV. přivést dne 27. ledna roku 1351 a tím položil základy ušlechtilějšího vinařství zejména na Mělnicku a proslavil mělnické víno, které se svou kvalitou vyrovná burgundskému (Böhm, 1891). Modré odrůdy révy vinné přivezené do českých oblastí si Češi nazvali Roucím, jelikož zrála brzy a révu na víno bílé Prynčem pro jeho výbornou jakost (Šimáček, 1888). Pro velký úspěch s aklimatizací těchto odrůd se plochy s vinicemi začaly rychle rozrůstat (Rác, 1970). Frolec et al. (1973) uvádí, že se Karel IV. začal o vinařství více zajímat při studiu výsledků vinohradnictví tehdejšího olomouckého biskupa Bruna a neméně ho ovlivnilo i vyspělé francouzské vinohradnictví. Dále dokládají, že zpráva z roku 1348, zapsaná kronikářem Benešem z Veitmile, popisuje zakládání zahrad a vinic v okolí pražských měst s využitím nových odrůd dovezených z Rakouska. Chodský (1902) zmiňuje, že vinařství zvelebené Karlem IV. se velice brzy stává nejvýnosnějším oborem, stejně jako rybníční hospodářství a sadařství.

Rác (1970) se domnívá, že v důsledku rozmachu měšťanského vinaření v Mělníku od 14. století se významně snižuje podíl řemeslné výroby. Město se snaží vytvořit si vlastní trh, kde by mohlo docházet k výměně řemeslných výrobků za výrobky zemědělské. Mělničtí se proto ucházejí roku 1411 o mílové právo de jure, znamenající monopol řemeslné výroby v okruhu jedné míle. Roku 1407 dostávají mělničtí privilegium konat hned dva jarmarky najednou. I když některá česká města měla to samé privilegium, v Mělníku to je v předhusitském období jediný případ jarmarku konaném v termínech na sv. Jiří a sv. Havla (Rác, 1970). Pokud jde o privilegia vinařská, roku 1358 vydal Karel IV. privilegium vysazování vinic ve třech mílích kolem Prahy (Doležal, 1999). Kraus (2009) upřesňuje toto privilegium na datum 16. 2. 1358 a dále uvádí zmínku o povolení krále Karla IV. kmetům a konšelům města Litoměřic rozměřit královské pozemky pod horou Radobýl pro zakládání vinic dnem 7. 5. 1359. Dle Frolce et al. (1973) dále vydal viniční práva k ochraně a podpoře těchto vinic a ustanovil tzv. perkmistra pražských vinic, který dohlížel na budování nových vinic. Mimo jiné Frolec et al. (1973) uvádí, že v květnu roku 1358 privilegium vysazování vinic ve třech mílích kolem Prahy rozšířil o ustanovení, že se vinice budou vysazovat v celé zemi s platností pro osoby duchovní i světské.

Císař Karel IV. neměl zájem jen na zakládání vinic, ale i na samotné ochraně vína a proto 6. 1. 1373 vydává druhé privilegium, kdy od vinobraní do svátku Svátosti nesmí nikdo do českých měst dovážet cizí vína uherská, rakouská, francouzská, švábská, alsaská, rýnská ani moravská (Doležal, 1999). V tomto nařízení bylo zahrnuto i od kdy do kdy se nesmí cizí vína šenkovat a zákaz šenkování cizích vín v Království českém kromě Kutné Hory, Českých Budějovic a Písku (Doležal, 1999; Böhm, 1891).

Böhm (1891) píše o nařízení k ochraně vinic před škůdci, které Karel IV. vydal roku 1358. Popisuje v nich trestání lidí za škody ve vinicích způsobené chůzí, jízdou na koni nebo prorážením cesty ve dne. Trestem bylo useknutí pravé ruky, zaplacení dvaceti kop pokuty nebo ztráta majetku ve prospěch perkmistra. Pokud se škoda stala v noci, trestán byl na hrdle a jeho majetek připadl opět perkmistrovi (Böhm, 1891).

Sýkora (1987) uvádí, že v rámci rozvoje a zvelebování vinařství v Čechách králem Karlem IV., došlo i ke zdokonalení vinařství roudnického. Roku 1364 byly městu Roudnice darovány proti zámku ležící stráně a svahy, které byly rozměřeny v budoucí vinice.

3.2.4 Období po vládě Karla IV. (1378 – 1436)

Böhm (1891) popisuje počátek husitských válek ke dni 4. listopadu roku 1419 jako krvavý, jak v Praze tak i na celém území Čech. Roku 1420 se obyvatelé Prahy, Žatce a Tábora domluvili ke společné obraně proti tehdejšímu králi Zikmundovi. Frolec et al. (1973) vyhodnocují období po vládě Karla IV. a značný vliv husitských revolucí jako dobu, kdy se na čas zabrzdil rozmach a vývoj vinic u nás. Důsledky těchto tažení trpěly kláštery i města, přes která přestaly vést obchodní cesty. Značné omezení obchodu vedlo k hospodářským krizím (Frolec et al., 1973). Dále zdůrazňují, že po vládě Karla IV. a značného vlivu husitských stoupenců ubylo i pražských vinic, jelikož byly rozdávány, prodávány nebo zpustly. Roku 1496 se proto na radnici Starého Města Pražského pořádalo shromáždění za účelem zakládání nových vinic a vytvoření ustanovení o zákazu dovozu cizích vín. Toto ustanovení bylo vydáno až roku 1559 a zakazovalo dovoz severočeských vín do pražské vinohradnické oblasti, především z Litoměřic. Později roku 1593 byl tento zákaz rozšířen o města Mělník a Louny (Frolec et al., 1973).

Kraus et al. (2012) uvádí, že se situace během husitských válek uklidnila až nástupem Jiřího z Poděbrad na trůn. Za jeho vlády se značně navýšila rozloha českých i moravských vinic, srovnatelná s dnešním stavem. Jako konec husitských válek považují smrt Jiřího z Poděbrad roku 1471 (Kraus et al., 2012).

V 15. století se plochy vinic velmi rozšiřovaly a narůstaly i případy falšování vína, špatného zacházení s vínem a nedostatečně vedené zápisy. Králi tak unikaly značné finance, proto přistoupil k podrobněji propracovaným viničním řádům (Kraus et al., 2012).

3.2.5 Období od konsolidace k vrcholu pěstování révy vinné před začátkem třicetileté války (1437 – 1618)

V tomto období usedl na trůn Václav IV., syn císaře římského a krále českého Karla IV., který po vzoru svého otce nadále dohlížel na rozšiřování vinařství v Čechách. Vinohrady se již v této době rozkládaly v okolí měst Prahy, Mělníka, Litoměřic, Mladé Boleslavi, Ústí nad Labem, Loun, Karlštejna a dalších českých měst. Před třicetiletou válkou se vinařství stalo důležitým zemědělským odvětvím a zemi pokrývalo kolem 15 000 ha vinic (Doležal, 1999). Kraus et al. (2012) potvrzuje, že víno se v tomto období stalo důležitým a rozvíjejícím se odvětvím a zdrojem požitku i zisku.

Vinařství v Mělníku se stává velice výnosným zvláště pro podnikající měšťany. Poskytuje mnoho pracovních příležitostí pro jeho obyvatele i pro obyvatele okolních vesnic. Dohled nad tímto druhem podnikání udržovala městská rada ve spolupráci s úředníky perkmistrovského úřadu (Kilián, 2009). Doležal (1999) uvádí, že velkému rozkvětu se těšilo i roudnické vinařství, jehož vinohradnictví bylo významným odvětvím hospodaření pro poddané. Zvláště velký rozmach zaznamenalo pod správou Rožmberků, především Polyxeny z Rožmberka (Doležal, 1999).

Kilián (2009) dále uvádí, že i město Mělník mělo svůj perkmistrovský úřad, na který dohlížel sám panovník, fungující od roku 1547. Panovník dosazoval do řad perkmistrů vhodnou osobu, která se především starala o získávání pracovních sil na vinice, řešil spory mezi nákladníky a vinaři a rozhodoval o trestech při nedodržení řádů viničních. Pracovní síly na sezónní práce najímali sami vinaři, přičemž denní mzda byla stanovována městskou radou. Doležal (1999) doplňuje, že vinařským dělníkům byla maximální výše mzdy určována. V letních měsících byli tito lidé přímo závislí na práci ve vinici, která jim přinesla sice nízký výdělek, který ale stačil na obživu. Naproti tomu v zimních měsících byli na tom často sociálně nejslabší lidé podstatně hůře. Proto roku 1601 na Litoměřicku vypukla vzpoura proti nízkým mzdám dělníků (Doležal, 1999).

Sdružení mělnických vinařů měli na starosti starší cech vinařského, kteří do roku 1584 byli voleni v počtu osmi osob. Ti především udržovali dohled nad vinaři a případné přestupky ohlašovali perkmistrovskému úřadu, který je trestal dle cechovního řádu (Kilián, 2009).

Kilián (2009) doplňuje povinnosti městské rady i o dohled nad prodejem a koupí vína vydáváním povolení. Volný způsob odbytu vína měšťany v období mezi lety 1572 – 1575 bez zásahu městské rady objasňovalo obecní usnesení o pořadí při šenkování vína, zajišťující vymezení stejných podmínek pro všechny. Po jmenování Jakuba Krejzberského jako královského rychtáře se usnesení o šenkování vína dle pořadí zcela zrušila (Kilián, 2009). Zvláštní kapitola týkající se obchodu s vínem byl přímý nákup a prodej. Pokud městská rada chtěla nakupovat víno, posílala do jednotlivých míst posly „s listem o vyptání vína“. Takto byl roku 1565 vyslán soukeník Lukeš do Mělníka (Garkisch, 2009).

Mach (2009) popisuje situaci z roku 1596, kdy Mělník hospodařil na sedmi vinicích rozdělených do tří skupin dle vinaře, Velká vinice a Malý písek s vinařem Janem Hrubým, Velký písek a vinice Tomášovská s vinařem Jírou a Mladá vinice, vinice Za stodolou a Za cihelnou s vinařem Tomášem. Roku 1602 se plochy rozrostly o jednu vinici navíc (Mach, 2009).

Roku 1590 vydal dle Krause et al. (2012) císař Rudolf II. podrobnou Instrukci o vinařství, která obsahovala 36 článků, řešící momentální problémy s vinohradnictvím a falšováním vína.

O koupi mělnického vína byl veliký zájem, jen v roce 1572 se prodalo pouze do Kolína 12 sudů bílého vína, což je polovina roční sklizně bílých odrůd (Mach, 2009).

Doležal (1999) oslavuje 16. století jako „zlaté časy českého vinařství“.

3.2.6 Období velkého úpadku během třicetileté války (1618 – 1648)

Doležal (1999) se o období třicetileté války zmiňuje jako o počátku totálního úpadku českého vinařství. Královské věnné město Mělník bylo na počátku třicetileté války součástí protestantské strany proti králi Ferdinandu II. (Böhm, 1891). Frolec et al. (1973) popisují důsledky třicetileté války jako příčiny odchodu měšťanů i feudálních rodin do zahraničí, vedoucí k podstatnému snížení pracovních sil. Zpustlé vinice se ale dočkaly snahy o obnovení především v oblastech jako Roudnicko, Mělnicko, Litoměřicko, Žernosecko a okolí Prahy. Mnohem více trpělo město Mělník vpády nepřátelských vojsk, která drancovala a ničila i okolní krajinu. Ubytovaná vojska sužovala i zdejší obyvatelstvo (Böhm, 1891). Dle Šimáčka (1888) uškodila třicetiletá válka vinařství nejen ztrátou osvícených a příčinlivých obyvatel, ale i zavlečením neznalosti do českých sklepů.

Kromě válečných okolností omezily mělnické vinařství také klimatické výkyvy, vykazující se četnými jarními mrazíky a častým krupobitím. Roku 1623 bylo tak silné krupobití, které nezničilo jen révu, ale i většinu obilí a ovocných plodin (Kilián, 2008).

V období třicetileté války se mělnické vinařství řídilo nařízením císaře Rudolfa II. z roku 1605, které obsahovalo 31 bodů (Kilián, 2009), ale Kraus et al. (2012) oponují a uvádí obsah nařízení na 36 článků. Především se týkalo křesťanského chování, soužití vinařů, nákladníků a dělníků na vinici, povinnosti vinařů a tresty za porušení nařízení (Kilián, 2009).

Ze strachu a obav z dalších válek se měšťané zvelebováním svých pozemků příliš nevěnovali. Jen malá část polí a vinic byla obdělávána a většina v důsledku zanedbání zpustla. Proto úřad města Mělníka posílá Komoře české stížnost mimo jiné o obsahu: „Pořádek vinařský z hospody obce starodávnní, kdež od mnoha let zůstával, bez vědomí úřadu a purkmistrů vyzdvihl a do domu svého, kdež sobě šenk zařídil, pro svůj toliko užitek sám o své újmě převedl a tudy úřad purkmistrský postupně zlehčil“ (Böhm, 1891).

V době třicetileté války je patrná změna konání vinobraní. V mírovém období se sklízelo kolem poloviny října, zatímco v období válečném vinaři se svou sklizní značně spěchali. Sklízely se málo zralé hrozny, jelikož při čekání na hrozny plně zralé by mohla přijít nepřátelská vojska a celou úrodu zničit (Kilián, 2008). Vlivem emigrace se viniční plochy rozdělily na mzdové a robotní, přičemž pracovní síla byla velmi drahá a vinohradnictví se stávalo nerentabilním odvětvím (Frolec et al., 1973). Roku 1619 se v Praze konala stávka několika tisíc chudých měšťanů, za účelem zhoršující se mzdové situace (Kraus et al., 2012). Kilián (2009) dokládá tuto skutečnost porovnáním cen za sud vína. V příznivých dobách se jeden sud prodal za 80 kop míšeňských grošů a již roku 1622 se tato cena navýšila o 70 kop míšeňských grošů. Důvodem byla nízká úroda díky nepříznivým vlivům počasí, snížení pěstebních ploch a zdražení pracovních sil (Kilián, 2009). Frolec et al. (1973) doplňují, že vínem se v této době i platilo, využívalo se jako dar úředníkům a důstojníkům, k uplácení, k vyrovnávání dluhů a také jako určitá forma odměny. Kilián (2009) doplňuje, že nejen víno bylo předmětem obchodu. Také sazenice révy vinné a jednotlivé hrozny se staly žádaným zbožím. Většina těchto produktů určených k prodeji byla kradena na panských vinicích a dále prodávána, proto vznikala opatření kontrolující a zakazující tuto činnost (Kilián, 2009).

Doležal (1999) a Hadrbolec (1941) popisují situaci z roku 1623, kdy se dle Stavovských údajů na základě Slavatova udání z vinorodých krajín vystěhovalo 36 000 rodin do ciziny z toho 30 000 se vinařstvím a vinohradnictvím přímo zabývalo jako svou živností. Doležal (1999) popisuje, že z Litoměřicka odešlo 500 emigrantů, většinou vinařů s vlastními vinicemi. Dále uvádí, že noví majitelé pak na zpustlých a vydrancovaných vinicích zakládali ovocné sady a pěstovali jiné zemědělské kultury. Hadrbolec (1941) zmiňuje, že jako pozůstatky dřívějších ploch viničních zůstaly po drancování a plenění válečných vojsk pouze názvy Na Vinici, Ve Vinohradech aj.

Roku 1638 dle Böhma (1891) byla hojná úroda vinné révy. Skoro přes celé jaro nepršelo až bylo vyprahlo. Za sud vína se platilo 22 až 24 zlatých a pro nedostatek nádob se za prázdný sud dávali 3 až 4 zlaté (Böhm, 1891). Tradici v pěstování vína si zachovávají pouze šlechtické rody, na Mělnicku a Roudnicku Lobkowiczové, v Lovosicích Schwarzenberkové, v Děčíně hrabě Thun z Hohensteinu a v Žernosekách Nosticové (Hadrbolec, 1941).

3.2.7 Období po třicetileté válce do konce 18. století

Frolec et al. (1973) uvádí, že třicetiletá válka narušila rozvoj českého i moravského vinohradnictví tak, že v dalších staletích rozsah vinic nedosáhl takové výše jako před ní. Většina vinic zpustla, stala se pastvinami nebo byla využita k pěstování obilovin. Obnova vinic po důsledcích třicetileté války postupovala velice pomalu, zvláště vlivem nedostatku pracovních sil a finančních prostředků. Snahou sdružit a vzdělat nové vinohradníky bylo opětné vydávání horenských řádů (Frolec et al., 1973) a roku 1652 založení poctivého pořádku (Haupt, 1969). Doležal (1999) popisuje, že mnohé vinice nemělo smysl obnovovat, jelikož vinohradnictví patřilo mezi nejpracnější odvětví zemědělství. Obnovování nebo zakládání vinic bylo velice pracné a vinařům se nepřetržitá péče o vinohrad vrátila až ve třetím nebo čtvrtém roce po výsadbě.

Dalším aspektem potlačující vinohradnictví byl rozvoj pivovarnictví. Pěstování chmele a zakládání vrchnostenských pivovarů si svou oblibu získalo již v 17. století (Doležal, 1999). Kilián (2008) doplňuje, že zatím co víno sloužilo jako exportní produkt, mělnické pivo sloužilo jako hlavní nápoj pro širokou vrstvu měšťanů. Právo vyrábět pivo měly jen obce a některé rody, co disponovaly právovárečným domem se sladovnou či pivovarem. Z uvařeného piva se v pololetních termínech platil poplatek tzv. posudné. Vařily se dva základní typy piva, bílé a hořké. Pivo bílé bylo vařené z pšenice, zatímco hořké bylo vařené z méně kvalitního ječmene, ale z dvojnásobné dávky, takže výsledné pivo bylo kvalitnější a také dražší (Kilián, 2008).

V 90. letech 17. století dochází k výrazné pomoci feudálů ke stabilizaci obnovy vinic. Ti měli velký zájem na zvelebení vinohradnictví jako předmětu celkového hospodářství a utužení nevolnictví. Tím byli poddaní vázáni přísnější robotou a placením vinných desátků. Vinice se stávají nejvýnosnější zemědělskou kulturou a půda vinic byla ta nejdražší. Byly stále zdrojem obživy venkovské chudiny a všichni její držitelé se považovali za příslušníky jakéhosi cechu vinařského (Frolec et al., 1973). Sňatkem Augustina knížete z Lobkowicz s hraběnkou Marií Černínovou roku 1753 získalo mělnické vinařství ke svému už tak hojnému majetku další vinice (Sirotčí, Starou, Mečírskou a Redlichovou) celkem o výměře 19,5 ha. Ty se staly základem pozdějšího prosperujícího vinařství (Hadrbolec, 1941). Dále popisuje situaci, kdy Augustin přikoupil do roku 1803 dalších osm vinic (Štemberku, Turbovice, Na Svini, Sázenou, Celestinku, Dolovku, Kriegerstein, Čenkovskou). Jeho otec Antonín Lobkowicz koupil roku 1808 vinici Koráb a roku 1873 rozšířil své vinařství syn Augustina knížete z Lobkowicz Jiří Kristián koupí vinice Vraždilky (Hadrbolec, 1941). Na

těchto vinicích se pěstovaly jen kvalitní odrůdy révy vinné např. Burgundské modré, Burgundské bílé, Tramín kořený, Ryzlink rýnský, Sylvánské zelené, Neuburské, Müller Thurgau a Vavřínecké (Hauft, 1969).

Roku 1769 se v Lovosicích objevily první pokusy o obnovení vinařství zavedením odrůdy Rýnský ryzlink (Doležal, 1999). Frolec et al. (1973) doplňují, že se jednalo o elsaské odrůdy a vinohradník Jakob Weiser z Elsa, povoláný do služeb vrchnosti, na Mělníku vysázel 12 000 těchto sazenic. Dále doplňují, že ani tento záměr neměl dostatečný vliv na zastavení úpadku vinic, zaznamenaných roku 1785 na ploše 4 370 ha vinic. Frolec et al. (1973) uvádí, že od poloviny 18. století zájem o vinohradnictví rychle ustupuje. Vinice poddanské, poskytující obživu feudálnímu obyvatelstvu, se nemohly radikálně rušit, jelikož podléhaly zapovězeným zrušením pod pokutou. I přesto poddaní tyto vinice opouštěli. Samotné válečné zásahy za vlády Marie Terezie a společenská situace na venkově i ve městech po vlivu tereziánských a josefínských reforem přivodily pěstební neúspěchy (Frolec et al., 1973).

Po nástupu syna Marie Terezie Josefa II. na trůn se začala výrazně měnit situace ve vinařství. Vývoj tohoto oboru nabýval osvícenské podoby a reformy vydávané králem Josefem II. jej značně ovlivnily. Roku 1783 zrušil veškeré viniční řády a o rok později vydal Všeobecné vinohorenské zřízení pro markrabství moravské, kde stanovil volný prodej, šenkování vína a ovocného moštu (Kraus et al., 2012). Na konci 18. století byly uzákoněny josefínské reformy, jejichž důsledkem bylo omezování církve a šlechty, zrušení nevolnictví (1. 11. 1781), rozpouštění klášterů a katolických institucí. Zrušení roboty mělo za následek mohutný nástup průmyslových odvětví a současný výrazný pokles zemědělského podnikání včetně vinohradnictví (Frolec et al., 1973). Doležal (1999) registruje tento pokles ztrátou vinic zejména v okolí Berouna, Plzně, Klatov a jiných měst. Naopak je tomu u Mělníka, Litoměřic, Roudnice a Prahy, kde se plochy vinogradů udržely.

3.2.8 Počátky 19. století až do roku 1918

Frolec et al. (1973) považuje likvidaci a redukci vinogradů v 19. století jako příčinu velké krize vinohradnictví v Čechách. Ze stávajících vinic zůstaly jen nepatrné ostrůvky viničních ploch. Příčiny úpadku už tak zredukovaného vinohradnictví za dob vlády Josefa II. se staly urbanizace a industrializace. Úrodné stráně a svahy kolem měst byly využity pro rozvoj průmyslu a komunikací. Kilián (2010) uvádí 19. století nepříznivým i pro venkovské vinaře. Ovšem roku 1825 do sklepů mělnického zámku přibývá obrovský sud nazvaný

August, dle člena rodu Lobkowiczů, který měl obsah přes 64 hl. Šimáček (1888) popisuje situaci roku 1830, kdy se opět potkáváme s milovnicí révy vinné. Zejména baron Wimmer a jeho sekretář Banberger z Prahy, lékárník Wolf z Kutné Hory, Wotruba z Litoměřic, profesor Balling z pražské polytechniky a štěpařský spolek při c. k. vlastenecké společnosti pro Království české (Šimáček, 1888). Ve 40. letech 19. století byl znovu vydán nový vinařský řád a roku 1847 obnoven cech mělnických vinařů (Kilián, 2010).

V polovině 19. století byl zaznamenán další pokles výměry vinic a roku 1872 nebylo na území Čech ani sedm set hektarů vinic. Jedním z velkoproducentů zůstalo na Mělnicku vinařství rodu Lobkowiczů (Kilián, 2010). Kilián (2010) dále popisuje situaci v 60. letech, kdy do českých zemí přichází Dr. Antonín Schmidt, který se s vinařstvím seznamoval v rámci pobytů v Porýní, aby pomohl několika stagnujícím mělnickým vinařstvím např. Lobkowiczkému. Zásluhou Jiřího Kristiána Lobkowicze, který po několika úspěšných výstavách vín, kde se mimo jiné umístilo i to mělnické, začal do vinařství investovat a kupovat nové plochy vinic, byla obnovena vinice na strmé labské stráni, osázena révou burgundskou a pojmenována po kněžně Ludmile (Kilián, 2010).

Dohnal (1968) uvádí, že i na počátku 19. století se veškeré změny v držení vinic zapisovaly do tzv. horenských registrů, když docházelo k postupnému uvolňování vrchnostenských zásad. Vinařské cechy se stávaly dobrovolnou organizací a na jejich místo nastupovaly vinařské spolky. Roku 1874 vznikl tento spolek i na Mělníku, v čele s předsedou Josefem Šimáčkem. V letech 1879 – 1880 vydával časopis Věstník vinařského spolku okolí Mělníka (Dohnal, 1968). Roku 1899 vychází první odborný časopis Český vinař (Doležal, 1999), psaný v obou zemských jazycích – levá polovina stránky česky, pravá německy (Dohnal, 1968). Kilián (2010) datuje počátek vydávání časopisu Český vinař od roku 1880. Kilián (2010) poukazuje na několik dalších zájmů Vinařského spolku, především založení Výzkumné vinařské stanice a specializovaných vinařských škol za účelem doplnění řad vinařských odborníků. Doležal (1999) dále uvádí, že mimo jiné byly vydávány knižní tituly o vinařství a zakládají se i vinařské školy, česká v Mělníce a německá v Litoměřicích.

Smolák (1925) píše, že v Mělníce roku 1885 vznikla první dvouletá Škola ovocnicko-vinařská, v čele s ředitelem Karlem Fořtem, jejíž existence trvala až do září roku 1921, kdy byla při původní dvouleté škole založena čtyřletá Vyšší škola ovocnicko-vinařská a zahradnická. Pod jeho vedením byly v kraji mělnickém vysázeny tisíce ovocných stromků a kdysi pusté stráně byly osázeny révou vinnou. Dále byly založeny ovocné sady a ovocnými stromky osázeny obě strany školní budovy. Dne 16. září 1922 se původní kuratoriální dvouletá Škola ovocnicko-vinařská ruší a Vyšší škola ovocnicko-vinařská a zahradnická se

stává školou státní. Po změně na nový typ školy se událo několik změn v profesorském sboru a také byla nutná rozsáhlá rekonstrukce školní budovy zničené za války, kdy sloužila jako vojenská ozdravovna. Dále popisuje, že bylo zapotřebí věnovat se novému školnímu statku Neuberku, nacházejícímu se na svahu chlumeckého úbočí severovýchodně od Mělníka, který sloužil jako demonstrační objekt pro studenty. Neuberk, původně barokní zámeček obklopený parkem s přílehlými hospodářskými budovami a vinnými sklepy, zaujímal výměru 25 ha. Celý školní statek byl rozdělen na odvětví ovocnické, vinařské, zelinářsko-květinářské, technologické a polní hospodářské. Vinařské středisko má k dispozici 1 ha založené vinice osázené odrůdami Burgundským, Portugalským, Svatovavříneckým, Ryzlinkem a Tramínem., dále sbírkovou vinici s evropskými i zámořskými odrůdami a u školy se nachází stará vinice o výměře přes 2 ha. Mělnická škola se stala vzdělávacím centrem pro studenty i praktiky (Smolák, 1925). Na valné hromadě, konané dne 14. srpna roku 1887, se pan Haupt zmiňuje o škole mělnické pod vedením ředitele Karla Fořta a praví: „Pod působením školy se všude na vinicích pracuje již lépe než dříve“ (Smolák, 1926).

Litoměřická škola svou činnost zahájila roku 1886 a věnovala se oboru vinařskému a ovocnickému (Smolák, 1926). Cílem obou škol zemědělských, jak mělnické tak i litoměřické, bylo vychovávat budoucí majitele podniků nebo odborné úředníky soukromých i veřejných zahradnických, ovocnických, květinářských, zelinářských, školkařských a vinařských organizací (Reich et Škoda, 1931).

Kromě Vinařského spolku pro Království české, založeného roku 1881, svou činnost roku 1912 obnovuje i vinařský spolek pro Mělník a okolí vydáváním časopisu Vinařský obzor. Litoměřické vinařství spravoval německý spolek nazvaný Obor pro vinařství při hospodářském spolku v Litoměřicích, fungující od roku 1883 (Dohnal, 1968).

Zásluhu v oblasti rozvoje vinařství, propagace a vzbuzení zájmu o kulturu révy vinné neměl pouze Josef Šimáček, předseda vinařského spolku na Mělníku, jak uvádí Dohnal (1968), ale i Dr. Antonín Schmidt, oba působící ve vinařství v Dolních Beřkovicích (Solar, 1968). Frolec et al. (1973) zmiňuje snahu Dr. A. Schmidta dokázat výhodnost budování nových vinic a kultivaci dříve založených viničních ploch. I po těchto úspěšných opatřeních výměra viničních ploch v Čechách dále klesala a od roku 1857, kdy dosahovala 1065 ha, do roku 1872 se snížila na pouhých 687 ha. Zvláště významnou negativní událostí se stal výskyt škůdce mšičky révokaz a v devadesátých letech peronospory (Frolec et al., 1973).

Dohnal (1970) uvádí zavlečení mšičky révokaz do Evropy kolem roku 1870, kdy kritická situace nastala i v Rakousku – Uhersku. Tehdejší monarchie vytvářela veškerá opatření, zabraňující devastaci viničních ploch a obnovu vinic vysazováním sazenic

štěpovaných na americké podnože. Frolec et al. (1973) popisuje, že poprvé se révokaz objevil v Americe roku 1854 odkud se roku 1863 rozšířil do Evropy. Zacha et al. (1989) píše, že mšička révokaz po svém zavlečení do Evropy způsobila ve všech vinohradnických oblastech obrovské škody, jelikož nebyl znám účinný způsob likvidace tohoto škůdce. Dále uvádí, že až později se zjistilo, že jediným efektivním zásahem je štěpovat ušlechtilou révu vinnou na americké podnože, které odolávají škodlivému působení révokazu (Zacha et al., 1989). Mšice révokazná (*Viteus vitifolii* Fitch) (Kazda et al., 2011) se na keři révy vinné objevuje na listech a na kořenech (Šimáček, 1877). Americké druhy révy vinné jsou méně náchylné než evropské, které při napadení kořenů uhynou (Šimáček, 1877). Jak popisuje Frolec et al. (1973) révokaz je druh mšice napadající kořeny révy vinné. Postižená místa se vyvinou v nádorky a dochází ke špatnému vyživování keře a tím jeho odumření. Šimáček (1877) popisuje mladé napadené kořínky jako větvenovitě nabubřené, naopak starší kořínky zahnívají. Dále říká: „Všechny kořeny vyhlízejí, jakoby sirným práškem posety byly“.

Čeští vinaři se o tomto škůdci dozvěděli právě z časopisu Český vinař roku 1879 (Zacha et al., 1989). Dohnal (1970) doplňuje, že obavy byly tak velké, že byla zřízena komise pro kontrolu výskytu mšičky révokaz, skládající se ze šesti znalců. Byl vydán zákaz dovozu révového materiálu ze zahraničí a dovoz ze zemí révokazem již napadených. U odborných škol se zřizovaly školky českých vinic, zajišťující dostatek sazenic roubovaných na americké podnože. Dále píše, že zájem na tomto opatření projevila i městská rada města Mělníka vydáním rozhodnutí založit školku amerických rév při vinařsko – ovocnické škole v Mělníce. Zprávy z roku 1894 a 1895 podložené prohlídkami vinic Království českého dokládají, že české země nebyly mšičkou révokaz napadeny (Dohnal, 1970). Naopak tomu bylo na Moravě, kdy první příznaky poškození od mšičky révokaz byly objeveny na révě vinné v obci Šatov roku 1890 (Frolec et al, 1973).

Dohnal (1970) ale dále dokládá, že roku 1913 byl přeci jenom révokaz nalezen ve vinicích Pomologického ústavu v Tróji. Došlo k tomu v důsledku dovezení sazenic z Klosterneuburku. Vinice byla vyklučena a révokaz se dále nerozšiřoval (Dohnal, 1970).

Dalším závažným onemocněním českých vinic byla peronospora neboli plíseň révová (Frolec et al, 1973) (*Plasmopara viticola*) (Kazda et al., 2011) neboli větvenatka révová (Fořt, 1889). Zacha et al. (1989) popisují plíseň révovou (*Plasmopara viticola*) (Kazda et al., 2011) jako jednu z nejzávažnějších hospodářských chorob vinic, rozšířenou ve všech vinohradnických oblastech. Napadá listy, květenství i samotné hrozny výskytem olejových skvrn a pozdějším hnědnutím, opadem listů a uschnutím květů. Jako efektivní ochranu Zacha et al. (1989) doporučují chemický postřik. Frolec et al. (1973) potvrzuje, že *Plasmopara*

viticola (Kazda et al., 2011) byla poprvé objevena v Americe. Do Evropy se dostala roku 1878 a dále se rozšířila na Moravu a do Čech (Frolec et al., 1973). Fořt (1889) uvádí jako moment objevení plísně *Plasmopara viticola* (Kazda et al., 2011) v Evropě rok 1863, kdy byla vědcem De Barym prozkoumána a pojmenována podle víření výtrusů. Benada et Špaček (1962) píše, že první výskyt této choroby na révě vinné v Evropě byl uváděn roku 1878, kdy byla objevena v jižní Francii ačkoliv Frank (1877) uvádí první výskyt ve městě Vršac v Jugoslavii (Vojvodina). Roku 1886 se *Plasmopara viticola* (Kazda et al., 2011) objevila na rostlinách ve vinicích Dolno-Rakouských. O rok později se plíseň rozšiřuje dále kromě oblasti Čechy, které se zdánlivě vyhýbá. Ovšem roku 1888 se vyskytla na Mělnicku, kdy 15. července byla zpozorována v Dolních Beřkovicích na vinici Josefce a koncem srpna byly napadeny veškeré vinohrady (Fořt, 1889).

V roce 1930 se na Mělnicku ve značné síle vyskytla virová choroba, konkrétně mosaika révy vinné, u které příznaky nebyly tak patrné (Straňák, 1931). Opětovně se na mělnických vinicích vyskytla až v roce 1938 (Straňák et Blattný, 1939). Ani po těchto kalamitních situacích nezmizela snaha o rozšíření a obnovu českých vinic (Frolec et al., 1973).

Roku 1876 byla v Mariboru pořádána výstava rakouských vín. Jedním z oceněných výrobců bylo vinařství v Dolních Beřkovicích (Frolec et al., 1973). Doležal (1999) dále dokládá, že česká vína začínají získávat úspěch i na zahraničních výstavách ve Vídni a Paříži. Vlivem propagace českého vinařství a postupného získávání široké veřejnosti se roku 1892 plochy vinic rozrostly na 900 ha z původních 684 ha z doby po třicetileté válce (Doležal, 1999).

Středem vinohradnictví a vinařství v 19. století byly obce Mělník a Žernoseky, patřící od roku 1753 rodu Lobkowiczům. Roku 1912 se mělnické vinařství spojilo s dolnobeřkovickým a stalo se tak jedním celkem (Frolec et al., 1973). Mělnické vinařství se kromě výroby kvalitních vín oceňovaných na mezinárodních soutěžích proslavilo i produkcí šumivého vína. Roku 1900 započal s výrobou sektu vrchní ředitel lobkowiczského vinařství Karel Pietschmann, který v oblasti Champagne částečně poznal jeho výrobu a již v roce 1904 uvedl do prodeje prvních 889 lahví. K výrobě se využívalo klaretu z odrůdy Burgundské modré (Frolec et al., 1973).

Snaha vinohradníků a vinařů o zastavení redukce vinic v Čechách i na Moravě, započatá v 19. století, se stala základním kamenem k jejich budování ve 20. století (Frolec et al., 1973).

3.2.9 Období předválečného Československa (1918 – 1938)

Frolec et al. (1973) popisují situaci vinařství za první republiky, kdy viniční plochy byly soustředěny do několika oblastí v okolí Mělníka, Velkých Žernosek, Křešic, Roudnice nad Labem a Litoměřic. Dohnal (1977) uvádí, že tyto vinice se rozléhaly na ploše asi 800 ha a tento nízký stav připisuje nezájmu o kulturu révy vinné, vlivu nepříznivé hospodářské a společenské situace a úpadku stavu vinic. Ani úsilí vynaložené vinařskými spolky koncem 19. století ani snaha tehdejších odborných škol, české ovocnicko – vinařské v Mělníku a německé v Litoměřicích, nezměnilo stále větší úpadek českého vinařství (Dohnal, 1977).

Solar (1968) uvádí, že na počátku 20. století se plochy vinic dále snižovaly, převážně pak u drobných pěstitelů. Kilián (2010) připisuje tuto skutečnost nerentabilitě vinařství, spočívající v nedostatečném vybavení vinařských podniků, v přestárlosti vinic, nedostatečném obdělávání a nevhodné odrůdové skladbě. Solar (1968) uvádí, že pouze vinařství v Dolních Beřkovicích a vinařství mělnického statku si zachovalo čisté obhospodařované plochy vinic, dohromady o výměře 96 ha. Dále uvádí, že i liběchovské vinařství si zachovávalo své vinice v řádném pořádku, jejich výměra ale činila pouze 15 ha. Pavlíček (1968) popisuje liběchovské vinařství jako druhé největší po Lobkowiczském vinařství na Mělníce, působící na trhu za první republiky. Za vznik liběchovských vinic vděčíme již Karlu IV., který se zasloužil o jejich rozvoj. Bohužel ani tomuto místu se nevyhnula válečná vojska a působení nedostatečně vzdělaných lidí, proto jejich následný rozvoj nebyl jednoduchý (Pavlíček, 1968). Je tedy patrné, že se výrazně měnila struktura majitelů vinic, kdy počátkem 20. století byla téměř polovina výměry vinic ve vlastnictví obyvatel z Mělníka, Tuhaně, Mlazic, Šopce, Dolních Beřkovic, Dubé, Vrutice, Štětí, Křešic, Bezinek, Kyšovic, Jeviněvse, Třeboutic, Žalhoštic, Žitnic a Litoměřic, třetinu vinic vlastnila šlechta, především Lobkowiczové, Nosticové a Schwarzenberkové a zbytek vlastnili měšťané z Mělnicka, Litoměřicka, Roudnicka, Berounska a Kolínska (Dohnal, 1977).

Plocha vinic se před první světovou válkou značně snížila na 640 ha (Dohnal, 1977). Na počátku roku 1935 dosahovala plocha vinic ve vlastnictví Lobkowiczů výměry 135 ha, což bylo 85% veškeré plochy spadající pod mělnický okres (Frolec et al., 1973).

Roku 1933 poptávka po mělnických vínech, vlivem dovozu levnějších vín z Podkarpatské Rusi, výrazně poklesla (Solar, 1968; Kilián, 2010). Frolec et al. (1973) říká, že poklesly i viniční plochy v Čechách, zaujímající v roce 1934 pouhých 377,4 ha vinic, kdy 143,5 ha se nacházelo pouze na Mělnicku.

Dohnal (1977) říká, že v rámci zvelebovací činnosti v oboru vinařství a vinohradnictví v českých zemích byla roku 1920 zřízena funkce vinařského instruktora. Tuto funkci nejdříve vykonával Jan Dohnal, později Tomáš Dohnal. Vávra (1970) zmiňuje, že roku 1919 byla obnovena také spolková činnost vinařského cechu, resp. po roce 1921, kdy se zemský spolek stal součástí Ústředního svazu československých vinařů. Dohnal (1977) dále doplňuje, že roku 1920 také vznikla Státní pokusná vinice na Karlštejně (dříve Budňany), která měla zajistit nové odrůdy révy vinné a jejich vhodnost pro pěstování v našich vinařských oblastech. Kilián (2010) doplňuje, že byl zřízen Výzkumný ústav ovocnicko-vinařský v Praze. Na vysokých školách v Brně a Praze vznikly katedry vinařství, v Ruzyni Pomologický ústav. O povznesení českého vinařství usilovali zejména šlechtici a velkostatkáři, kteří měli v majetku vinice na Mělnicku, Roudnicku a Litoměřicku. Při vinobraní roku 1922 získávají podporu prezidenta T. G. Masaryka (Kilián, 2010).

Pštross (1923) popisuje situace vinařství roku 1922, která nebyla vlivem ročníku 1921 nijak příznivá. Dne 9. února se dostavily mrazy, kdy teploty klesly až na -19°C a v některých polohách pomrzlo i 75 % rostlin. Z lobkowiczské vinice Sirotčí, kde byly některé rostliny chráněny speciálními kryty, bylo sklizeno z jednoho hektaru 125 q hroznů. Bohužel ani to nezabránilo celkovému poklesu odbytu vína, kdy vinař neutřžil za víno ani tolik, co vyplácel vinařským dělníkům jako denní mzdu. Proto se mělničtí vinaři začali zaměřovat pouze na kvalitní odrůdy, prodávané jako vína lahvová. Po zavedení zvláštní daně pro lahvová vína utrpělo mělnické i žernosecké vinařství značnou ztrátu (Pštross, 1923). Vlivem této ztráty musela největší mělnická vinařství propouštět dělníky určené pro práce na vinicích, takto bylo propuštěno 150 dělníků. Vinice zůstaly neobdělávané a ponechány svému osudu (Pštross, 1923).

Dohnal (1977) uvádí, že i litoměřická oblast měla své zásluhy v rámci pěstování podnoží, množení pravokořenných a štěpovaných sazenic především pro venkovské vinaře. Pro tyto účely byla totiž v Křešicích u Litoměřic zřízena Státní matečná vinice a révová školka o výměře 80 arů.

Feix (1968) popisuje, že v rámci odborného vinařského školství již existovala v tomto období Vinařsko – ovocnická škola na Mělníce, založena roku 1885 na popud města i Lobkowiczkého vinařství. Dále dokládá, že škola byla původně založena jako dvouletá a v tomto stavu fungovala 37 let, do roku 1922. Zakladatelem a prvním ředitelem se stal Karel Fořt, absolvent vinařské školy v Klosterneuburku, která byla vzorem pro založení a vedení školy na Mělníce (Feix, 1968). Smolák (1925) popisuje život Karla Fořta, který se narodil v Klíchu u Mělníka. Dle jeho slov to byl člověk praktický, který se významně zasloužil o

podobu Ovocnicko – vinařské školy v Mělníce. Smolák (1926) tuto snahu vidí především ve velkém úsilí a snaze umístit školní budovu uprostřed školního statku, jelikož bylo nemožné postavit školu ve městě. Vhodné bylo především místo na Polabí, kde byl skutečně získán pro školu pozemek. V okolí školy byl vybudován park Na Polabí, kde se uplatnil tehdejší učitel školy Peths. Dále popisuje, že nová budova byla dokončena 15. května 1894 a byla zdobena četnými sgrafity s motivy z vinařství a ovocnictví od autora K. Klusáčka (Smolák, 1926). Škola si na svůj provoz dokázala vydělat z provozu užitkovací stanice a vinných sklepů. Po ukončení působení Karla Fořta ve funkci ředitele a po jeho odchodu ze školy skončila i dvouletá Škola ovocnicko – vinařská (Smolák, 1925).

Dohnal (1977) uvedl roku 1923 změnu Vinařsko – ovocnické školy v Mělníce na Státní vyšší ovocnicko – vinařskou a zahradnickou školu čtyřletou, později tříletou. Čech et al. (1934) mají za rok vzniku Státní vinařsko – ovocnické a zahradnické školy rok 1921. Čech et al. (1934) doplňuje, že praktickému výcviku sloužil školní statek o výměře asi 28 ha, rozsáhlé sklepní prostory, stanice na užitkování ovoce, skleníky na pěstování zeleniny, sbírka skleníkových rostlin a botanická zahrada. Feix (1968) vyhodnocuje Státní vyšší ovocnicko – vinařskou a zahradnickou školu jako instituci, která má všechny předpoklady pro to, aby vychovávala odborníky v odvětví zahradnickém a pracovníky pro jednotlivé úseky výroby. Dne 12. června 1926 bývalý ředitel Školy ovocnicko- vinařské pan Karel Fořt zemřel a jeho jméno zůstalo úzce spjato s osudy této školy (Smolák, 1926).

V první třetině 20. století nastává výrazný rozmach mělnického vinařství pod vedením JUDr. Bedřicha Lobkowicze. V tuto dobu se povinnostem vedoucího vinařského odborníka věnoval Karl Pietschmann. Ten zavedl v zámeckém vinařství nové postupy a zasloužil se o zrod mělnického sektu, jehož postupům výroby se naučil v oblastech Champagne (Kilián, 2010).

Smolák (1928) popisuje významné škody způsobené jarním mrazem v období dvou nocí 12. - 14. 5. 1927 na mělnických vinicích. Uvádí se, že tyto škody nemají 30 – 40 let pamětníka. Po těchto katastrofálních škodách se uvádělo, že réva vinná do těchto oblastí Čech nepatří. Ovšem bylo to i pod vlivem předešlých škod způsobených plísní révou v letech předcházejících. Nejvýznamnější osobou, která zaháněla tyto pesimistické myšlenky, byl ředitel zámeckého vinařství K. Pietschmann. Uvádí se, že zdejší víno má řadu specifických vlastností, zejména dietetické, toto souvisí se zdejším klimatem a povahou půd. Škody byly způsobeny v obcích Mělník, Mlázice, Kly, Rousovice, Skuhrov, Pšovka, Vehlovice, Záboř, Cítov, Bechlín, Předonín, Vlíněves, Dolní Bečkovice a Liběchov. Ještě 14 dní po mrazu některé keře nejevily vůbec známky života. Na polovině vinic byly 100 % škody, na všech

ostatních 80 – 98 %. Pouze na dvou menších vinicích ve městě byly ztráty 50 % resp. 25 %. Celková odhadnutá škoda byla cca 900 000 Kč (Smolák, 1928).

3.2.10 Období druhé světové války 1939 – 1945

Dohnal (1973) popisuje situaci vinohradnictví po odtržení Sudet od českého území, kdy české země přišly zhruba o polovinu vinic, především drobných pěstitelů litoměřicka a roudnicka. Lobkowiczské vinice byly situovány v protektorátní části Čech. Roku 1938 přišlo české vinařství o podnožovou vinici a révovou školku v Křešicích a místo ní byla založena nová při Výzkumném ústavu včelařském v Dole u Libčic nad Vltavou. Pokusná stanice v Budňanech byla roku 1942 změněna na Výzkumnou stanici, ale její původní činnost stále spočívala ve sledování a doplňování sortimentu, sledování plodnosti a vztahu podnožové révy a roubu (Dohnal, 1973). Dále popisuje, že vinařství v Sudetech zajišťovali ustanovení pracovníci. Drobní pěstitelé mohli využít nově založenou révovou školku v Žalhosticích u Litoměřic, která množila pravokořenný materiál (Dohnal, 1973).

V době osvobození naší vlasti roku 1945 zaujímala plocha vinic pouhých 180 ha. Zrušené funkce vinařských inspektorů v průběhu druhé světové války znovu obnoveny nebyly a veškerá zvelebovací a poradenská činnost byla přeorientována na vinařské výzkumné stanice v Karlštejně a Velkých Žernosekách a Výzkumný ústav vinohradnický a vinařský. Výzkumná stanice v Karlštejně se především zaměřovala na rajonizaci révy vinné v ČSSR v čele s Tomášem Dohnalem a Františkem Gabrielem a na studium podnoží, afinity u hlavních odrůd révy vinné a způsoby množení, kterému se věnoval Václav Hubáček (Dohnal, 1973).

Po založení révové školky v Dole u Libčic nad Vltavou se podařilo, na podporu prevence proti mšičce révokaz, založit dvě nové a to ve Velkých Žernosekách a v Mělníce. Později byly všechny tři podnožové vinice zlikvidovány (Dohnal, 1973).

3.2.11 Období Československé republiky 1945 - 1989

Frolec et al. (1973) vyhodnocují období po roce 1945 jako novou etapu v rámci rozvoje vinařství, především pak období po roce 1948, kdy se budovaly zemědělské velkovýroby. Dále ale považují toto období za krizové, jelikož vinorodé oblasti Čech i

Moravy osidlovalo nové obyvatelstvo, špatně rozumící vinohradnické technice i praxi a vinařské závody a družstva byla znárodnována. Po válečných událostech mezi lety 1939 – 1945 se z konfiskovaných velkostatků staly státní organizace a vinařská družstva, ale soukromí zemědělci se i nadále podíleli na rozvoji vinohradnictví a vinařství (Frolec et al., 1973).

Velkým mezníkem bylo období od roku 1950 do roku 1954, kdy plochy vinic začaly opět ustupovat vlivem změny obyvatelstva, společenské struktury a také skutečnosti, že většina vinic byla zastaralá a muselo se přistoupit k jejich obnovení, než se začaly zakládat nové. Ve vinohradnictví byly zavedeny nové způsoby v obhospodařování vinic a také využití středního a vysokého vedení keřů révy vinné. V Čechách byla vinařská a vinohradnická činnost soustředěna v Ředitelství vinařských závodů, státních statků a JZD (Frolec et al., 1973). Dohnal (1978) doplňuje, že se v této době přednostně využívalo vysoké vedení, především z hlediska mechanizace na kultivaci, ochranu aj. Mimo jiné uvádí, že se změnil i způsob řezu z kordónového vedení na způsob srdce, Sylvoz nebo rýnsko – hessenského vedení.

Feix (1968) dále píše, že ani Velké Žernoseky nezůstaly pozadu ve zřizování zvelebovacích institucí. Dne 1. července roku 1946 vznikají Státní pokusné objekty zemědělské s přidělenými statky Libochovany a Kamýkem. Hlavní činností dnešní Šlechtitelské stanice vinařské bylo prošlechtování starých a šlechtění nových odrůd révy vinné (Feix, 1968; Frolec et al., 1973). Frolec et al. (1973) dále uvádí, že zvelebovací činností v Čechách se v 2. polovině 20. století především věnovaly České vinařské závody v Praze. U drobných vinařů je tímto úkolem pověřena Ústřední vinařská komise Českého svazu zahrádkářů.

Cífková (1968) popisuje vinařství a vinohradnictví v ČSR v roce 1968, kdy plochy vinic zaujímaly 347, 97 ha a byly zde vysázeny odrůdy Müller Thurgau, Ryzlink rýnský, Portugalské modré, Svatovavřínecké, Tramín červený, Neuburské, Burgundské modré, Sylvánské zelené a Burgundské bílé. Následně o rok později Cífková (1969) uvádí, že vinice roku 1969 mírně poklesly vlivem snížení ploch u Státního statku Roudnice a posléze vyrovnán nárůstem vinic u Státního statku Mělník a Šlechtitelské stanice Velké Žernoseky. Plocha vinic tedy činila 344,74 ha (Cífková, 1969). Roku 1970 byla situace ve výměře ploch vinic srovnatelná s rokem 1969 (Cífková, 1970). Frolec et al. (1973) uvádí rok 1980 jako rok obnovy a opětovného zakládání nových viničních ploch, kdy vzrostla výměra vinic na 14 460 ha. S touto skutečností bylo nutné modernizovat výrobní prostory, aby dosáhly pokrokových parametrů. Mimo jiné zmiňuje, že vinařské závody se zaměřily na nákup hroznů. Průměrně se

ročně do ČSR dovezlo 20 000 tun stolních hroznů, 2 500 tun moštových hroznů a 450 000 hl sudového i lahvého vína. Na vinicích jsou více zastoupeny bílé moštové odrůdy, zaujímající 80 % z celkové výměry vinic. Především jsou pěstovány bílé odrůdy Ryzlink rýnský, Burgundské bílé, Tramín červený, Sauvignon, Burgundské šedé, Ryzlink vlašský, Veltlínské zelené, Neuburské, Müller Thurgau, Sylvánské zelené a Veltlínské červené a z odrůd modrých Svatovavřínecké, Frankovka, Portugalské modré a Burgundské modré. Dle Frolce et al. (1973) je tedy zřejmé, že odrůdová skladba vinic v ČSR je kvalitní a v tomto ohledu předčí i odrůdovou skladbu jiných tradičně vinařských států.

3.2.12 Období od roku 1990 do současnosti

Od revolučního roku 1989 do roku 2005 se v rámci českého vinařství uskutečnily velké pokroky jak v kvalitě vína tak i ve výměrovém zastoupení vinic. Plocha vinic se z 500 ha navýšila na 730 ha a s touto skutečností jsou spojena nově vzniklá vinařství v Kralupech nad Vltavou, ve Slaném a v okolí Hradce Králové. Kvalita vína se navýšila jak u stávajících vinic, tak i u vinic nově založených. Po schválení nového zákona o vinařství a vinohradnictví v roce 1995 se začaly vyrábět vína přívlastková: kabinetní, pozdní sběry a výběry z hroznů (Váňa, 2005b).

O vinicích ve Slaném se dozvídáme z historických pramenů z roku 1277, kdy se těšilo velkému úspěchu. K úplnému zániku slánského vinařství přispěly dopady třicetileté války, kdy byla zničena a zničena většina českých vinic. Koncem 20. století se slánské vinařství dočkalo obnovy v obcích Kvíc a Blahotice. V roce 1999 se začalo uvažovat o vlastní výsadbě a po dlouhém snažení se město Slaný zapsalo do seznamu vinařských obcí. Odrůdové složení vinic bylo velice pestré z důvodu vyzkoušení vhodných odrůd do dané lokality. Můžeme zde nalézt Müller Thurgau, Ryzlink rýnský, Tramín červený, Sylvánské zelené, Irsay Oliver, Moravský muškát, Chardonnay, Rulandské bílé, Rulandské šedé, Kerner, Aurelius, Svatovavřínecké, Zweigeltrebe, Rulandské modré, Neronet a Modrý Portugal (Rychtařík, 2005).

Dle Ministerstva zemědělství ČR (2000) byl vinařský rok 1999/2000 ve vinařské oblasti Čechy velice zdařilým v rámci celkové produkce hroznů. Průměrný výnos činil 5,4 t/ha. Vinice ČR v roce 2000 tvořily 0,35 % plochy vinic v EU, kdy se jednalo pouze o konveční produkční plochy. Réva vinná, pěstovaná ekologickým způsobem, zaujímala 0,2 % z celkové plochy vinic s tím, že dle Mze ČR (2000) budou tyto plochy nadále stoupat po

registraci nových interspecifických odrůd (<http://eagri.cz/public/web/file/90807/SVZ2000.pdf>). K 31. 3. 2000 bylo v mělnické podoblasti celkem zaregistrováno 215,55 ha vinic a v podoblasti litoměřické 216,62 ha vinic. V tomto období ještě nebyla omezená výsadba vinic jen po předešlém vykloučení vinic starých a provedení tzv. obnovy vinic. Výsadbu mohla provést právnická i fyzická osoba, která tedy neprovedla klučení (<http://eagri.cz/public/web/file/90807/SVZ2000.pdf>).

Rok 2002 byl ohledně produkce a výměry vinic v české vinařské oblasti velice průměrný až podprůměrný. Vlivem vlhkého počasí v září se silně rozšířila plíseň šedá a celkově ovlivnila sklizeň a výnos hroznů. Plocha registrovaných vinic od roku 2000 klesla v mělnické podoblasti o 38 ha na hodnotu 177,5 ha naopak v podoblasti litoměřické se vinice rozrostly oproti roku 2000 na 266,3 ha (<http://eagri.cz/public/web/file/90803/SVZ2002.pdf>).

V roce 2003 začaly být pod záštitou Českého vinařství Chrámce s.r.o. revitalizovány středověké terasy v Mostě. Mostecké kopce patří k nejsušším stanovištím České republiky, proto po výsadbě sazenic odrůd Ryzlink rýnský, Chardonnay aj. byla nutná záливka. Réva vinná dobře zakořenila a ujmoutí bylo nad 95 % úspěšné. Při obnově historické vinice v Mostě se vinná réva vrátila na svá původní stanoviště (Váňa, 2005a).

V rámci vstupu České republiky do Evropské unie legislativa v rámci vinohradnictví a vinařství musela projít několika změnami s cílem přizpůsobit se potřebám EU. Dle zákona č. 321/2003 schváleného 28. 5. 2004 byla Česká republika rozdělena na dvě vinařské oblasti, oblast Čechy s podoblastí mělnickou a litoměřickou a oblast Morava s podoblastmi velkopavlovickou, slováckou, mikulovskou a znojenskou. V roce 2005 měla vinařská oblast Čechy 728 ha vinic, většinou se rozkládajících u povodí řek Berounky, Vltavy, Labe a Ohře. Kromě územního uspořádání vznikly předpisy a ustanovení v rámci obnovy a nové výsadby vinic. Výsadba je dle tohoto ustanovení možná jen po předešlém vykloučení vinic starých (Hubáček, 2005).

Další událostí mělnického vinařství a vinohradnictví v roce 2005 byla oslava 120. výročí zahradnické školy v Mělníku, založené s cílem vychovávat vinařské specialisty. Během let 1991 až 1995 změnila škola několikrát svůj oficiální název a po uvedení platnosti novely školského zákona přešla na název Vyšší odborná škola zahradnická a Střední zahradnická škola Mělník. V rámci odborného vzdělávání škola udržuje styky s několika odbornými organizacemi jako jsou Ovocnářská unie ČR, Zelinářská unie Čech a Moravy, Svaz květinářů a floristů ČR, Český zahrádkářský svaz a Cech českých vinařů. Zahradnická škola v Mělníku je kromě vzdělávací instituce také zdrojem informací pro širokou veřejnost a stále rozšiřuje obzory svých aktivit (Svobodová, 2005).

Vlivem počasí byla produkce mezi lety 2006/2007 ve vinařské oblasti Čechy ovlivněna úpalem hroznů, způsobeným vysokými teplotami a nízkým úhrnem srážek. Plocha vinic v mělnické podoblasti činila 384,3 ha, zatímco v litoměřické podoblasti vinice zaujímaly rozlohu 299,5 ha (http://eagri.cz/public/web/file/2826/VINO_04_2008.pdf). Dle Mze ČR (2010) se do roku 2010 v litoměřické podoblasti plocha nijak výrazně nezměnila, naopak v mělnické se snížila na 340 ha. V odrůdovém složení mladých vinic převládaly odrůdy jako Modrý Portugal, Dornfelder, Rulandské modré, Svatovavřínecké, Sauvignon, Tramín červený, Rulandské šedé a Ryzlink rýnský (http://eagri.cz/public/web/file/49959/VINO_duben_2010.pdf). V roce 2012 se odrůdové zastoupení vinic věnovalo odrůdám Veltlínské zelené, Müller Thurgau, Ryzlink rýnský, Svatovavřínecké, Frankovku, Zweigeltrebe a Rulandské modré (http://eagri.cz/public/web/file/286099/SVZ_Reva_vinna_vino_2013.pdf).

Město Mělník je i dnes v rámci zvelebovací činnosti zastoupen kromě dnes již nově pojmenované České zahradnické akademie – střední školy a vyšší odborné školy také Cechem českých vinařů. Tato zájmová organizace se věnuje rozšiřování a sdělování zkušeností a názorů z oblasti vinohradnictví a vinařství v české oblasti organizováním odborných exkurzí. Podporuje umístění a upevnění českých pěstitelů révy vinné na světovém trhu a snaží se i o propagaci konáním přednášek, výstav a přehlídek vín (http://www.cechcv.cz/novyweb/?page_id=44). Česká zahradnická akademie – střední škola a vyšší odborná škola se se svým současně nově otevřeným studijním oborem Vinohradnictví s programem Vinařská a ovocnářská technologie znovu navrácí ke své původní historické filozofii, založené již panem Karlem Fořtem v roce 1885 (<http://www.zas-me.cz/>).

3.3 UVEDENÍ PŮDNÍCH PODMÍNEK V MĚLNICKÉ I LITOMĚŘICKÉ VINAŘSKÉ PODOBLASTI

Dle Haufta (1973) je při pěstování révy vinné důležité zohlednit geologické a klimatické poměry na daném stanovišti a dle těchto faktorů rovněž odrůdovou skladbu. Mimo jiné uvádí, že v české vinařské oblasti se vinice zakládaly na mírných svazích, jižně, jihovýchodně až jihozápadně orientovaných, které jsou dobré proti působení houbových chorob a pozdních jarních mrazíků. Hauft (1973) dále vinnou révu vyhodnocuje jako rostlinu nenáročnou na půdu.

Dle Vereše et al. (1980) jsou půdní podmínky ovlivněny chemickými a fyzikálními vlastnostmi, působícími na životní cyklus vinice, její růst, plodnost, způsob obdělávání, řez, vedení a také kvalitu úrody. Obecně platí, že půdy nepropustné se nehodí pro pěstování révy vinné, naopak tato kultura vyžaduje půdy hlinitopísčité až hlinitovápenné (Kausek, 1878). Vereš et al. (1980) doplňují, že vhodnými půdami jsou ty, které vznikly na vyvěřelých horninách nebo aluviálních náplavách.

Dle Kauska (1878) et Haufta (1973) je kultura révy vinné vhodná k pěstování v každé půdě, kromě zamokřené. Ve vinařské oblasti Čechy se dle geologického členění nachází různé druhy hornin, důležitých při volbě výsadbového materiálu (Kausek, 1878):

1. břidlice
2. křída
3. čedič

Kausek (1878) dále popisuje břidlici jako horninu, která se zaslouží o nejlepší vína. Půdy s obsahem břidlice jsou propustné, záhřevné a bohaté na živiny. Taková stanoviště se vyskytují v povodí Vltavy a Berounky, kde se také rodí kvalitní hrozny. Vereš et al. (1980) vyhodnocují stanoviště s břidlicovými půdami jako půdy, na kterých réva vinná slaběji roste, ale vína z ní získaná jsou kvalitní, buketní s vyšším obsahem alkoholu.

Dle Kauska (1878) křída obsažená v pískovci, opuce, triplu a slínu dává vína lehčího charakteru, kořenitá a velice jemná, která svou terciální vyzrálou získávají v sudech nebo lahvích. Opuka jako další křídový útvar je dle Kauska (1878) téměř naše domácí půda, podobná té francouzské. Na opukových půdách se často vyskytují pískové náplavy, které jsou velice záhřevné a propustné a poskytují vína lehká a vonná (Kausek, 1878).

Čedič je hornina poměrně nerozpadavá a doplňuje půdy o draslík, sodík, hořčík a hlinité částice. Poskytuje vína plnějšího a silnějšího charakteru (Kausek, 1878).

Hauft (1973) dále zmiňuje, že je důležitá také hloubka půdního profilu, která má vliv na růst révy vinné, kdy lépe přijímá živiny.

Viniční polohy v okolí Mělníka a Liběchova jsou složeny z kaolinitických vápenných pískovců a opuk, což způsobuje, že půda je lehčí až středně hluboká, hlinitopísčité až jílovitohlinitá (Hauft, 1973). Kraus et al. (2005) popisují půdy, na kterých se rozkládají mělnické vinice, jako vápenné s opukovým podložím, místy překrytými hlinitopísčítými náplavami. Mimo jiné uvádějí, že jsou lehké, záhřevné a zaslouží se o výbornou kvalitu modrých odrůd. Hauft (1973) uvádí, že na Litoměřicku jsou soustředěny půdy sprašové s obsahem slínovce, které jsou místy těžší až jílovité. Vinice Šlechtitelské stanice vinařské ve Velkých Žernosekách jsou orientovány ve svažitéch polohách, kde jsou půdy převážně rendzinové (Hauft, 1973).

3.4 VYPRACOVÁNÍ PŮVODU A VÝVOJE RÉVOVÉHO KEŘE

Réva vinná patří mezi rostliny dvouděložné z čeledi Révovité (*Vitaceae* Juss.) (Pavloušek, 2007) a vyznačuje se révovitým růstem se šlahounovitými výhony (Šimáček, 1888). První nálezy rostlinných zbytků čeledi *Vitaceae* Juss. (Pavloušek, 2007) byly objeveny v období jury, ale je zřejmé, že značně rozšířeny byly již v křídě na území Aljašky a Spojených států (Linhart et al., 2007). Ušlechtilá réva vinná se vyvinula z původních keřovitých rostlin rostoucích ve stepích. Jakmile lesy zarůstaly step, rostliny se adaptovaly svým růstem letorostů. Monopodiální větvení se změnilo na monopodiálně sympodiální, čímž mohlo docházet k nepřetržitému růstu letorostů během vegetace, jelikož osa letorostu nebyla ukončena květenstvím, které se vytvářelo po straně hlavní osy. Následkem změněného větvení vznikly z révovitých rostlin liány, které mohly růst po stromech v lesních porostech a dostat se k přímému slunečnímu svitu (Kraus et al., 1999). Pavloušek (2011) souhlasí s tímto názorem tak, že říká: „Réva vinná nebyla vždy typickou liánou tvořící úponky“. Kraus et al. (1999) píše, že vinná réva se v růstu ve volné přírodě vyznačuje odumíráním spodnějších pater, která jsou bujně rozvětvená a značně přehuštěná a následným vytvářením nových pater, umístěných blíže k vrcholu. Zde se díky slunečnímu svitu zakládají nejkvalitnější hrozny. Člověk tento jev odpozoroval a začal jej využívat a aplikovat při pěstování kulturní révy vinné. Po prvním roce vegetace odstraňoval silněji rozvětvené části a nahrazoval je jednoletým révím (Kraus et al., 1999).

Pavloušek (2011) uvádí, že čeleď *Vitaceae* Juss. (Pavloušek, 2007) zahrnuje asi 700 druhů zařazených do 14 rodů. Frolec et al. (1973) et Linhart et al. (2007) poukazují na skutečnost, že u rodu *Vitis* L. (Pavloušek, 2007) je zjištěno 70 druhů, dělených do tří skupin dle zeměpisného rozšíření. Šimáček (1888) poukazuje na skutečnost, že rozeznáváme druhy révy starého světa a révu americkou, která je vytrvalejší a více odolná škůdcům. Frolec et al. (1973) et Linhart et al. (2007) píše, že skupina severoamerických druhů zahrnuje odrůdy především používané jako podnože a přímo plodící hybridy. Dle Šimáčka (1888) neposkytovaly americké druhy révy víno dosahující takové jakosti jako druhy evropské. Východoasijské druhy se pěstují jako okrasné rostliny a především v této skupině vyniká réva amurská (*Vitis amurensis*) (Frolec et al., 1973; Linhart et al., 2007). Třetí a poslední skupina zahrnuje jediný evropský druh *Vitis vinifera* L. (Pavloušek, 2007) známý jako réva evropská (Linhart et al., 2007). Kraus et al., (1999) uvádí, že první evropský druh rodu *Vitis* L. (Pavloušek, 2007) byl objeven ve Francii jako *Vitis sezamensis*.

Šimáček (1888) popisuje dělení *Vitis vinifera* L. (Pavloušek, 2007) do tří kategorií:

Třídy:	Řády:	Podřády:
A) I. kulatozrná	B) 1. lysá	C) a) s otevřeným chobotem řapíkovým
II. podlouhlozrná	2. plstnatá	b) s uzavřeným chobotem řapíkovým
III. neurčitozrná	3. vlnovitá	c) s neurčitým chobotem řapíkovým

Réva evropská (*Vitis vinifera* L.) (Pavloušek, 2007) se podle Pavlouška (2011) dělí na dva poddruhy, ušlechtilou révu vinnou (*Vitis vinifera* subs. *sativa* D.C.) (Pavloušek, 2007) a révu lesní (*Vitis vinifera* subs. *silvestris* Gmel.) (Pavloušek, 2007).

Linhart et al. (2007) popisuje rozdělení druhu *Vitis vinifera* subs. *sativa* D.C. (Pavloušek, 2007) dle ekologicko geografických podmínek na tři skupiny:

- 1) *Proles occidenatlis*, vyskytující se v západní Evropě, ČR a SR, zahrnuje odrůdy Burgund, Muller Thurgau, Neuburg, Pálava, Ryzlink rýnský, Ryzlink vlašský, Sylván, Sauvignon, Tramín, Veltlínské, Cabernet, Merlot, Modrý Portugal, Svatovavřínecké, Zweigeltrebe (Linhart et al., 2007).
- 2) *Proles Pontica*, zasahující do oblastí Maďarska, Řecka, Bulharska, Rumunska, Malé Asie, představující odrůdy Ezerjó, Feteasca, Furmint, Lipovina, Muscat Ottonel, Muškát žlutý, Frankovka a ze stolních odrůd Anna Marie, Koszúth a Královna vinic (Linhart et al., 2007).
- 3) *Proles orientalis*, ležící na území Střední Asie, Afgánistánu, Iránu, Arménie a Ázerbájdžánu, zastupují odrůdy Dívčí hrozen, Irsay Oliver a ze stolních odrůd Cardinal, Czabajská perla, Favorit, Chrupka, Panonia a Rekord (Linhart et al., 2007).

Kraus et al. (2005) předpokládá, že réva lesní (*Vitis vinifera* subs. *silvestris* Gmel.) (Pavloušek, 2007) se v Evropě vyskytovala dříve a díky své heterozygotnosti mohla dát základ pro vznik kulturních odrůd révy vinné (*Vitis vinifera* subs. *sativa* D.C.) (Pavloušek, 2007). Dále uvádí, že další způsoby vzniku mohou být mutace nebo samovolné křížení rostlin v přírodě. Podle využití člověk vybíral odrůdy vhodné pro výrobu vína, přímý konzum nebo na hrozinky. Následně začal révu vinnou cílevědomě šlechtit se záměrem zvýšení jakosti plodů a odolnosti vůči patogenům a nepříznivým vlivům.

Pavloušek (2011) dále uvádí a popisuje rod *Muscadinia* a *Euvitis* jako dva podrody rodu *Vitis* L. (Pavloušek, 2007). Podrod *Muscadinia* je dělen na tři druhy – *Muscadinia nunsoniana*, *Muscadinia popenoi* a nejvýznamnější *Muscadinia rotundifolia*, zdomácnělý na jihovýchodě USA a uplatňující se při šlechtění révy z důvodu své vysoké rezistence

k patogenům. Kraus et al. (1999) poukazují na skutečnost, že podrod *Muscadinia* tvoří přechod mezi rodem *Vitis* L. (Pavloušek, 2007) a *Ampelopsis*, využívaný převážně v okrasném zahradnictví.

Podrod *Euvitis*, obsahující asi 70 druhů, se lépe využívá při vzájemném křížení (Kraus et al., 1999).

3.5 STRUČNÉ VYPRACOVÁNÍ MORFOLOGIE RÉVY VINNÉ

Šimáček (1888) popisuje révu vinnou jako nejpřednější užitkovou rostlinu, pěstovanou předně pro své výtečné plody i za hranicemi. Dále popisuje, že jeho opatrným pěstováním dosahuje vinná réva znamenitého výnosu a dává dosti hroznů. Tuto skutečnost dokazuje zahrada na březanském panství, kde se roku 1872 nalézala odrůda Jakubské, produkující až 1300 hroznů. Je třeba vinnou révu vysazovat do vhodných klimatických oblastí, ale také správně pěstovat, neboť při špatném pěstování platí pořekadlo: „vinice – bídnice“ (Šimáček, 1888).

Réva vinná je rostlina dřevitá a vytrvalá (Kraus et al., 2005). Dohnal et Kraus (1972) upozorňují, že pěstování této rostliny je soubor náročných pěstitelských zásahů, které mění její původní tvar a proto je nutné správně rozlišovat jednotlivé části révového keře.

Pavloušek (2011) uvádí základní rozdělení rostliny na nadzemní a podzemní část. Podzemní část je tvořena mohutným kořenovým systémem u druhů planě rostoucích (Dohnal et Kraus, 1972). U vegetativně množené révy vzniká z podnožového řízku kořenový kmen (Pavloušek, 2011), který je různě dlouhý vlivem půdních podmínek (Dohnal et Kraus, 1972). Kraus et al. (2005) konstatují, že na kořenovém kmeni se vyskytují různé typy kořenů. Na spodním konci se nachází kořeny patní (Kraus et al., 2005) neboli hlavní (Dohnal et Kraus, 1972), sloužící k upevnění rostliny na stanovišti (Pavloušek, 2011) a opatřující dostatek vláhy, zvláště během suchých parných dnů, kdy se réva zelená (Šimáček, 1888). Rozvětvují se v závislosti na vlastnostech podnože, tudíž se může vytvářet hluboký nebo mělký kořenový systém (Kraus et al., 2005). Vereš et al. (1980) doplňují, že tyto kořeny jsou schopné dorůst až do 10 m hloubky. Dohnal et Kraus (1972) upozorňují, že důležitou roli mají kořeny postranní, nacházející se ve střední části kořenového kmene, jejichž hlavní funkce je čerpat živiny z obdělávané půdy. Šimáček (1888) doplňuje, že tyto kořeny jsou důležité zejména v jarních měsících, kdy je vláha obsažena v orniční vrstvě. Někdy vyrůstají z ušlechtilé odrůdy povrchové kořeny, tzv. rosné, které se odstraňují z důvodu prevence proti napadení

mšičkou révokaz (Kraus et al., 2005) a rostou těsně pod povrchem půdy z ušlechtilé části (Vereš et al., 1980). Tento proces odstraňování se nazývá ramování (Dohnal et Kraus, 1972). Rosné kořeny se dříve nazývaly kořeníčkem nebo rosnými kořínky a byly odstraňovány z důvodu značného vlivu na výživu a růst hlubších kořenů (Šimáček, 1888).

Nadzemní části jsou převážně dřevité partie různého stáří a zelené letorosty. Dřevité části, které jsou starší jak dva roky, se souhrnně nazývají stařinou, mají tmavou barvu a odlupuje se z nich borka (Šimáček, 1888; Kraus et al., 2005). Dle tvaru je stařina tvořena kmenem, rameny, ramínky a hlavou (Kraus et al., 2005). Anatomicky u těchto částí révového keře můžeme na příčném řezu rozlišit lýkovou část, dřevní část a dřev (Vereš et al., 1980). Šimáček (1888) doplňuje, že nízkým pěstováním se vyznačuje hlava. Odřezává-li se z hlavy réví, vzniká lysina, ponecháme-li část réví na hlavě, tak tento tvar nazýváme rohatina. Mimo jiné uvádí, seřezává-li se réví na malý počet oček a postupně vždy výše, vyvine se stařec. Dohnal et Kraus (1972) píše, že loňské prorostlé čípky ponechané při řezu na keři se nazývají dvouletým dřevem, naopak zdužnatělé letorosty (výhony narostlé během vegetace) jsou souhrnně označovány jako jednoleté dřevo neboli réví (Dohnal et Kraus, 1972). Dále uvádí, že plodné jednoleté dřevo je pouze to, které vyrůstá z oček dřeva dvouletého. Réví, které vyrůstá ze stařiny je neplodné a proto se na keři neponechává. Šimáček (1888) popisuje, že na réví se rozeznává dřev, blána, oblana, rýhovaná kožka, články a oka. Dřev u tvrdších druhů bývá hustší a tenčí, u měkčích řidší. Kožka je barvy bělavé až hnědé, struktura rýhovaná někdy skvrnitá. Články se rozdělují dle délky na krátké (4 cm), střední (4-7 cm) a dlouhé a jsou ukončené ztloustlým útvarem neboli kolénkem (Šimáček, 1888).

Zkrácené části réví na různý počet pupenů neboli oček se nazývají čípky. Dělí se na krátké čípky (1-2 oka), středně dlouhé čípky (3-4 oka), polotažně (5-6 oček) a tažně o délce 7 až 12 oček (Kraus et al., 2005). Tohoto rozdělení se využívá v závislosti na pěstitelském tvaru a opěrné konstrukci (Pavloušek, 2011).

Pupeny neboli oka se nachází na kolénkách réví (Dohnal et Kraus, 1972). Určujeme oka zimní spící a zálistková. Zimní oko tvoří základ plodnosti jednoletého dřeva a skládá se z oka hlavního a dvou vedlejších. Při poškození hlavního oka mrazem vyrůstají letorosty nejčastěji z podook. Pokud nevyraší, zůstanou podooka na letorostu a přemění se v oka spící, probouzející se často až za několik let (Pavloušek, 2011). Se zvyšující se teplotou oka réví na jaře začnou rašit a narostou v letorosty, které na každém kolénku nesou list. V jeho úžlabí se vyskytuje zálistkové oko (později zálistek nebo také fazoch) a zimní oko pro následující vegetaci (Pavloušek, 2011). Na kolénkách (nodech) se proti listu nachází úponka, kterou rostlina využívá pro uchycení ke konstrukci (Dohnal et Kraus, 1972).

Důležitým vyživovacím orgánem po kořenovém systému jsou listy, obsahující zelené barvivo chlorofyl, potřebné pro fyziologické procesy a fotosyntézu (Pavloušek, 2011). Vereš et al. (1980) doplňují, že jejich hlavní funkcí je získávání energeticky bohatých látek - cukrů při asimilaci, dýchání a zabezpečení dostatečného množství minerálních a organických látek a vody v procesu transpirace. Rozlišujeme tři až pět laločnatý list s choboty různě hluboce zakrojenými, vyrůstající střídavě na uzlech letorostu (Vereš et al., 1980). Povrch může být na rubu hladký, chlupatý, vlnitý až plstnatý. V úžlabinách listů vyrůstají pazouchy neboli postranní výhonky (Šimáček, 1888).

Pavloušek (2011) uvádí, že květ představuje složené květenství tvořené latou a její délka závisí na odrůdě. Moštové ji mají kratší a kompaktnější, kdežto u stolních odrůd dosahuje větších délek a je obvykle více rozvolněná. Kraus et al. 2005 odpozorovali, že se nachází ve spodní polovině letorostů a je tvořena rozvětvenou třápinou se stopečkami zakončenými kvítky. Květenství révy vinné je oboupohlavní (Vereš et al., 1980).

Jednotlivé kvítky révy vinné jsou zakryty čepičkou z květních plátků, která při rozkvétání odpadne (Kraus et al., 2005; Vereš et al., 1980). Šimáček (1888) doplňuje, že zárodky květů se rozvinují dle odrůdy a polohy, kde je vinný keř vysazen. Dále uvádí: „Co 14 dní před a 14 dní po svatém Janu Křtiteli odkvete, to dá dobré víno.“ Květenstvím je lata složená ze žlutozelených kvítků (Šimáček, 1888).

Bobule révy vinné vznikají po opylení a oplození jednotlivých květů a spojením s třápinou stopkami vytváří hrozny (Pavloušek, 2011; Vereš et al., 1980). Šimáček (1888) uvádí název bobulí jako zrnky. Jejich tvar, kompaktnost a celková podoba je důležitým rozeznávacím znakem a předmětem ampelografie (Pavloušek, 2011). Povrch bobule je tvořen voskovým povlakem a slupka je tvořena u bílých odrůd chlorofylem a u modrých odrůd antokyany (Vereš et al., 1980). Hrozny vyrůstají naproti listům a dále pokračují úponky, zvané také ručičky (Šimáček, 1888). Kraus et al. (2005) rozeznávají u bobule slupku, dužninu a semena jako části, ze kterých je složena. Dále připomínají, že velikost bobulí bývá odrůdovou vlastností a může být ovlivněna vnějšími vlivy. Ve slupce jsou obsažené kyseliny, především citronová, fenolické látky, antokyany, taniny a vonné látky (Pavloušek, 2011). Mimo jiné dokládá, že dužnina je bohatá na cukry (glukózu a fruktózu), kyselinu jablečnou a vinnou, vonné látky a u odrůd označovaných jako barvířky jsou zastoupeny antokyanová barviva.

Semena mají v plné zralosti hruškovitý tvar a jsou hlavním zdrojem fenolických látek určující kvalitu především červených vín (Pavloušek, 2011). Šimáček (1888) doplňuje, že semena jednotlivých druhů se od sebe liší tvarem, barvou i velikostí.

4 MATERIÁL A METODY

4.1 PŮVOD HISTORICKY PĚSTOVANÝCH ODRŮD RÉVY VINNÉ V MĚSTĚ MĚLNÍKU

Moštové odrůdy modré

Historický název: Blussard (Šimáček, 1886)

Synonymum: Blussard modrý, Mělnický hrozen (Bláha, 1952)

Princ Lobkovicz, Citovské modré, Lobkoviczův hrozen (Fořt et Dohnal, 1942)

Původ: U odrůdy Blussard není původ zcela znám, ale je velice rozšířená ve Francii v oblasti Jura, pro kterou je tato odrůda typická. Pěstuje se na rozlehlých vinohradech pro přípravu červených vín. Na Slovensku a na Moravě se pěstuje jen velmi okrajově a velice známá je v Čechách v mělnické podoblasti (Bláha, 1952). Fořt et Dohnal (1942) uvádí, že v Německu a v Čechách se tato odrůda pěstuje jako stolní.

Historický název: Burgundské modré (Šimáček, 1888; Malík, 1989)

Synonymum: Rulandské modré, Roučí modré, Roučí (Bláha, 1952), Kocínka (Šimáček, 1888), Burgunda, Černá ranka, Modrá Burgunda, Roučí malé (Pospíšilová, 1981)

Původ: V některých vinařských oblastech Německa a Švýcarska rozdělují tuto odrůdu na dva typy, Klevner a Burgunder. Rozlišují se především svou úrodností a typem bobulí. Burgundské modré je jedna z nejstarších odrůd rozšířených ve všech vinohradnických krajích. Pochází z Francie oblasti Bourgogne, kde se stala tradiční odrůdou burgundských vín. Velmi oblíbená je v oblasti Champagne, kde se pěstuje především pro výrobu šampaňských vín (Bláha, 1952). Dle Pospíšilové (1981) se jedná o velice starou odrůdu, která proslavila francouzskou oblast již v 6. století. Kraus et al. (1999) se domnívají, že Burgundské modré vzniklo selekcí lesní západoevropské révy. Do českých zemí se dostala zásluhou Karla IV. ve

14. století a zaujímala zde 90% osázené plochy. Pospíšilová (1981) doplňuje, že do Čech a na mělnicko se tato odrůda dostala z Německa.

Kraus et al. (2005) doplňují, že první sazenice této odrůdy dostali mělničtí majitelé vinic za ochranu proti zlodějům na řece Labi.

Historický název: Karmazín (Šimáček, 1886; Pospíšilová, 1981)

Synonymum: Pozdní, Černý muškatel, Šeřina, Pozdní černé, Lampart, Velké burgundské, Černé starosvětské (Bláha, 1952; Pospíšilová, 1981), Frankovka modrá (Malík, 1989; Pospíšilová, 1981), Limburské, Modrý hyblink, Neskoré, Neskorák (Pospíšilová, 1981)

Původ: Původ této odrůdy sahá do poloviny 18. století, kdy se poprvé objevila v Rakousku ve výsadbách s Portugalským modrým a v Německu (Bláha, 1952). Pospíšilová (1981) uvádí, že možnou pravlastí této odrůdy je Dolní Rakousko, odkud se v 18. století rozšířila do okolních oblastí nebo podle názvu Limberger pochází z Chorvatska z oblasti Lemberg. Bláha (1952) doplňuje, že hojně se pěstuje v Maďarsku a na Slovensku, kde spolu s Portugalským modrým tvoří základ většiny vín. Na Skalicku se víno z této odrůdy prodává pod názvem „Skalický rubín“ a je zde velmi oblíbené (Bláha, 1952). Malík (1989) doplňuje že se jedná o starou odrůdu pravděpodobně původem z Německa. Bláha (1952) píše, že do Čech a na Moravu se dostala tato odrůda z podunajských oblastí o čemž nasvědčuje i moravský název „Starosvětský hrozen“. Dříve tvořila nadprůměrnou většinu výsadeb na starých moravských vinohradech, dnes už je nahrazována jinými perspektivními odrůdami jako je Portugalské modré. Název Karmazín používaný v Čechách je pravděpodobně odvozen od francouzského názvu Carmoisin. Na Moravě se s touto odrůdou setkáme na Kyjovsku, Hodonínsku, Kloboucku, Břeclavsku, Velkopavlovicku, v Mutěnicích a jiných vinohradnických regionech (Bláha, 1952).

Historický název: Portugalské modré (Šimáček, 1886; Šimáček, 1888; Malík, 1989)

Synonymum: Oportó (Kraus et al. 2005,1999), Portugal, Portugalka, Portugízel, Portugíz, Ranina, Skoré černé, Skorák, Černé rané, Černý šryk (Pospíšilová, 1981)

Původ: Původ této odrůdy není zcela jasný, ale předpokládá se, že pochází z Portugalska oblasti Oporto (Kraus et al., 2005). Kraus et al. (1999) uvádí, že roku 1722 byla z Portugalska přivezena do Rakouska, odkud se rozšířila na Moravu i do Čech. Pospíšilová (1981) oponuje tomuto názoru, kdy píše, že se v Portugalsku nenachází ani odrůda podobná Portugalskému modrému. Dále uvádí, že se tato odrůda pěstovala již v dřívějších dobách v Dolním Rakousku a Maďarsku, odkud se dále rozšířila. Kraus et al. (1999) uvádí, že dnes se především pěstuje na Mělnicku, Roudnicku, Čáslavsku, Brněnsku a Podluží. Šimáček (1888) popisuje, že se tato odrůda s výsledkem pěstuje v Litoměřicích a Dolních Bečkovících na menších plochách.

Historický název: Svatovavřínecké (Šimáček, 1886, 1888)

Synonymum: Vavříňák (Bláha, 1952; Fořt et Dohnal, 1942), Svätovavrínecké, Svätý Vavřinec, Vavřinec (Pospíšilová, 1981).

Původ: Svatovavřínecké je pravděpodobně z Německa a Alsaska, kde se pro své vlastnosti pěstovalo od 19. století (Bláha, 1952). Kraus et al. (1999) zařazuje původ této odrůdy do oblastí Francie, odkud se teprve následně rozšířila do Německa. Pospíšilová (1981) považuje za oblast původu Mědic, konkrétně obec Laurent nebo obec St. Laurent v oblasti Var. Svě jméno získalo dle doby dozrávání bobulí, což bývá v polovině srpna (Bláha, 1952). Dále uvádí, že je tato odrůda rozšířena na Moravě i v Čechách, kde se objevuje již ve starých výsadbách. Velmi dobré víno se získává zejména z vinic z okolí Mělníka. Někdy je tato odrůda původem srovnávána s Burgundským modrým (Bláha, 1952). Kraus et al. (2005) uvádí, že odrůda Svatovavřínecké se nejvíce u nás a v Rakousku rozšířila se zavedením vysokého vedení, kterému se dobře přizpůsobuje. Šimáček (1888) doplňuje, že tato odrůda se především hodí do chráněných oblastí, kde poskytuje vysoké výnosy. Malík (1989) doplňuje, že je vhodné tuto odrůdu vysazovat do našich severněji orientovaných vinařských oblastí.

Moštové odrůdy bílé

Historický název: Běloočko (Jirko, 1938)

Synonymum: K této odrůdě nebylo nic nalezeno.

Původ: K této odrůdě nebyla nalezena žádná zmínka o původu.

Historický název: Budinka (Šimáček, 1886)

Synonymum: Drobná běl (Bláha, 1952), Budínský medovec (Fořt et Dohnal, 1942),
Běl drobná (Šimáček, 1888)

Původ: Původ této odrůdy se nachází v Maďarsku, kde je velmi oblíbená pro svou jemnou chuť. Odtud se rozšířila na Slovensko a Moravu. Dnes se tato odrůda ve větším rozsahu nepěstuje pro svůj vysoký obsah kyselin v moštu (Bláha, 1952).

Historický název: Burgundské bílé (Hauff, 1969)

Synonymum: Roučí bílé (Kraus et al., 2005; Pospíšilová, 1981),
Rulandské bílé (Malík, 1989), Burgunda (Pospíšilová, 1981)

Původ: Pospíšilová (1981) uvádí místo původu této odrůdy Alsasko, kde se pěstuje od 14. století. Tato původně francouzská odrůda (Malík, 1989) patrně vznikla z Rulandského šedého postupnou depigmentací barviva v bobulích. Následně se tato variace začala rozmnožovat a dále šířit do jiných vinohradnických regionů (Kraus et al., 2005). Název Rulandské získala tato odrůda podle Johanna Segera Rulanda ze Speyeru, který se také zasloužil o rozšíření Burgundského šedého v Německu (Kraus et al., 1999). V Čechách a na Moravě se pěstuje od nejstarších dob, kde ho bylo možné nalézt na starých vinohradech malých rozloh. Po poznání jeho vynikajících pěstebních i chuťových vlastností se začal ve větším rozsahu pěstovat na Slovákku. Ve vinařství v Blatnici pod Svatým Antonínkem tvoří jednu z hlavních složek jakostního lahvového vína Roháč (Bláha, 1952). Převážně se pěstuje ve Francii, Německu i Tyrolsku, kde z něho produkují víno znamenité chuti (Bláha, 1952). Dnes se pěstuje téměř ve všech vinohradnických oblastech (Pospíšilová, 1981).

Historický název: Burgundské šedé (Anon, n.d.)

Synonymum: Roučí šedivé, Špinavý hrozen, Muryš, Muryšák, Ruland (Bláha, 1952)

Původ: Odrůda Burgundské šedé má pravděpodobně kořeny ve Francii, kde vzniklo podobně jako Burgundské bílé ztrátou pigmentu. Nejvíce se pěstuje v oblasti Champagne spolu s Burgundským modrým a stalo se základem šampaňských vín (Bláha, 1952). Fořt et Dohnal (1942) a Kraus et al. (1999) hodnotí tuto odrůdu jako pupenovou variaci Burgundského modrého, jenž byl roku 1711 proslaven obchodníkem Rulandem v Německu a rozšířen do oblasti Falc (Kraus et al., 2005). Později se dostala i do Švýcarska a Maďarska (Fořt et Dohnal, 1942), kde se už ale nepěstuje (Bláha, 1952). V Německu a Alsasku jej pěstují pod názvem Tokay (Bláha, 1952), jelikož víno z této odrůdy tvoří chlebnaté tóny, připomínající tokajské výběry (Kraus et al., 1999). U nás a na Moravě se roztroušeně objevuje na vinohradech již od 15. století (Bláha, 1952). Kraus et al. (1999) dokládají, že Burgundské šedé je u nás oblíbené zejména ve vinařských oblastech mělnické, mostecké, pražské, brněnské a velkopavlovické, kde zaujímá nadprůměrný podíl výsadeb.

Historický název: Cybéba bílá (Šimáček, 1886)

Synonymum: Cibeba bílá (Šimáček, 1888)

Původ: K této odrůdě nebyla nalezena žádná zmínka o původu.

Historický název: Cynifál (Jirko, 1938)

Synonymum: Zierfahndler (Bláha, 1952)

Původ: Tato odrůda spadá pod skupinu Veltlínské a nejvíce jí pěstují v Rakousku. Pravděpodobně se prvně objevila v severní Itálii v oblasti jezera Como, odkud se dále šířila. U nás je tato odrůda pěstována především na Moravě u hranic s Rakouskem a v Bratislavě (Bláha, 1952). Jirko (1938) uvádí, že tuto odrůdu kromě jiných pěstovala Svata Ludmila již v 9. století kolem hradu Mělníka.

Historický název: Cynifál zelený (Šimáček, 1888; Jirko, 1938)

Synonymum: Sylvánské zelené (Bláha, 1952; Hautf, 1969), sylvánské zelené (Malík, 1989)

Původ: Bláha (1952) konstatuje, že původ této odrůdy není zcela znám. Někteří ampelografové uvádí Rakousko jako zemi, kde se poprvé vyskytl. Nasvědčuje tomu i název „Osterreicher“, používaný v Německu v oblasti Porýní. Jiní se domnívají, že počátky pěstování odrůdy Sylvánské zelené jsou v Rumunsku v okolí Sedmihradská. Fořt et Dohnal (1942) se domnívají, že Sylvánské zelené v Porýní využívají ke scelování s Ryzlinkem a Tramínem. Dále doplňují, že tuto odrůdu v Čechách převážně pěstují na vinicích malovinaři z Brzánecka. Šimáček (1888) popisuje Cynifál zelený jako odrůdu pěstovanou od pradávna ve starších výsadbách jako čistou kulturu nebo jako dosadbu. Kraus et al. (1999) zjistili, že v českém vinařském regionu má zastoupení v oblasti čáslavské a roudnické. Pravděpodobně vznikla jako samovolný kříženec Rakouského bílého a Tramínu (Kraus et al., 2005).

Historický název: Červený cynifál (Bláha, 1952)

Synonymum: Masový hrozen, Babovina, Malvazinka, Malvazské rané, Babův hrozen (Bláha, 1952; Pospíšilová, 1981), Bábův hrozen (Kausek, 1878), Malvažské růžové, Stolový červený muškatel (Fořt et Dohnal, 1942), Veltlínské ranné červené (Šimáček, 1888), Veltlínské červené rané (Šimáček, 1886), Červený cynifál (Pospíšilová, 1981)

Původ: Bláha (1952) uvádí dílo „*Historia plantarum universalis*“ jako první zmínku o Veltlínském červeném raném (Bláha, 1952). Existují zmínky o italském původu této odrůdy, konkrétně z oblasti Valtelino a podle ní nese tato odrůda také název Valtelin (Bláha, 1952; Pospíšilová, 1981). Bohužel se zde téměř nepěstuje a ani italské ampelografie neobsahují informace o původu. Pro svojí odolnost proti mrazům a úrodnost se velice brzy rozšířilo na Moravu i do Čech, kde se kromě vinohradů objevuje i v soukromých zahrádkách. Jako čistou výsadbu můžeme tuto odrůdu nalézt v Dolním Rakousku (Bláha, 1952). Kraus et al. (2005) nachází původ odrůdy Veltlínské červené rané v křížení Sylvánského zeleného a Veltlínského červeného. Tyto rodiče má i odrůda Neuburské, a proto se nevyklučuje příbuznost těchto dvou odrůd.

Historický název: Elbling (Šimáček, 1886)

Synonymum: Elvin bílý, Elvin červený, Elvin modrý (Šimáček, 1888)

Původ: K této odrůdě nebyla nalezena žádná zmínka o původu.

Historický název: Klenice (Šimáček, 1886, Jirko, 1938)

Synonymum: Klenice bílá (Šimáček, 1888)

Původ: K této odrůdě nebyla nalezena žádná zmínka o původu.

Historický název: Muškát Ottonel (Šimáček, 1886)

Synonymum: Otonel (Bláha, 1952), Muškát otonel (Malík, 1989),

Otonel (Pospíšilová, 1981)

Původ: Pravděpodobně nejstarší odrůda pěstovaná již na starých vinohradech nachází svůj původ ve Francii. V českých zemích a na Slovensku se pěstuje jen okrajově z důvodu svých horších vlastností (Bláha, 1952). Malík (1989) doplňuje tyto vlastnosti o náročnost na půdu, sprchávání květů a potřebu chráněných poloh. Pospíšilová (1981) uvádí jednoho z možných rodičů této odrůdy jako Chrupku, jelikož podle ní má některé její charakteristické rysy. Kraus et al. (1999) et Pospíšilová (1981) uvádí jako prvního pěstitele Roberta Moreau z Angers, který získal tuto odrůdu ze semene neznámého původu.

Historický název: Muškát moravský (Šimáček, 1886)

Synonymum: Mopr (Kraus et al., 2005; Malík, 1989),

Moravský muškát (Pospíšilová et al., 2005)

Původ: Poměrně mladá odrůda vyšlechtěná Ing. V. Křivánkem ve Šlechtitelské stanici v Polešovicích (Kraus et al., 2005). Jedná se o křížence odrůd Muškát Ottonel a Prachttraube (Kraus et al., 2005; Malík, 1989). Cílem tohoto šlechtění bylo získat odrůdu s muškátovým aroma ve víně s pěstitelskými nároky pro naše vinařské oblasti (Kraus et al., 2005). Kraus et al. (1999) uvádí, že nejvyšší výskyt této odrůdy je ve vinařské oblasti mutěnické, velkopavlovické, mikulovské a znojenské. Malík (1989) doplňuje, že odrůda Moravský muškát je přizpůsobivá a hodí se do všech vinařských oblastí.

Historický název: Roháč (Bláha, 1952; Pospíšilová, 1981)

Synonymum: Starosvětské, Ryzlink, Rezlín, Lipka, Řezlík (Bláha, 1952), Ryzlink bílý, Ryzlink rýnský(Šimáček, 1888), Rizling rýnský (Malík, 1989)

Původ: Bláha (1952) uvádí jako původní oblast pěstování této odrůdy Porýnsko, kde se vysazovala původně jako semenáč do nejteplejších vinohradnických oblastí. Zde se z ní připravují nejhodnotnější rýnská vína jako Piesporter, Deidesheimer, Johannisberger, Steinberger (Bláha, 1952). Pospíšilová (1981) uvádí, že tato odrůda vznikla ze semene divoké révy vinné *Vitis vinifera* var. *sylvestris*. Dle Malíka (1989) patří tato odrůda mezi nejkvalitnější. Šimáček (1888) říká, že Ryzlink původně pochází ze semene révy vyrostlé na březích řeky Rýn. Dle Bláhy (1952) se k nám tato odrůda dostala pravděpodobně okolo 16. - 17. století. Pěstuje se především na Moravě (oblast Bzenec, Mutěnice, Dolní Dunajovice, Velké Pavlovice, Blatnice). Fořt et Dohnal (1942) také přisuzují tuto zásluhu řádu sv. Benedikta. V Čechách se vyskytuje velmi zřídka (Bláha, 1952). Na Slovensku a v oblasti Karpat ho můžeme nalézt jen ojedinele (Fořt et Dohnal, 1942). V oblastech s vysazenou kulturou Ryzlinku rýnského se často vyskytují keře Ryzlinku nepravého, jeho květy často sprchávají, a proto se mu říká „sprchlák“ (Fořt et Dohnal, 1942). Kraus et al. (2005) tvrdí, že dnešní genetické studie poukazují na skutečnost, že Ryzlink rýnský je křížencem odrůdy Heunisch a semenáče Tramínu.

Historický název: Ryvola bílá (Bláha, 1952)

Synonymum: Prinč bílý, na Mělnicku ho nazývají Furiant podle toho, že si rodí kdy chce (Bláha, 1952), Bílý tramín, Prynč (Šimáček, 1888), Tramín bílý (Šimáček, 1888)

Původ: Dnes již neznámá odrůda Tramín bílý pravděpodobně vznikla jako variace Tramínu červeného. Dříve se kromě Čech v čisté výsadbě téměř nikde nepěstovala. Na Moravě ani na Slovensku ji nepěstují, a proto nelze o této odrůdě vytvořit ucelený soubor informací připomínající její původ (Bláha, 1952). Šimáček (1888) popisuje, že název Prynč získal od našich předků jako označení nejpřednějšího vína ze všech vín „*vinum princeps*“. Dále zmiňuje tuto odrůdu jako hlavní v žernoseckých výsadbách.

Historický název: Ryvola červená (Bláha, 1952)

Synonymum: Červený muškatel, Tarant červený (Bláha, 1952),
Veltlínské červené (Šimáček, 1886, 1888)

Původ: Původ Veltlínského červeného není zcela znám. Hojně se pěstuje v Dolním Rakousku oblasti Langelois a Retz, kde je postupně nahrazován Veltlínským červenobílým. Rozšířilo se i do vinohradnických oblastí Švýcarska, Maďarska a Německa, kde se vyskytuje jen ojediněle (Fořt et Dohnal, 1942). V Čechách už se Tarant červený skoro nevyskytuje a na Moravě pouze ojediněle v kombinaci s jinou odrůdou (Bláha, 1952).

Historický název: Ryvola červenobílá (Bláha, 1952)

Synonymum: Ryvola červená (Bláha, 1952; Pospíšilová, 1981),
Tarant červený (Šimáček, 1888; Pospíšilová, 1981),
Veltlínské červenobílé (Šimáček, 1886, 1888), Červeno-bíely muškatel,
Červený muškatel, Ryvola červeno-bílá (Pospíšilová, 1981)

Původ: Předpokládá se, že tato odrůda pochází z Dolního Rakouska. Její rozšíření sahá až na Moravu a Slovensko, kde se pěstuje v čistých výsadbách pro svou dobrou kvalitu a vysoké výnosy. V Čechách se tato odrůda nepěstuje (Bláha, 1952). Pospíšilová (1981) uvádí možný původ v Itálii v oblasti Valtlino, ale tento fakt vyvrací skutečností, že zde tato odrůda není vůbec známá. Bláha (1952) popisuje, že její hrozny se mění z bílé na červenou barvu podle toho v jakém stupni zralosti se nachází. Odtud nese jméno červenobílé.

Historický název: Tramín kořenný (Bláha, 1952)

Synonymum: Drumín, Livora červená, Prinč červený, Ryvola, Libora,
Tramín (Bláha, 1952), Tramín červený (Šimáček, 1888),
Prynč pravděpodobně vznikl z latinského názvu „*Vinum princeps*“, který
vyjadřuje prvotřídní kvalitu vína (Bláha, 1952)

Původ: U této odrůdy není mnoho podkladů, ze kterých by byl patrný původ. Existuje tvrzení, že pochází z obce Tramino v Tyrolsku, kde byly nalezeny listiny s údaji o placení

desátku „malým červeným hrozem tramínovým“. Dnes se ale v obci Tramino Tramín nepěstuje a víno takto označené pochází z více odrůd jako jsou Rosarra a Rotvernatsch (Bláha, 1952). Kraus et al. (2005) popisují Tramín jako křížence s dávnou kulturou révy vinné pěstovanou Římány. Ti jej nazývali *Vitis aminea*. V 17. století vzniklo tvrzení, že jeho předkem je „uva Aminea“ z Thesálie v Severním Řecku (Kraus et al., 2005). Tato odrůda se těší velké oblibě zejména v Německu, Rakousku a Tyrolsku (Bláha, 1952). V německé oblasti Falc se pěstuje od 16. století a dodnes je zde vinice, na které se Tramín pěstuje již 400 let (Kraus et al., 2005). Výborných kvalit dosahuje Tramín i v Čechách a na Moravě, zejména Tramín beřkovický, mělnický, mutěnický a velkopavlovický (Bláha, 1952). Fořt et Dohnal (1942) sledováním zjistili, že čistých výsadeb této odrůdy se moc nevyskytuje a je možné se s ním setkat v kultuře Ryzlinku rýnského.

Historický název: Vlašák (Bláha, 1952; Pospíšilová, 1981)

Synonymum: Ryzlink italský, Rakouský ryzlink (Bláha, 1952),

Taliánský ryzlink (Fořt et Dohnal, 1942), Ryzlink vlašský (Šimáček, 1888),

Ryzlink vlašský (Malík, 1989)

Původ: Pospíšilová (1981) nachází původ této odrůdy ve Francii, odkud se rozšířila do Heidelbergu. Z Porýní se v 19. století dostala do Štýrska, Dolního Rakouska a Maďarska. Existují spekulace, že tato odrůda nemá s Ryzlinkem rýnským nic společného (Bláha, 1952, Kraus et al., 2005). Bláha (1952) zjistil, že se vyskytují názory o původu této odrůdy v Itálii, kde se ale pěstuje velice málo nebo ve Francii v oblasti Marne. Nejvyšší výskyt Ryzlinku vlašského je ve Švýcarsku, Maďarsku, Chorvatsku, Rakousku a jižním Tyrolsku (Bláha, 1952, Kraus et al., 2005). Bláha (1952) uvádí, že na Slovensku se pro svou oblíbenost pěstuje v okolí Bratislavy. Dále se hojně vyskytuje na Moravě a to především na Hodonínsku, Břeclavsku, Velkých Pavlovicích, Bořeticích a Němčičkách. Fořt et Dohnal (1942) tomuto názoru oponují a konstatují, že v moravsko – slovácké oblasti se pěstuje velice roztroušeně. V jižních oblastech je v kultuře s Veltlínským zeleným a v oblasti Perná dosahuje nejvyšší jakosti (Bláha, 1952). Malík (1989) doplňuje tuto informaci o poznatek, že kvůli své dlouhé vegetační době vyžaduje nejteplejší lokality. Dle Pospíšilové (1981) dostala tato odrůda název vlašský kvůli rozlišení od Ryzlinku rýnského.

Stolní odrůdy

Historický název: Červený cinifál (Šimáček, 1886, 1888)

Synonymum: Cinyfál červený, Sylvánské červené (Kraus et al., 2005)

Původ: Kraus et al. (2005) uvádí, že oblasti jeho pěstování jsou především Rakousko, Slovensko, Německo a Morava. Její původ není zcela znám, ale s určitostí se jedná o mutaci Sylvánského zeleného.

Historický název: Chrupka bílá (Malík, 1989; Anon, n.d.)

Synonymum: Třaslador, Dobrohrozen, Ušlechtilé bílé, Časla, Burda, Kapucínské, Strapák, Chrupka bílá, Chrupka ušlechtilá (Bláha, 1952) Tokajské, Španělské (Fořt et Dohnal, 1942)

Původ: Tato odrůda je ze stolních odrůd nejvíce rozšířena po celém světě. Jako země původu se uvádí Francie nebo Švýcarsko, kde je také velmi rozšířena. Podrobnější zkoumání ale ukazuje, že tato odrůda má své počátky pěstování v Evropě již v dobách vlády Julia Caesara. Jako stolní odrůdy byla především pěstována na jižním Slovensku, Znojemsku a místy i na Slovákku (Bláha, 1952). Fořt et Dohnal (1942) uvádí, že první zmínky o existenci Chrupek byla nalezena v egyptských hrobkách roku 2000 let před Kristem a do Evropy se Chrupka bílá dostala z Turecka. Malík (1989) doplňuje, že jde o jednu z nejstarších a nejosvědčenějších stolních odrůd.

Historický název: Chrupka červená (Malík, 1989; Anon, n.d.)

Synonymum: Ušlechtilé červené, Červený Auslender, Červený Tokaj (Bláha, 1952), Časlador červený, Červená Časla (Fořt et Dohnal, 1942)

Původ: Původ této odrůdy nalzáme stejně jako u Chrupky bílé v Egyptě, odkud se dostala do Francie, Švýcarska, Německa a jiných zemí. Jako stolní odrůda je kvůli svému vybarvení bobulí více vyhledávána než Chrupka bílá (Bláha, 1952). Malík (1989) doplňuje, že se jedná

o variaci Chrupky bílé, která se nevyužívá pro výrobu stolních vín a vyskytovala se především na vinicích malopěstitelů.

Historický název: Chrupka muškátová (Anon, n.d.)

Synonymum: Passatutti, Muškát ušlechtilý (Bláha, 1952) Muškát Passatutti, Passa Tutti (Fořt et Dohnal, 1942)

Původ: Jako jedna ze zástupců rodu Chrupka se ve větším rozsahu pěstuje v jižní Francii, Německu a Maďarsku. V Čechách a na Moravě se pěstuje jen velice roztroušeně (Fořt et Dohnal, 1942). Bláha (1952) uvádí, že pravděpodobně jde o křížence Muškátu žlutého a Chrupky bílé.

Historický název: Jakubské (Šimáček, 1886)

Synonymum: Burgundské modré rané (Fořt et Dohnal, 1942; Šimáček, 1888), Černá cibéba, Skoré burgundské, Pinot Madeleine (Bláha, 1952), Modré Jakubské (Kausek, 1878)

Původ: Původ této odrůdy není zcela známý (Fořt et Dohnal, 1942). Šimáček (1888) uvádí, že název Jakubské získal dle zrání po sv. Jakobovi. Je možné, že pochází z Itálie dle lokálního názvu Ischias, ale zde se vůbec nepěstuje. Jedná se o semenný klon Burgundského modrého nebo o očkovou variaci. Ve výsadbách ho můžeme nalézt ve Francii, Německu a Štýrsku, kde se vysazuje do vyšších poloh spolu s jinými odrůdami. Na Moravě a v Čechách ho můžeme nalézt i v čistých výsadbách nebo v kombinaci s Burgundským modrým. Často bývá zaměňován za Svatovavřínecké (Bláha, 1952). Tato odrůda je uznaná k přípravě červených vín, ale i jako stolní odrůda (Fořt et Dohnal, 1942). Kraus et al. (2005) dokládá, že jde o mutaci odrůd Pinot noir.

Historický název: Portugalské (Šimáček, 1886), Portugalské modré (Šimáček, 1888)

Synonymum: Oportó (Kraus et al. 2005, 1999)

Původ: K této odrůdě nebyla nalezena žádná zmínka o původu.

Historický název: Sv. Vavřinecké (Šimáček, 1886)

Synonymum: Vavřinaček, Pinot Saint Laurent (Bláha, 1952).

Saint Laurent (Fořt et Dohnal, 1942), Vavřinecké (Šimáček, 1888)

Původ: Původ odrůdy Svatovavřinecké není přesně znám. V Bordeaux v oblasti Saint Laurent se tato odrůda nepěstuje. Výskyt odrůdy je roztroušený, v Čechách tvoří asi 1% sadby. Odrůda Svatovavřinecké je vhodná k přípravě vína ale i pro konzum hroznů (Fořt et Dohnal, 1942). Tato odrůda byla často zaměňována s Jakubským nebo Portugalským modrým (Bláha, 1952).

4.2 HISTORIE VYBRANÝCH VINAŘSKÝCH PODNIKŮ A MALOPĚSTITELŮ V MĚSTĚ MĚLNÍKU A OKOLÍ

4.2.1 Mělnická podoblast

4.2.1.1 Vinařské středisko Mělník – Chloumek, ČZU Praha, ŠZP Lány

Vinařské středisko Mělník – Chloumek spadá pod správu České zemědělské univerzity v Praze a bylo založené roku 1982 jako výzkumná stanice, zaměřující se na pěstování klonů révy vinné. V budově, kde je soustředěno vinařské středisko, byl dříve kartuziánský klášter, který zde vybudovali mniši kartuziánského řádu (Kraus et al., 2005; Doležal, 1999) a kolem něj soustředili vinice za účelem výroby vína pro potřeby kláštera (Doležal, 1999). První zmínky o tomto klášteře pochází ze 16. století. Pod klášterem byl vybudován rozsáhlý sklep, který dodnes slouží ke zrání vína, díky svým optimálním klimatickým podmínkám (Kraus et al., 2005; Doležal, 1999; Kraus et al., 2012). Po odchodu mnichů zde bydlely vinařské rody, které zachovávaly tuto tradici (Doležal, 1999).

Vinařský dům, současně nazývaný Kartuziánský lis, slouží jako školící i ubytovací středisko nejen pro studenty (Kraus et al., 2005). Na ploše 11 ha se pěstuje 118 klonů různých odrůd révy vinné a je zde soustředěn také genofond této rostliny. Vinice vinařského střediska slouží studentům ČZU jako demonstrační a ukázkové plochy a úroda z nich získaná se využívá na výrobu vína. Pěstují a zpracovávají se tu odrůdy Ryzlink rýnský, Rulandské bílé,

Rulandské šedé, Müller Thurgau, Sylvánské zelené, Muškát moravský, Tramín červený, Modrý Portugal, Rulandské modré a Svatovavřínecké (Kraus et al., 2005).

V současnosti se vinice rozkládá na ploše 12,73 ha, kdy se jedná o viniční trať Neuberskou s vysazenými výše zmíněnými odrůdami (<http://www.melnik.czu.cz/?r=5063>).

4.2.1.2 Lobkowicz vinařství Mělník

Toto významné vinařství udržuje svou tradici od dob sňatku knížete Augusta Josefa Lobkowicze s Marií Ludmilou Černínovou, kdy základem vinařství bylo pět věnných vinic (Kraus et al., 2005) s nejstarší dochovanou vinicí Sirotčí (Bárta et Černý, 2003). Roku 1992 tehdejší majitel zámku Jiří Lobkowicz svěřil správu vinařství své ženě Bettině Lobkowiczové, která se zasloužila o modernizaci pěstování révy vinné i výroby vína (Kraus et al., 2005).

Současně, jakož i dříve, je Lobkowicz vinařství Mělník významné zejména výrobou tradičního známkového vína proslulého pod názvem Ludmila bílá a Ludmila červená. Hospodaří na ploše vinic 92 ha s nejúrodnějšími polohami Trojslava, Šternberka, Trautmanka a Klamovka (Kraus et al., 2005) a ve sklepě i na vinohradě pracuje celkem 13 pracovníků (Bárta et Černý, 2003). Hrozny sbírají výhradně ručně (Bárta et Černý, 2003) a zaměřují se na výrobu přívlastkových, barikových vín (Kraus et al., 2005) a také na vína odrůdová, známková a šumivá (Doležal, 1999) a zpracovávají zde hrozny odrůd Müller Thurgau, Ryzlink rýnský, Rulandské bílé, Chardonnay, Tramín červený, Modrý Portugal, Rulandské modré, Svatovavřínecké a Zweigeltrebe (Kraus et al., 2005; Doležal, 1999). Od roku 2010 se vinařství zařadilo do projektu regionálních produktů Polabí (<http://www.lobkowicz-vinarstvi.cz/cz/o-nas/>).

4.2.1.3 Školní statek Mělník

Po zřízení vinařské školy na Mělníku roku 1882 se pod vlastní budovou rozléhají vinice o rozloze 1 ha, které byly rokem 1951 přemístěny na školní statek Neuberk. Následně byla realizována nová výsadba 1 ha odrůdy Ryzlink rýnský a mezi lety 1955 – 1958 byly vinice obohaceny o odrůdy Müller Thurgau, Svatovavřínecké a Modrý Portugal (Doležal, 1999). Dále popisuje, že se založením vinice Kettnerka, s výměrou 3,5 ha se sortiment pěstovaných odrůd znovu obohatil o Zweigeltrebe a Burgundské bílé.

Vinařství Školního statku Mělník je součástí Vyšší odborné školy zahradnické a Střední zahradnické školy v Mělníku, která má již dlouholetou tradici. Vinice Školního statku

jsou dodnes soustředěny do lokality Neuberk, tradiční vinařské polohy, rozprostírající se na ploše 18,37 ha s nejlepší polohou Neuberská (Kraus et al., 2005) a dále Kettnerka, Pod švecem, Za parkem, Čarodějnice a Šerifka (Bárta et Černý, 2003).

Dnes jsou zde především zastoupeny odrůdy Müller Thurgau, Ryzlink rýnský, Rulandské bílé, Neburské, Sylvánské zelené, Muškát moravský, Kerner, Svatovavřínecké, Zweigeltrebe, Tintet, Neronet a Modrý Portugal (Bárta et Černý, 2003). Hrozny jsou zpracovávány na kvalitní, většinou přívlastková vína, ve školním vinařství, nacházející se přímo v areálu školy Na Polabí (Kraus et al., 2005). Doležal (1999) doplňuje, že v produkci vín lahvových můžeme nalézt i známková, odrůdová, šumivá a dokonce i archivní vína, která ale nejsou určena do obchodních řetězců.

4.2.1.4 Vinařství Kraus, Mělník

Tradice tohoto vinařství se již po léta dědí. S rodinným vinařstvím Kraus započal prof. Ing. Vilém Kraus CSc., který se dlouhé roky věnoval převážně šlechtění nových odrůd révy vinné. Jeho syn, doc. Ing. Vilém Kraus CSc., založil v 90. letech Vinařský Dům Bakchus, produkující štěpované sazenice révy vinné. Nejmladší z rodiny Krausů, vnuk Vilém, pokračuje v tradici založením firmy Mělnické vinařství Kraus. Zaměřuje se na vysazování nových vinic a vlastní produkcí lahvového vína z odrůd Ryzlink rýnský, Rulandské šedé, Müller Thurgau, Hibernál, Rulandské modré, Modrý Portugal a Zweigeltrebe (Kraus et al., 2005). Tyto odrůdy jsou pěstovány na tratích Klamovka, Bílé Břehy a Na Soudném. Dnes je odrůdová skladba rozšířena o odrůdy Viognier, Dornfelder a Chardonnay. Vinařství využívá moderní šetrné technologie, které napomáhají k produkci kvalitních vín (<http://www.vinarstvi-kraus.cz/vina/vinice/>).

4.2.1.5 Vinné sklepy Kutná Hora s.r.o.

První písemná zmínka i vinařství v Kutné Hoře pochází z roku 1011 a je uvedena v Kosmově kronice. Dnes je společnost Vinné sklepy Kutná Hora s.r.o. rodinného charakteru a snaží se obnovit tradici pěstování révy vinné na Kutnohorsku. Vinice se zde rozkládají na ploše 52 ha na viničních tratích U Všech svatých, Pod Barborou, U Kapličky, Na Borku a Na Přičce. Zaměřují se zde především na odrůdy Müller Thurgau, Chardonnay, Rulandské šedé, Tramín červený, Svatovavřínecké a Rulandské modré. Zvláštností kutnohorského vinařství je produkce hroznů v ekologickém systému vinohradnictví. V rámci ochrany rostlin révy vinné

nevyužívají chemické postřiky, ale výluhy z bylin a jiné ekologické produkty. Proto od roku 2009 nesou vína vyráběna společností Vinné sklepy Kutná Hora s.r.o. označení BIO. Snahou zdejšího vinařství je obnova historického vinohradu pod chrámem sv. Barbory, která byla započata roku 2009. Zde by se měly pěstovat historické a méně známé odrůdy jako Tramín bílý, Ryzlink zlatý, Muškatel Sauvignon šedý, Chrupka bílá, Chrupka červená a jiné. Součástí této výsadby by měly být různé způsoby vedení révy vinné, od dnes velice známého rýnsko-hessenského až po vedení na hlavu, které se využívalo v dřívějších dobách. Z pěstovaných odrůd zde produkují vína zemská, jakostní, jakostní s přívlastkem, slámové i ledové víno (<http://www.vinokutnahora.cz/o-nas/>).

4.2.1.6 Vinařství Za Stavením, Kralupy nad Vltavou

Mezi vlastníky tohoto dnes již rodinného vinařství Weitoch patřil rytířský rod Boryňů ze Lhoty, kterým patřila celá ves i statek od roku 1524 a začali zde s tradicí zakládání vinic. Průběh třicetileté války zdejší pěstování révy vinné na delší období přerušil. Současné vinařství, založené roku 2000, hospodaří na ploše 7 ha vinic rozprostřených mezi obcemi Zeměchy a Mikovice u Kralup nad Vltavou s nejlepšími polohami Nad vinicí a Velký kus. Zaměřují se především na výrobu kvalitních vín z odrůd Chardonnay, Tramín červený, Rulandské bílé, Rulandské šedé, Ryzlink rýnský, Rulandské modré a Modrý Portugal (Kraus et al., 2005).

4.2.1.7 Vinařství Bc. Luděk Vondrák, Mělník

Toto rodinné vinařství začalo s pěstováním révy vinné v devadesátých letech 21. století. Podnětem byla existence několika zpustlých vinic v okolí Mělníka a také vinohradnická a vinařská tradice této rodiny. Vinice tohoto vinařství o výměře 6 ha se rozprostírají u obce Liběchov na březích Labe, které příznivě ovlivňují mikroklima. (Kraus et al., 2005). V současnosti se vinice rozrostly o 4 ha a výměra tedy činí 10 ha vinic. Za nejlepší tratě tohoto vinařství jsou považovány Liběchovská, Na Liběchovské cestě, Ješovická, Na Pelunce a Turbovická s odrůdami Ryzlink rýnský, Kerner, Rulandské šedé, Rulandské bílé, Tramín červený, Pálava, Müller Thurgau, Svatovavřínecké, Rulandské modré a Modrý Portugal (<http://www.vino-melnik.cz/index.asp>).

4.2.1.8 pan Milan Kaleda, Mělník

Pan Milan Kaleda se o výrobu začal zajímat mezi lety 1987 až 1997, kdy jako elektromontér pracoval v Mělnickém vinařství v Rybářích a vyráběl si pro vlastní potřebu několik litrů vína ročně. V roce 1995 si pronajal 1 ha vinice, kterou v roce 2000 koupil a od roku 2002 je jeho snahou postupná obnova staré výsadby. Víno vyrábí pouze z vlastních hroznů odrůd Müller Thurgau, Ryzlink rýnský, Tramín červený, Rulandské šedé, Rulandské modré, Zweigeltrebe, Modrý Portugal, Svatovavřínecké, Rubinet a Frankovka (<http://www.melnickykost.cz/vinarstvi-kaleda.php>).

4.2.1.9 pan Miloš Hána, Vinařství Miloc, Vehlovice

Vinařství pana Miloše Hány vzniklo v roce 1991 po zániku Státního statku Mělník, kdy si pronajal 5 ha pozemků od pozemkového fondu. V době, kdy se pozemky vracely restitucentům, si některé pozemky odkoupil a nebo pronajal. Převážně pěstoval odrůdy Müller Thurgau, Modrý Portugal a v roce 2000 rozšířil odrůdovou skladbu o Ryzlink rýnský. Bohužel roky 2008 – 2012 byly neúrodné, porosty zničily kroupy, jarní mrazy a roční pauza v ošetřování a péči o vinohrad. V roce 2013 pan Miloš Hána začal znovu s obnovou svých vinic (<http://www.melnickykost.cz/vinarstvi-milos-hana-miloc.php>). Dnes v jeho nabídce najdeme vína z odrůd Rulandské šedé, Ryzlink rýnský a Modrý Portugal (<http://www.miloc-vinarstvi.wz.cz/nabidka.php>).

4.2.1.10 pan Miroslav Říha, Vinařství Říha, Mělník

Počátky tohoto vinařství datujeme od roku 1980 po založení sekce vinařů české vinařské oblasti. Na vinicích nalezneme pouze pár set hlav révy vinné, převážně rezistentních odrůd jako Hibernal, Laurot a Malverina. Pan Miroslav Říha zpracovává hrozny mačkáním a lisováním i se třapinami. Kvašení moštu nechává proběhnout spontánně, nečiří, nefiltruje a víno přetáčí bez pomoci čerpadla pouze samospádem (<http://www.melnickykost.cz/vinarstvi-riha.php>).

4.2.1.11 pan Božidar Vaněk, Vinařství Vaněk, Mělník

Vinařství Vaněk vlastní vinice o rozloze 20 arů, kde pěstuje odrůdy Müller Thurgau, Ryzlink rýnský, Rulandské šedé, Chardonnay, Rulandské modré, Zweigeltrebe a Dornfelder. Víno z vlastní produkce vyrábí tradičním způsobem bez využití moderní technologie a jsou prezentovány pouze na Mělnickém koštu a Vinné noci v městě Mělníku. Především jsou určeny pro vlastní potřebu vinařství (<http://www.melnickykost.cz/vinarstvi-vanek.php>).

4.2.2 Litoměřická podoblast

4.2.2.1 Lobkowiczské zámecké vinařství Roudnice nad Labem s.r.o.

Historie roudnického vinařství sahá až do 14. století, kdy vinařství patřilo pražským biskupům. Roku 1575 připadlo vlastnictví roudnického panství do rukou Viléma z Rožmberka a následně po jeho smrti jeho manželce Polyxeně (Bárta et Černý, 2003).

Lobkowiczové se rozvoji vinařství a vinohradnictví věnují od roku 1603 (Kraus et al., 2005; Doležal, 1999). Jejich viniční plochy se nachází na nejúrodnějších stanovištích v povodí řeky Labe. Počátkem roku 1641 vlastnil tento rod 8 vinic, z nichž do dnešní doby se zachovala vinice Sovice a Kochov (Kraus et al., 2005). Doležal (1999) popisuje výrazný pokles výměry po roce 1945, kdy plochy vinic činily pouhých 5 ha z udávané výměry 68,8 ha po třicetileté válce. Dle něj ale roku 1970 nastává změna pod vedením Ing. Vladimíra Solara, kdy se plochy vinic značně rozrostly na 65 ha. Jeho zásluhou se i modernizovalo pěstování révy vinné z nízkého vedení na střední až vysoké a obnovuje se i stávající lisovna. Podrábský (1990) doplňuje, že úsilím Ing. Vladimíra Solara se zvětšil i sklepní prostor a roku 1972 se započalo s lahvováním vína bez pomoci poloautomatické linky, která byla zakoupena až roku 1974. Na vinici Sovice se réva vinná pěstuje 400 let a dnes jsou tu vysazeny odrůdy Ryzlink rýnský, Sylvánské zelené a Svatovavřínecké (Bárta et Černý, 2003). O sovětských vinicích se zmiňuje již panský urbář roudnický z roku 1592 (Balašík, 1968). Sběr hroznů probíhá pouze ručně (Bárta et Černý, 2003) a jejich zpracování probíhá v lisovně pod vinicí Sovicí a finální podobu získává v rozsáhlých historických prostorách sklepů roudnického zámku (Kraus et al., 2005). Z bílých odrůd pěstují Müller Thurgau, Ryzlink rýnský, Rulandské bílé, Rulandské šedé, Sylvánské zelené, Muškát Ottonel, Chardonnay a z odrůd modrých Svatovavřínecké, Modrý Portugal a Rulandské modré (Kraus et al., 2005). Zpracováním těchto hroznů získávají vína stolní, odrůdová, přívlastková i archivní (Doležal, 1999). Archivní vína začala být

vyráběna roku 1988 především pro pražské interhotely a vlastní podnikové prodejny (Podrábský, 1990).

Nyní hospodaří na ploše 75 ha vinic s nejúrodnější historickou vinicí Sovice, která produkuje hrozny na kvalitní roudnická vína (<http://lobkowiczke-vinarstvi-roudnice.cz/historie.html>).

4.2.2.2 *České vinařství Chrámce s.r.o., Most*

První zmínka o tomto vinařství je z roku 1207. V 16. století bylo město Most největším vlastníkem vinic v žateckém kraji, kdy mu patřila polovina vinohradů zde se nacházejících. Vlivem třicetileté války se jako u všech vinařství plochy vinic snižovaly a zájem o pěstování révy vinné upadl (Kraus et al., 2005).

Zánik tohoto vinařství přišel až s první světovou válkou, kdy jedinou připomínkou nám jsou dodnes zachované čedičové terasy. Roku 1976 se vinařství dočkalo obnovy pod vedením Ing. Ivana Váňi. Plocha vinic rychle narůstala a v roce 1983 zaujímala 112 ha. Po privatizaci roku 1991 se vinařství v Chrámčích stalo rodinným podnikem (<http://www.ceske-vinarstvi.cz/main.php?page=historie>).

Vinařství Chrámce se kromě výroby přívlastkového vína a vína Košer zabývají také rekultivací vinic. Pro archivaci vín využívá sklepy kostela Nanebevzetí Panny Marie. Dnes hospodaří na ploše 75 ha vinic, kdy nejlepší vinice jsou vinice Sv. Vavřince, Barbora, Sv. Jiří, Mariana a Libuše (Kraus et al., 2005). Zde se pěstují odrůdy Ryzlink rýnský, Müller Thurgau, Zweigeltrebe, Svatovavřinecké, Irsay Oliver, Chardonnay, Rulandské šedé, Frankovka, Rulandské modré, Tramín červený (<http://www.ceske-vinarstvi.cz/main.php?page=nabidka&id=7>).

4.2.2.3 *Vinařství sv. Tomáše, Malé Žernoseky*

První písemná zmínka o vinicích v Malých Žernosekách pochází z roku 1248. V dobách třicetileté války byly vinice velmi výnosné a roku 1636 se ze 40,5 ha panských vinic získalo přes 500 hl vína. Po vpádu pruských vojsk roku 1778 byly zpuštěné i vinice žernosecké oblasti a jejich výměra se snížila na 20,74 ha. V roce 1920 se v Malých Žernosekách vinice rozprostíraly na ploše 12,6 ha a po druhé světové válce vinařství postupně zaniká (<http://www.vinarstvisvtomase.cz/vinarstvi.html#HistorieVinarstvi>).

Rodinné vinařství se začalo věnovat vinohradnictví roku 1984, kdy vysadili první vinici. Nyní hospodaří na ploše 9 ha s nejlepší polohou Na Dobraji (Kraus et al., 2005). Zaměřují se především na pěstování odrůd Rulandské šedé, Rulandské bílé, Rulandské modré, Svatovavřínecké a Müller Thurgau. Hrozny z těchto odrůd zpracovávají tradičním způsobem ručně za využití klasických technologií (<http://www.vinarstvisvtomase.cz/vinarstvi.html#HistorieVinarstvi>).

4.2.2.4 Žernosecké vinařství s.r.o., Velké Žernoseky

Historie vinařství sahá až do dob založení premonstrátského kláštera v roce 1141, kdy už v této krajině réva vinná rostla. Po převzetí kláštera řádem cisterciáků byl zde vybudován rozsáhlý sklep. Během několika desítek let se ve vlastnictví majetku Žernoseckého vinařství vystřídal několik šlechtických rodů, než jej roku 1669 koupil Johann Hartwig von Nostitz, který ho spravoval až do I. světové války. Roku 1916 koupila Žernoseky vinařská firma Oppelt a po válce se zde zřizují Státní vinné sklepy, obhospodařující nejen sklepy, ale i sady a zemědělskou výrobu. V době fungování Šlechtitelské stanice vinařské se zde vystřídaly známé kapacity v oboru udržovacího šlechtění a novošlechtění jako např. František Gabriel a prof. Ing. Vilém Kraus CSc. (Bárta et Černý, 2003).

Sídlem dnešního vinařství se stala budova barokního záměčku, vzniklá již v 18. století (Kraus et al., 2005). Ze 13. století pochází první zmínka o zdejších sklepení, které zaujímá plochu 2 146 m² s chodbami dlouhými 275 m (Doležal, 1999). Vinohrady Žernoseckého vinařství se rozprostírají na území obce Velké Žernoseky, Žalhostice a Lovosice na svazích řeky Labe a Českého Středohoří (Kraus et al., 2005). Dnes hospodaří na ploše 31,8 ha s nejvýznamnějšími polohami Malá Vendule, Velká Vendule a Pod Lovošem (Kraus et al., 2005), na kterých pěstují odrůdy Muškát moravský, Müller Thurgau, Rulandské bílé, Ryzlink rýnský, Tramín červený, Modrý Portugal, Svatovavřínecké (Doležal, 1999) a Bárta et Černý (2003) dále doplňují Rulandské šedé a Rulandské modré.

4.2.2.5 Vinice Singer, Žalhostice

Pro rodinu Singerových je vinařství a vinohradnictví pouze koníčkem, proto jejich produkci nenalezneme v obchodních řetězcích. Pan Ing. Milan Singer se v důchodu aktivně věnuje vinařství i práci ve vinici. Singerovi roku 1980 koupili sad v Žalhosticích a od té doby se tomuto oboru aktivně věnují. Tehdy se zde rozprostírala vinice o výměře pouhých 0,04 ha,

kteřá byla následně zúrodněna a rozšířena. Roku 2003 rodina Singerových získává vinici ve trati Radobýl a o rok později si zde pronajali patnáct let starou vinici s terasami. Současné hospodaří na ploše 0,22 ha s nejlepšími polohami Radobýl a Nad školou (Kraus et al., 2005).

4.2.2.6 Rodinné vinařství Mikulenkoví, Velké Žernoseky

Rodinné vinařství Mikulenkoví bylo založeno roku 2009 panem Daliborem Mikulenkou, který měl dlouholeté zkušenosti s vinohradnictvím a vinařstvím, získané pěstováním révy vinné v obci Podviní u Litoměřic. V roce 2011 se vinařství rozrostlo o vinici vybudované na rodinném pozemku. V současnosti pro produkci vína nakupují hrozny od místních pěstitelů z katastru obce Velké Žernoseky a Žalhostice. Především se zaměřují na odrůdy Muškát moravský, Müller Thurgau, Aurelius, Dornfelder a Rulandské bílé (<http://www.peknavinazcech.cz/o-vinarich/rodinne-vinarstvi-mikulenkovi-pod-tresnovkou-velke-zernoseky/>).

4.3 HLAVNÍ MOŠTOVÉ ODRŮDY SOUČASNĚ PĚSTOVANÉ V MĚSTĚ MĚLNÍKU A OKOLÍ

4.3.1 Moštové odrůdy modré (dle Kraus et al., 2005)

Modrý Portugal

Neronet

Rulandské modré

Svatovavřínecké

Zweigeltrebe

4.3.2 Moštové odrůdy bílé (dle Kraus et al., 2005)

Aurelius

Hibernal

Chardonnay

Müller Thurgau

Muškát Ottonel

Rulandské bílé

Rulandské šedé

Ryzlink rýnský

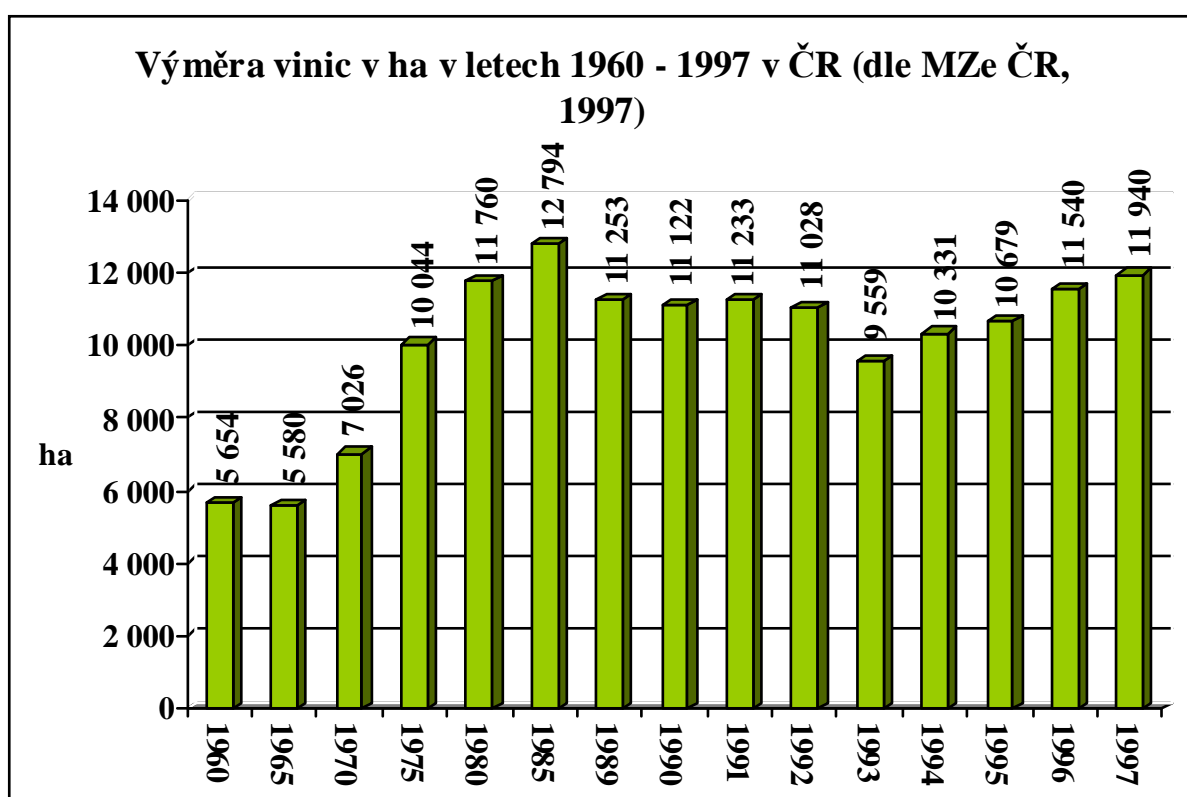
Sylvánské zelené

Tramín červený

5 VÝSLEDKY

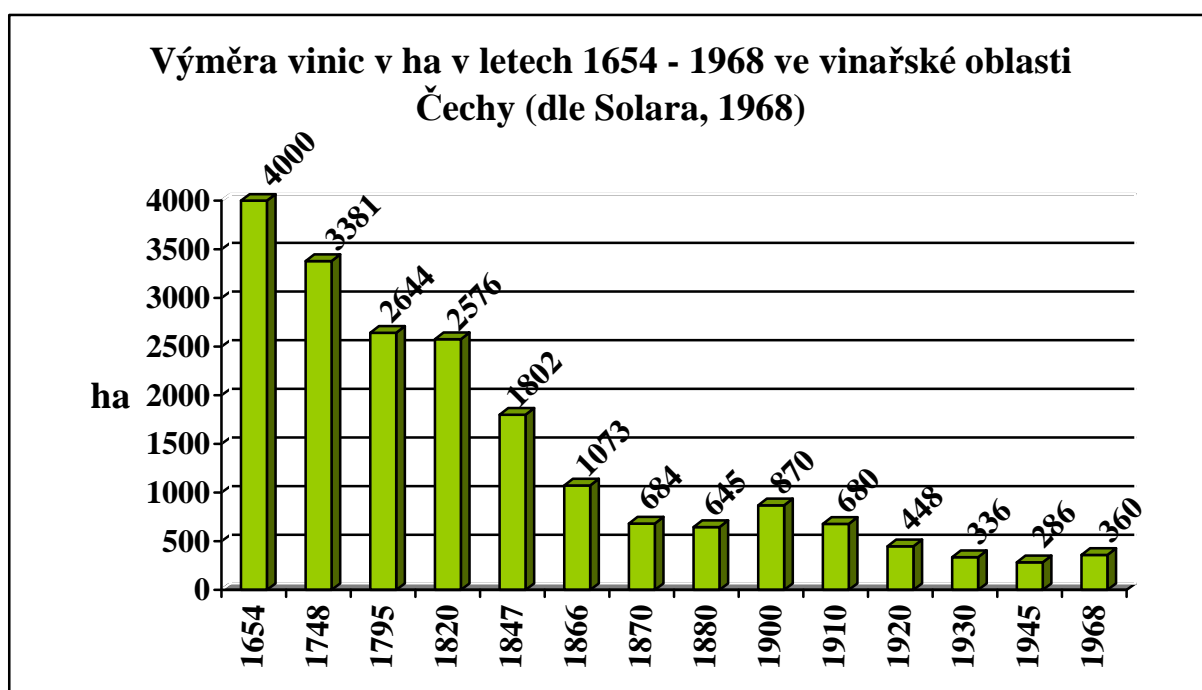
Při průzkumu historie pěstování révy vinné v městě Mělníku a okolí byly zjištěny některé statistické hodnoty a parametry, které byly vyhodnoceny v podobě grafů a slovně okomentovány.

V Grafu č. 1 je vyjádřen poměr výměry vinic v České republice v několika časových obdobích. V letech 1960 a 1965 byla výměra vinic téměř na stejné úrovni, kdy průměrně činila 5 617 ha. Nejvyšší výměra vinic byla zaznamenána v roce 1985 s rozlohou 12 794 ha. K tomto nárůstu docházelo postupně od roku 1960. Přibližně stejné hodnoty vykazují roky 1989, 1990, 1991 a 1992. Tehdy se plocha vinic pohybovala od 11 253 ha do 11 028 ha. Roku 1997 plocha vinic činila 11 940 ha a dle Grafu č. 1 jde o druhou nejvyšší hodnotu od roku 1985.



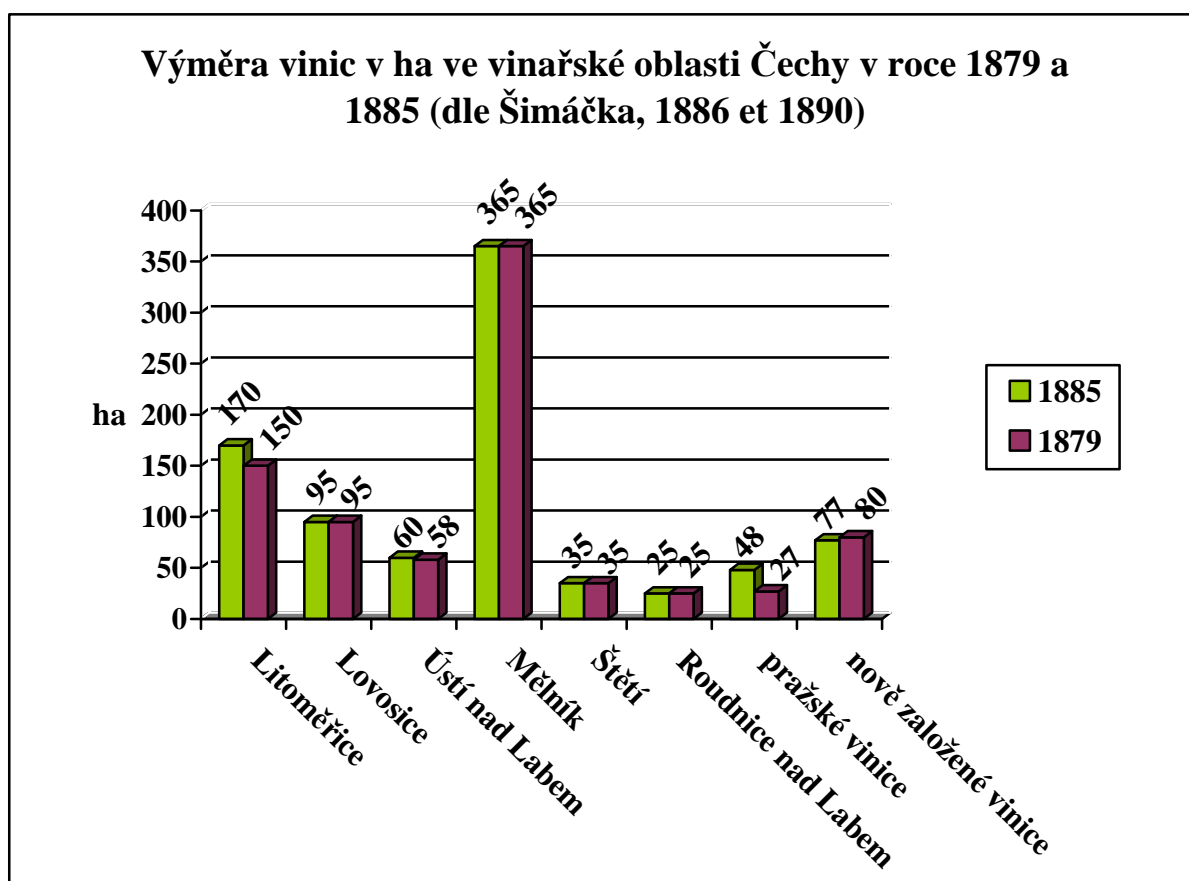
Graf č. 1: Vyjádření plochy vinic v České republice mezi lety 1960 – 1997.

Graf č. 2 se zaměřuje na vinařskou oblast Čechy a jsou zde sledovány změny ve výměře vinic v období mezi lety 1654 – 1968. Plochy vinic po třicetileté válce v roce 1654 dosahovaly rozlohy 4000 ha a postupně se tato výměra výrazně snižovala. Roku 1880 činil úbytek výměry ploch vinic již 3 355 ha a z výměry v roce 1654 zbylo pouhých 645 ha vinic v české vinařské oblasti. Roku 1900 plocha vinic mírně stoupla o 225 ha a dosahovala hodnoty 870 ha. Tento jev však nebyl dlouhodobého charakteru a do roku 1968 se vinice snížily až na 360 ha.



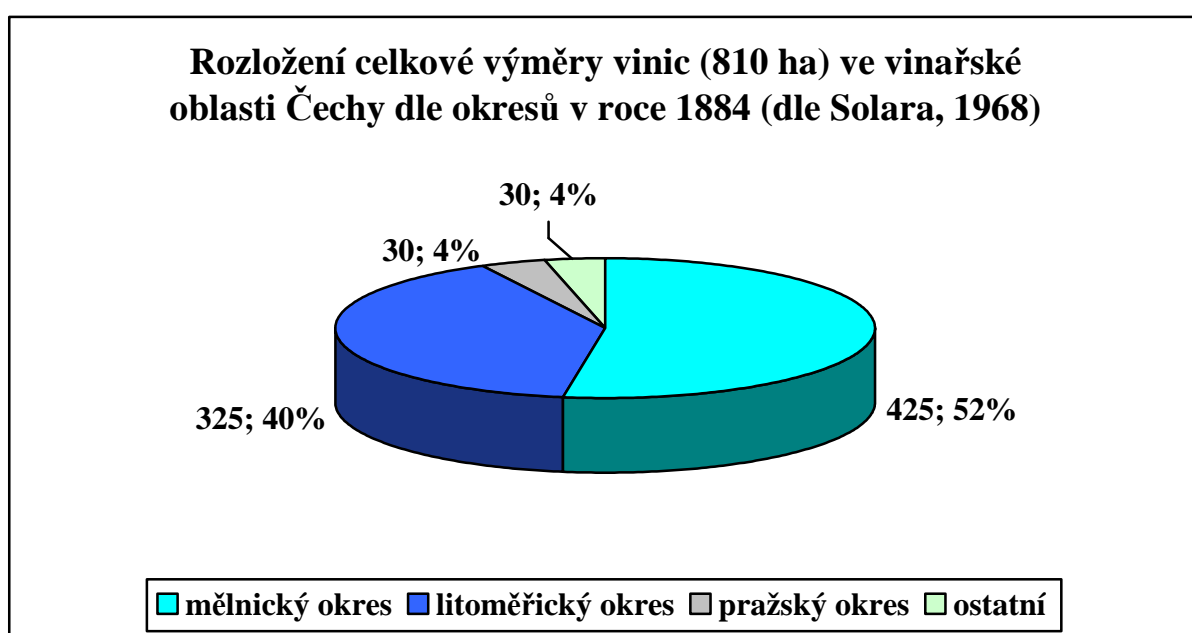
Graf č. 2: Vyjádření výměry vinic ve vinařské oblasti Čechy mezi lety 1654 – 1968.

Z Grafu č. 3 je patrné, že se výměry vinic ve vybraných vinařských regionech v letech 1879 a 1885 výrazně neměnily. Nejvyšší rozlohu zaujímaly vinice v Mělníce, kdy se rozprostíraly na ploše 365 ha a během šesti let nedošlo k jejich nárůstu nebo snížení. Vinice v Litoměřicích vykazují druhou nejvyšší plochu vinic ve vinařské oblasti Čechy a od roku 1879, kdy réva vinná byla vysázena na ploše 150 ha, vzrostly plochy vinic do roku 1885 o 20 ha na hodnotu 170 ha. V roce 1879 se roudnické a pražské vinice ve výměře moc nelišily, průměrně zaujímaly plochu 26 ha. V letech 1879 a 1885 činil rozdíl mezi výměrou mělnických vinic a vinic roudnických 340 ha.



Graf č. 3: Vyjádření výměry vinic ve vybraných regionech vinařské oblasti Čechy v letech 1879 a 1885.

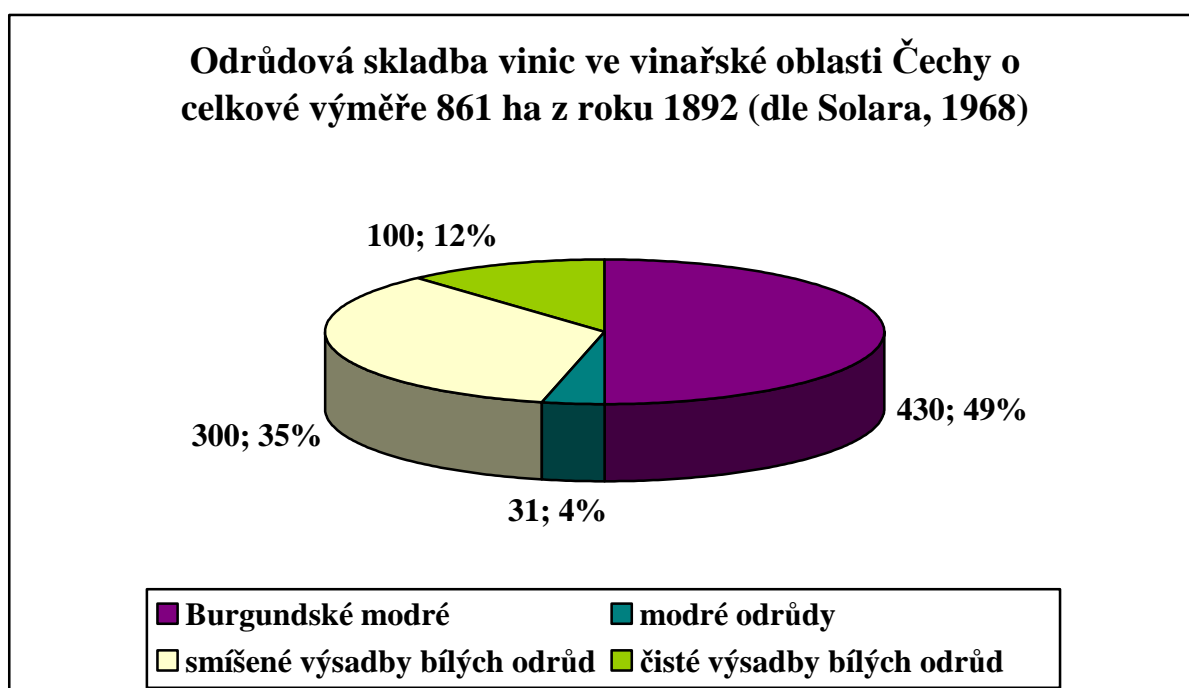
Výměra vinic ve vinařské oblasti Čechy dosahovala v roce 1884 hodnoty 810 ha. Nejvyšší plocha vinic z této výměry spadala pod mělnický okres, kde se vinice rozprostíraly na 425 ha, vyjádřeno v procentech 52 % z celkové výměry. Litoměřický okres hospodařil na ploše 325 ha vinic, vyjádřeno v procentech 40 %, což je o 100 ha méně než v okrese mělnickém. Zbývajících 60 ha bylo rozděleno mezi pražský okres a ostatní obce. Podíl jednotlivých okresů na celkové výměře vinic je znázorněn v Grafu č. 4.



Graf č. 4: Vyjádření rozložení výměry vinic dle okresů ve vinařské oblasti Čechy v roce 1884.

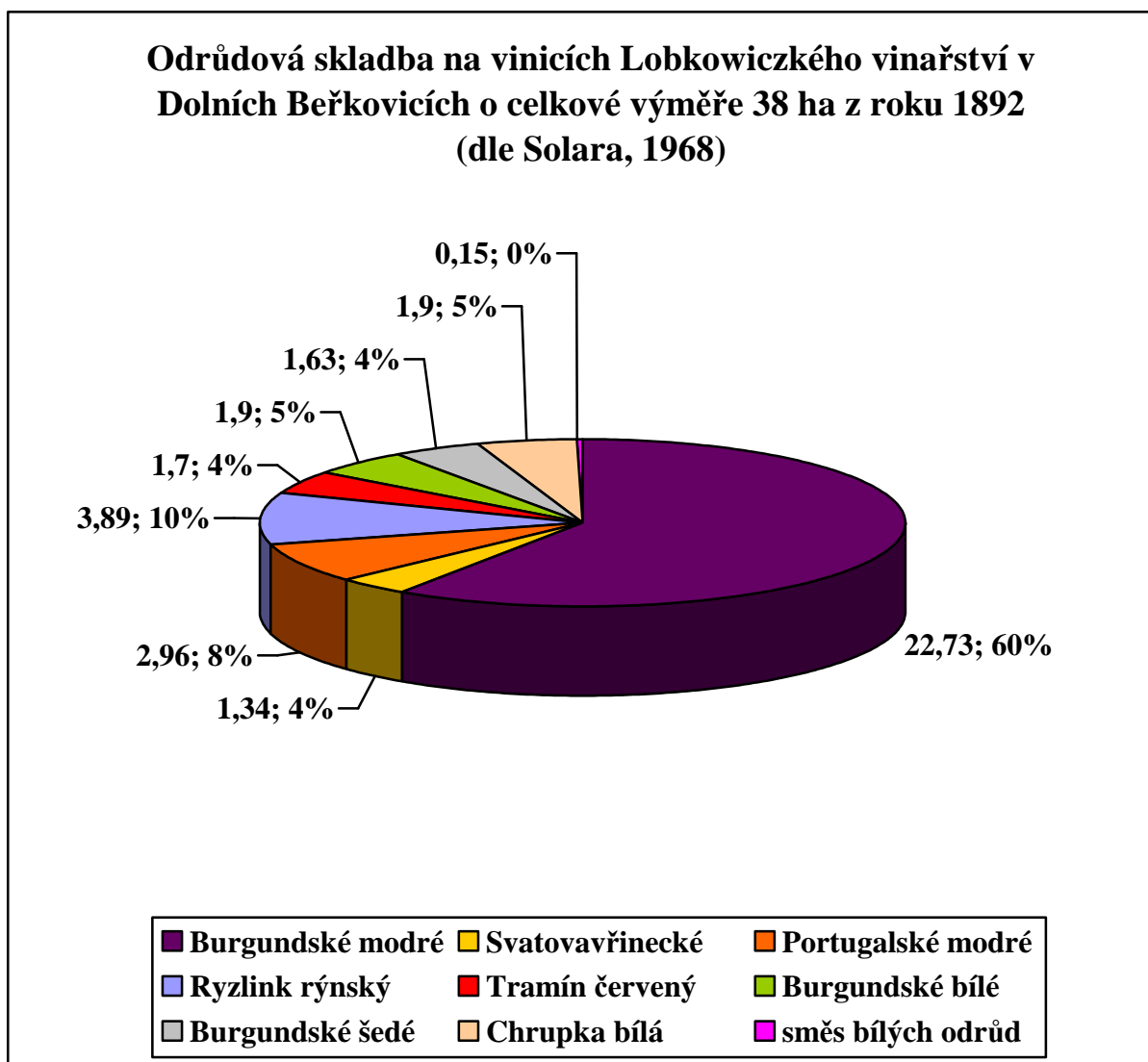
Odrůdová skladba vinic v roce 1892 byla nejvíce zastoupena odrůdou Burgundské modré, která byla pěstována na 430 ha, vyjádřeno v procentech 49 %, z celkové výměry 861 ha ve vinařské oblasti Čechy. Smíšené výsadby bílých odrůd se rozprostíraly na ploše 300 ha, vyjádřeno v procentech 35 %. Čisté výsadby bílých odrůd zaujímaly plochu 100 ha, vyjádřeno v procentech 12 % a zbylá plocha 31 ha vinic byla zastoupena modrými odrůdami, které byly vysázeny na 4 % celkové plochy vinic.

Rozložení odrůd je znázorněno v Grafu č. 5.



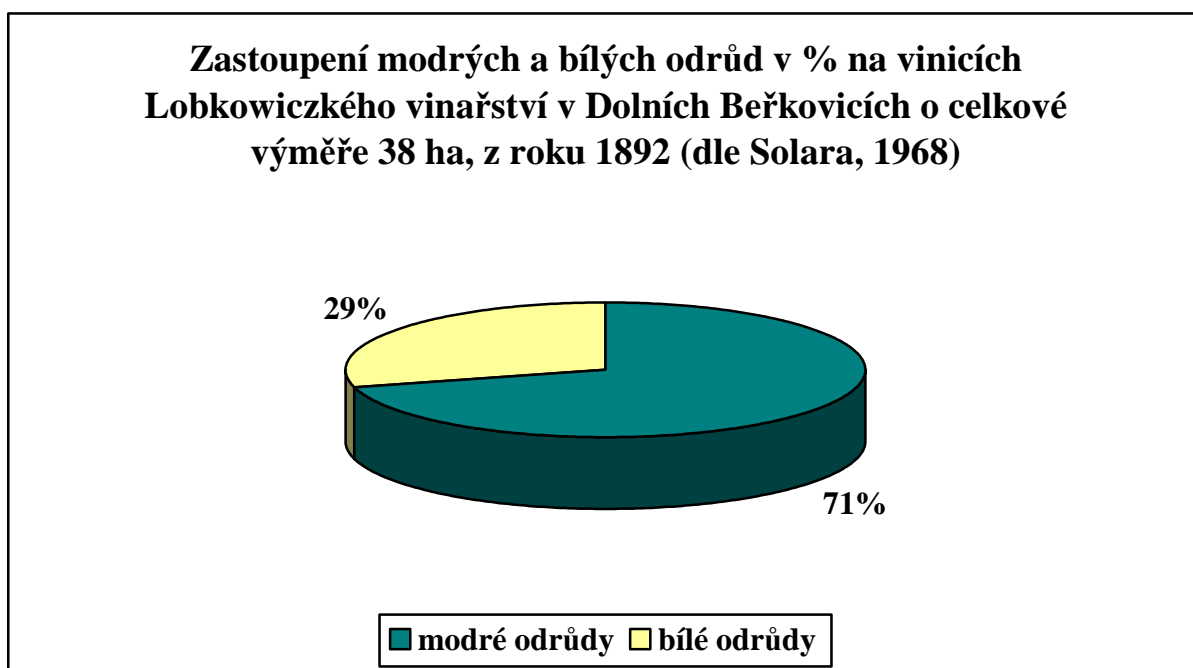
Graf č. 5: Odrůdová skladba vinic vinařské oblasti Čechy v roce 1892.

Na vinicích jednoho z největších pěstitelů révy vinné a producentů vína v litoměřické oblasti, Lobkowiczského vinařství v Dolních Beřkovicích, se v roce 1892 nejvíce rozprostírala odrůda Burgundské modré, zaujímající plochu 22,73 ha, vyjádřeno v procentech 60 % z celkové plochy 38 ha vinic. Na ploše 3,89 ha, vyjádřeno v procentech 10 %, byla pěstována odrůda Ryzlink rýnský a z modrých odrůd byla trochu méně zastoupena odrůda Portugalské modré, která zaujímala plochu 2,96 ha, vyjádřeno v procentech 8 %. Další moštové odrůdy Tramín červený a Burgundské šedé se rozprostíraly na průměrně stejné ploše 1,7 ha. Stolní odrůda Chrupka bílá byla pěstována na 1,9 ha, vyjádřeno v procentech 5 %, a zaujímala stejný podíl z celkové výměry 38 ha jako moštová odrůda Burgundské bílé. Nejnižší zastoupení vykazují směsi bílých odrůd, pěstované na ploše 0,15 ha, jak je patrné z Grafu č. 6.



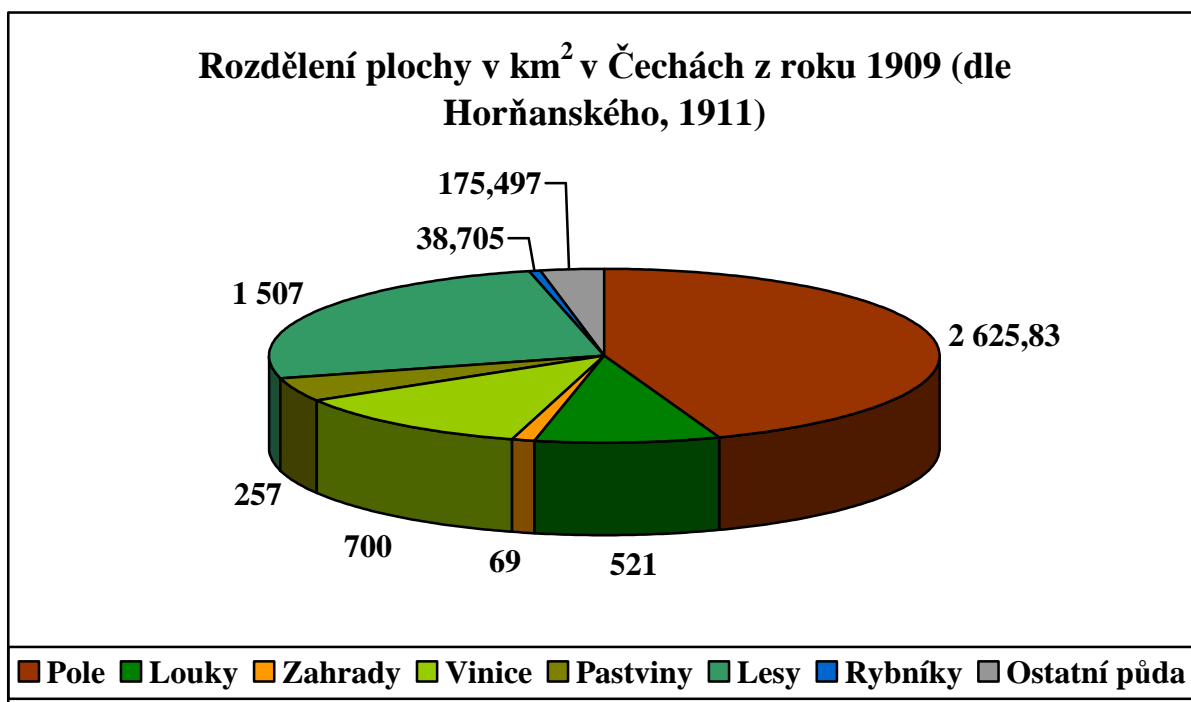
Graf č. 6: Vyjádření odrůdové skladby na vinicích Lobkowiczského vinařství.

Ze srovnání zastoupení modrých a bílých odrůd na vinicích Lobkowiczského vinařství v Dolních Beřkovicích z roku 1892 vyplývá, že více pěstované byly modré odrůdy, zaujímající 71 % z celkové výměry 38 ha. Bílé odrůdy byly pěstovány na 29 % viničních ploch. Celkové rozložení modrých a bílých odrůd je vyjádřeno v Grafu č. 7.



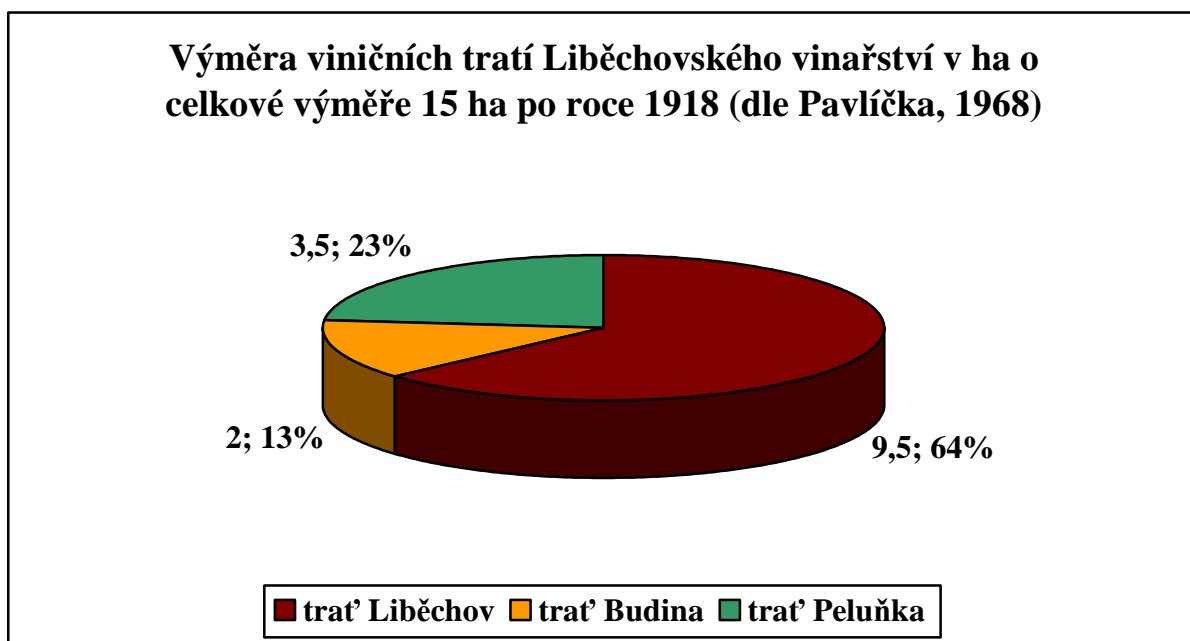
Graf č. 7: Vyjádření celkového využití modrých a bílých odrůd na vinicích Lobkowiczského vinařství.

V roce 1909 se vinice v Čechách rozprostíraly na ploše 700 km². Nejvyšší plochu zaujímaly pole s výměrou 2 625,83 km². Druhou nejvyšší rostlinnou komoditou byly lesy, rostoucí na 1 507 km². Louky činily 521 km², pastviny 257 km² a ostatní půda 175,5 km². Nejnižší plochy zaujímaly zahrady o výměře 69 km² a rybníky zaujímající plochu 38,7 km². Celkové rozdělení plochy je vyjádřeno v Grafu č. 8.



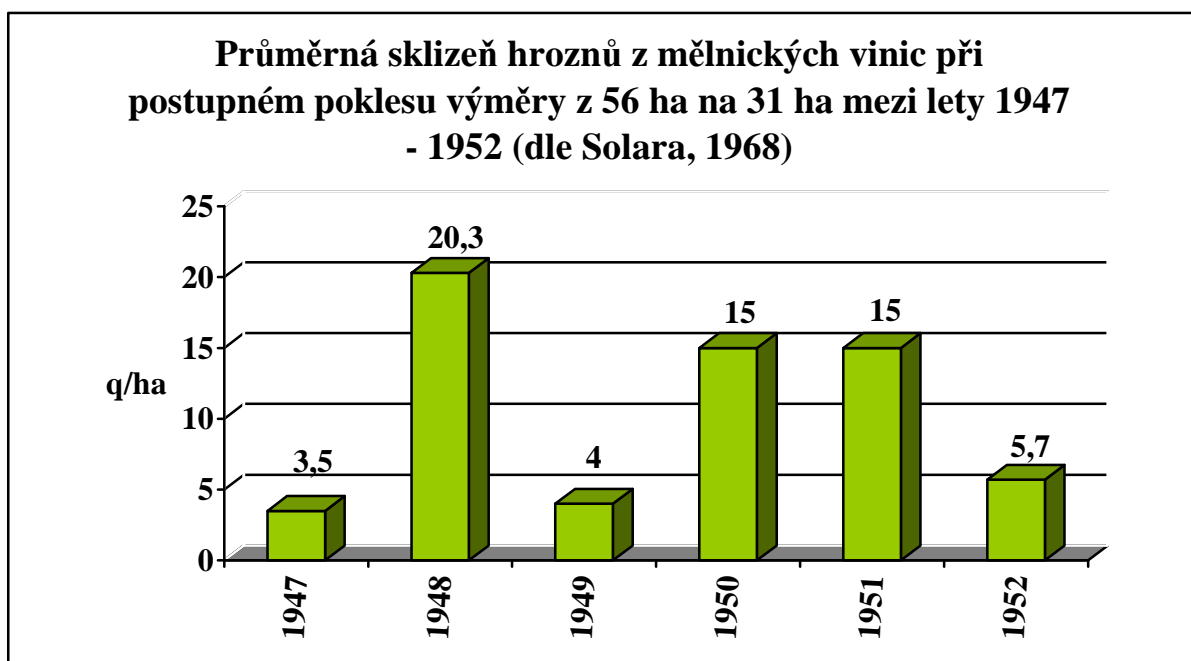
Graf č. 8: Vyjádření rozdělení plochy v Čechách v roce 1909.

Z Grafu č. 9 je patrné, že po roce 1918 zaujímaly viniční tratě Liběchovského vinařství plochu 15 ha. Z této výměry má nejvyšší zastoupení trať Liběchov o rozloze 9,5 ha, vyjádřeno v procentech 64 %. Viniční trať Peluňka se rozprostírá na ploše 3,5 ha, vyjádřeno v procentech 23 % a nejnižší plochu zaujímá viniční trať Budina s 2 ha, vyjádřeno v procentech 13 %.



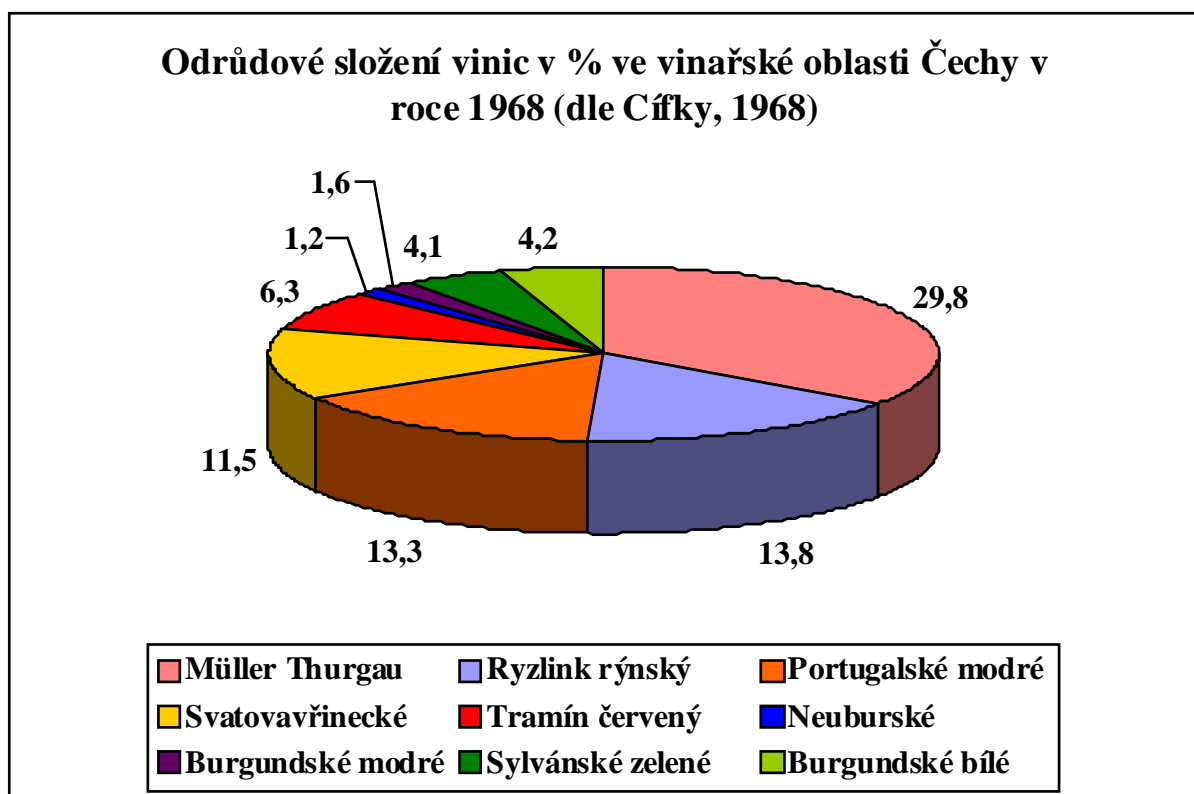
Graf č. 9: Vyjádření výměry viničních tratí Liběchovského vinařství po roce 1918.

Nejvyšší úroda hroznů z mělnických vinic byla sklizena v roce 1948, kdy se sklídilo 20,3 q/ha. Naopak nejnižší výnos hroznů činil 3,5 q/ha v roce 1947. Rozdíl mezi rokem 1947 a 1948 je 16,8 q/ha. Stejných hodnot nabývají roky 1950 a 1951, kdy bylo získáno 15 q/ha. Mezi lety 1947 a 1952 výměra mělnických vinic postupně klesala z 56 ha na 31 ha. Velkým mezníkem po slabším roce 1947 byly roky 1949 a 1952, kdy se sklizeň výrazně snížila oproti rokům 1948, 1950 a 1951. Znárodnění změn, týkajících se sklizně hroznů z mělnických vinic, je vyjádřeno v Grafu č. 10.



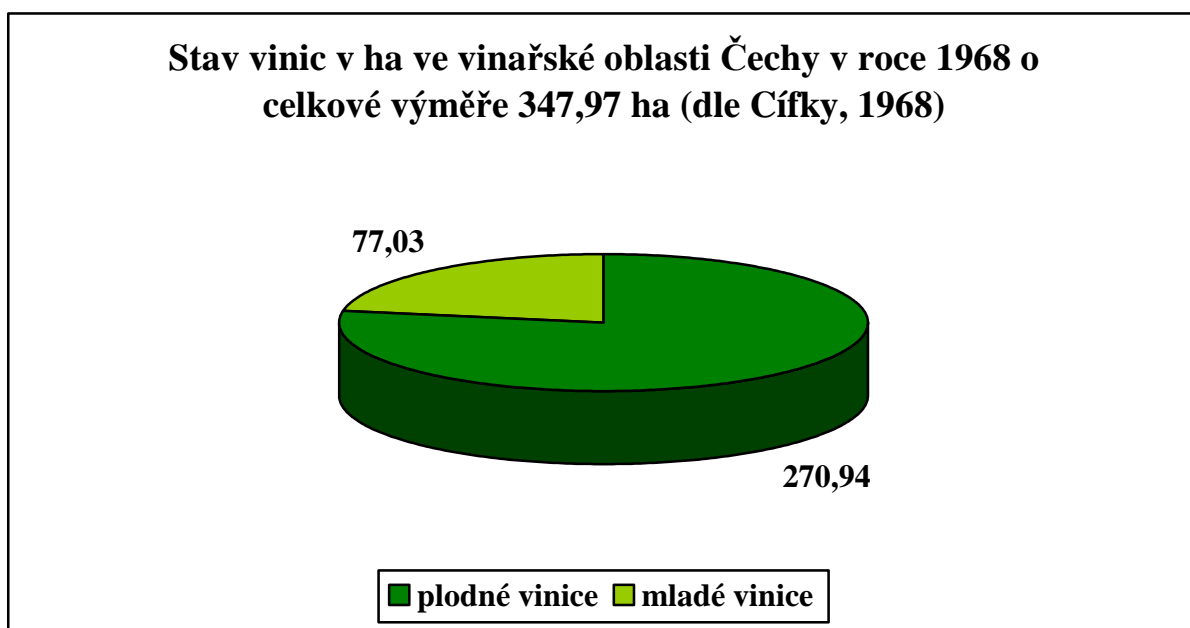
Graf č. 10: Vyjádření průměrných sklizní na mělnických vinicích.

V roce 1968 se na vinicích vinařské oblasti Čechy nejvíce rozprostírala odrůda Müller Thurgau, rostoucí na 29,8 % z celkové plochy. Přibližně stejnou plochu zaujímaly odrůdy Ryzlink rýnský a Portugalské modré, vysázené na 13,8 % a 13,3 % plochy. Odrůda Burgundské modré byla vysázena podobně jako odrůda Neuburské, pouze na 1,6 % z celkové plochy. Odrůda Svatovavřínecké byla využita na 11,5 % , Tramín červený na 6,3 % z celkové plochy. Odrůdy Sylvánské zelené a Burgundské bílé zaujímaly přibližně stejnou výměru 4,1 % a 4,2 % z celkové plochy vinic vinařské oblasti Čechy. Vyjádření odrůdového složení vinic je znázorněno v Grafu č. 11.



Graf č. 11: Vyjádření odrůdového složení vinic vinařské oblasti Čechy v roce 1968.

Celkové plochy vinic ve vinařské oblasti Čechy byly v roce 1968 zastoupeny převážně vinicemi plodnými. Tyto vinice zaujímaly plochu 270,94 ha z celkové výměry 347,97 ha. Nově vysázené mladé vinice byly vysázeny na 77,03 ha. Rozdělení ploch vinic je znázorněn v Grafu č. 12.

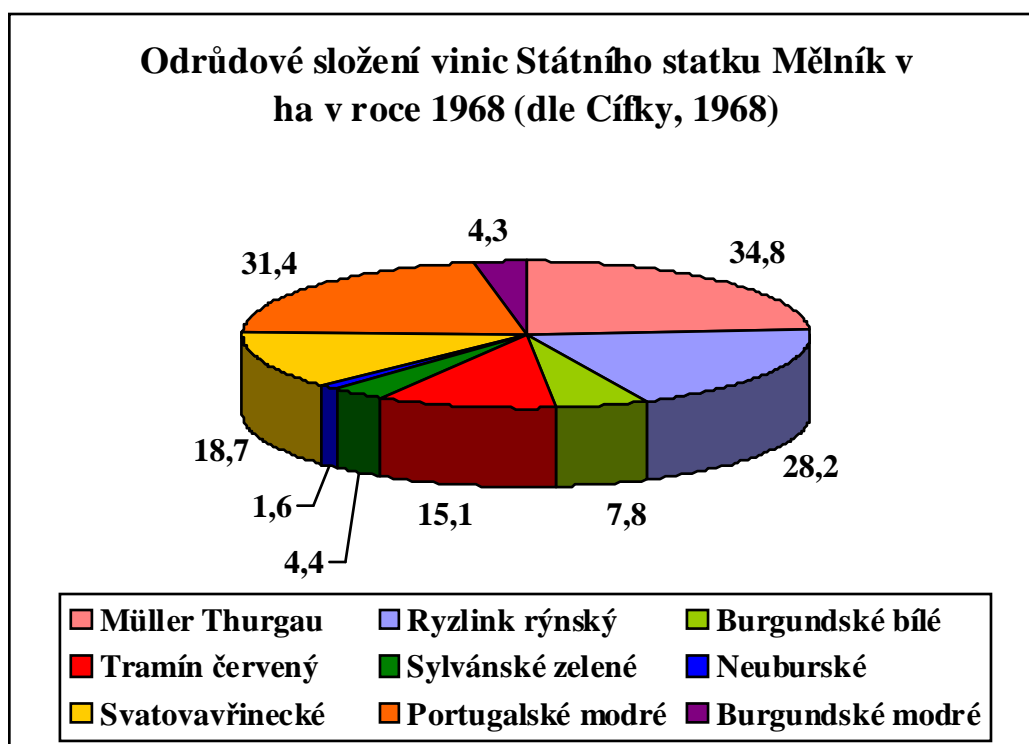


Graf č. 12: Vyjádření stavu vinic ve vinařské oblasti Čechy v roce 1968.

Tabulka č. 1: Výměra a rozdělení vinic vinařských podniků z roku 1968.

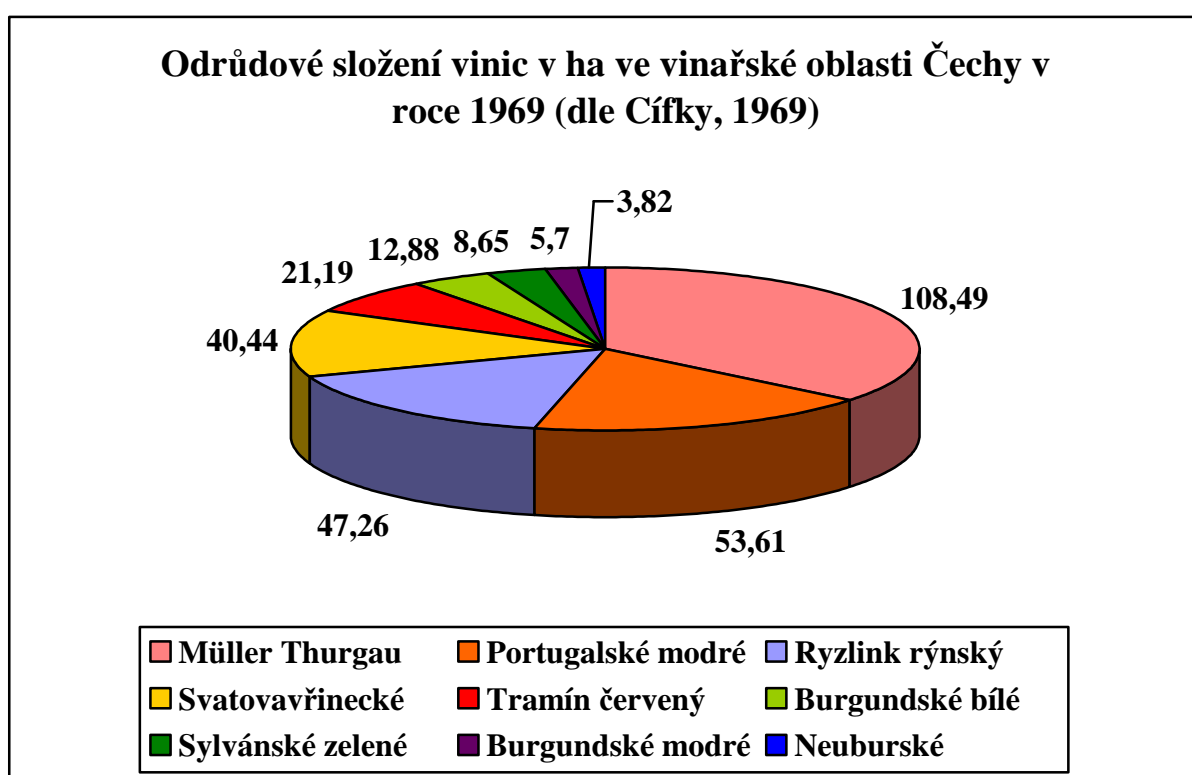
Seznam některých podniků zabývajících se vinařskou výrobou v roce 1968 (dle Cífký, 1968)			
Název vinařského podniku	Výměra vinic celkem (ha)	Plodné vinice (ha)	Mladé vinice (ha)
Státní statek Mělník, n. p. vinařství (Liběchov)	175,8	148,5	27,3
Státní statek Roudnice, n. p. vinařství (Roudnice)	38	30	8
Státní statek Litoměřice, n. p. vinařství (Žalhostice)	32,53	17,3	15,2
Státní statek Louny, n. p. vinařství (Chlumčany)	12,68	11,56	1,12
Státní statek Most, n. p. vinařství (Chrámce)	5,61	-	5,61
Šlechtitelský a semenářský podnik Doksany, n. p., vinařská stanice Velké Žernoseky	34,41	32,24	2,17
Výzkumný ústav rostlinné výroby Praha – Ruzyně, výzkumná stanice vinařská Karlštejn	14,14	9,64	4,5
Střední zemědělská technická škola – obor zahradnický, Mělník	15,4	7,1	8,3
Sady, lesy, zahradnictví hl. m. Prahy, vinařství Trója	10,84	9,51	1,33

V roce 1968 se na vinicích Státního statku Mělník vyskytovala převážně bílá odrůda Müller Thurgau, pěstovaná na ploše 34,8 ha. Z modrých odrůd se zde vysazovala odrůda Portugalské modré, s výměrou 31,4 ha. Odrůda Ryzlink rýnský zaujímala třetí pozici ve využitelnosti ve vinicích a byla vysazena na 28,2 ha plochy. Nejméně pěstovanou odrůdou byla odrůda Neuburské s 1,6 ha plochy vinic. Vyrovnanou výsadbu zaujímaly odrůdy Sylvánské zelené a Burgundské modré, s průměrnou výměrou 4,35 ha. Podrobnější rozdělení odrůdového složení vinic je znázorněno v Grafu č. 13.



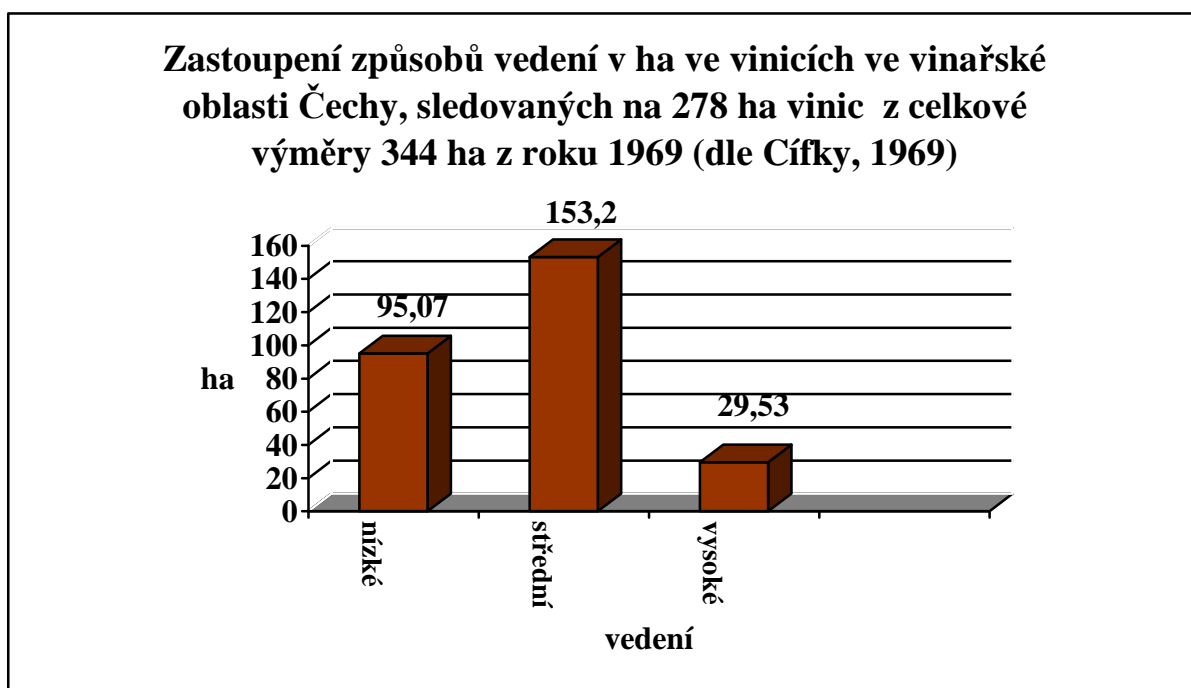
Graf č. 13: Vyjádření odrůdového složení vinic Státního statku Mělník v roce 1968.

Nejvyšší zastoupení na vinicích vinařské oblasti Čechy v roce 1969 měla odrůda Müller Thurgau, vysázená na ploše 108,49 ha. Odrůda Portugalské modré byla druhou nejvíce využívanou odrůdou révy vinné, kdy zaujímala plochu 53,61 ha. Odrůda Ryzlink rýnský se rozprostírala na 47,26 ha z celkové plochy a přibližně vyrovnanou jí byla odrůda Svatovavřínecké, která byla vysázená na 40,44 ha. Další moštové odrůdy a jejich zastoupení v odrůdové skladbě vinic je znázorněn v Grafu č. 14.



Graf č. 14: Vyjádření odrůdového složení vinic ve vinařské oblasti Čechy v roce 1969.

V roce 1969, kdy se již plně využívalo střední a vysoké vedení, mělo nejvyšší zastoupení vedení střední, využívané na 153,2 ha vinic. Celkově vysoké zastoupení mělo nízké vedení, využití na 95,07 ha oproti vedení vysokému, které bylo použito pouze na 29,53 ha. Zastoupení způsobů vedení révy vinné je znázorněno v Grafu č. 15.



Graf č. 15: Vyjádření způsobu vedení révy vinné ve vinařské oblasti Čechy v roce 1969.

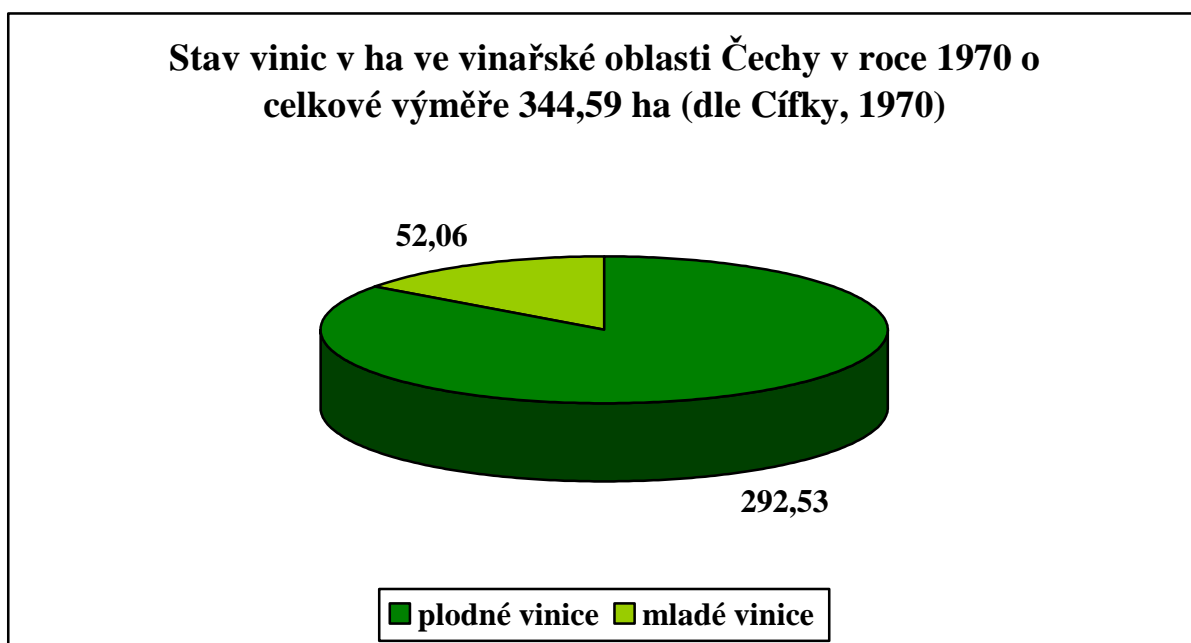
Tabulka č. 2: Výměra a rozdělení vinic vinařských podniků z roku 1969.

Seznam některých podniků zabývajících se vinařskou výrobou v roce 1969 (dle Cífký, 1969)			
Název vinařského podniku	Výměra vinic celkem (ha)	Plodné vinice (ha)	Mladé vinice (ha)
Státní statek Mělník n. p. vinařství Mělník	177,2	149,5	27,7
Státní statek n. p. vinařství Roudnice	29,74	29,74	-
Státní statek n. p. Litoměřice vinařství Žalhostice	32,54	22	10,54
Státní statek Louny n. p. vinařství Chlumčany	12,68	12,68	-
Státní statek Most n. p. vinařství Chrámce	5,61	-	5,61
VÚRV Praha – Ruzyně, VSV Karlštejn	14,14	9,64	4,5

Tabulka č. 3: Plodné vinice a jejich výnos vinařských podniků z roku 1969.

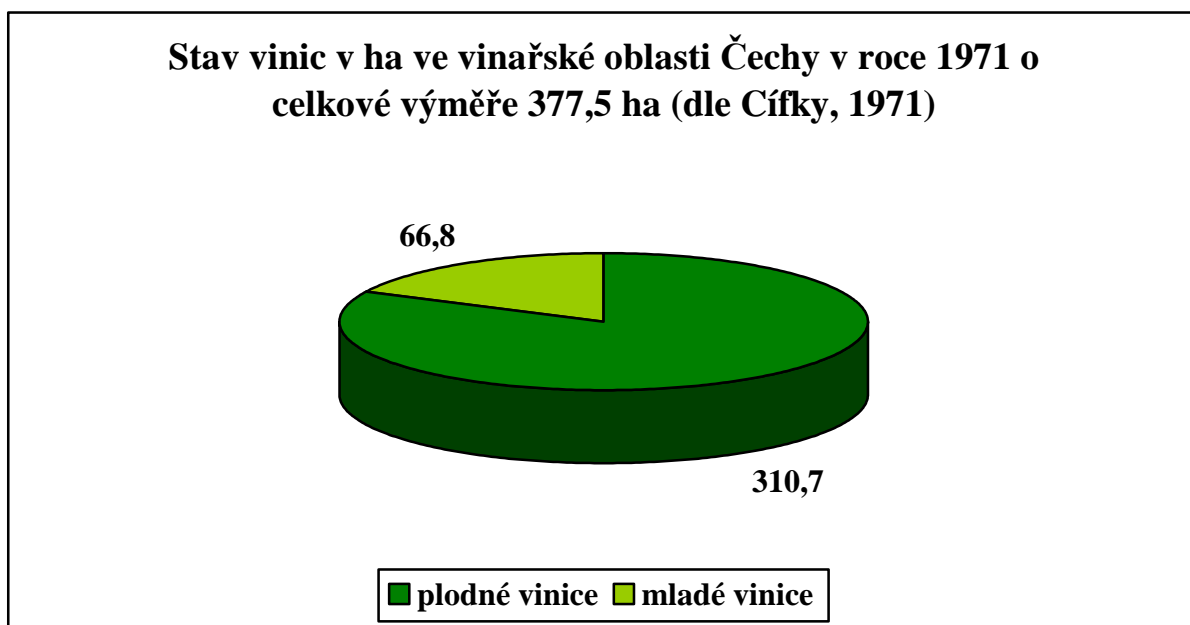
Seznam některých podniků zabývajících se vinařskou výrobou v roce 1969 (dle Dohnala, 1977)		
Název vinařského podniku	Výměra plodných vinic celkem (ha)	Průměrný výnos (q/ha)
Státní statek Mělník	176,16	66,9
Státní statek Roudnice nad Labem	28,5	115
Státní statek Litoměřice	24,4	62
Státní statek Louny	12,68	65,5
Státní statek Most	23,61	60
Šlechtitelská stanice vinařská Velké Žernoseky	34,18	55
Výzkumná stanice vinařská Karlštejn	9,66	38,6

V Grafu č. 16 je znázorněn poměr plodných a mladých vinic ve vinařské oblasti Čechy v roce 1970. V tomto období činila celková plocha vinic 344,59 ha. Plodné vinice jsou zastoupeny na 292,53 ha z celkové plochy, zatímco mladé vinice jsou vysázeny pouze na 52,06 ha.



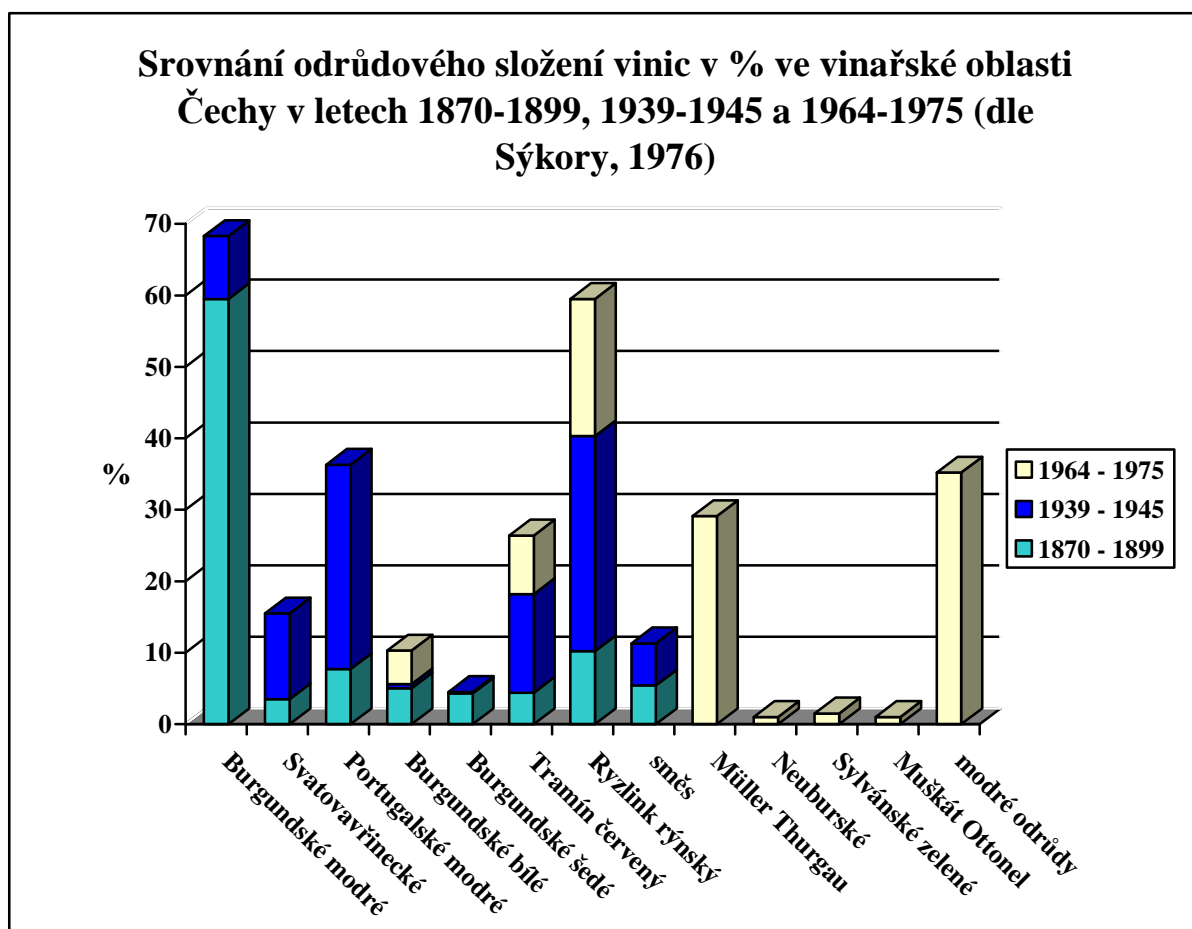
Graf č. 16: Vyjádření stavu vinic ve vinařské oblasti Čechy v roce 1970.

Graf č. 17 také znázorňuje poměr plodných a mladých vinic v roce 1971, kdy se plocha vinic rozšířila o 32,91 ha na 377,5 ha. Rozloha plodných vinic činila v roce 1971 310 ha a mladé vinice byly vysázeny na 66,8 ha. V porovnání se situací roku 1970 se dá říci, že v roce 1971 se plocha plodných i mladých vinic úměrně navýšila v rámci nárůstu celkové plochy vinic.



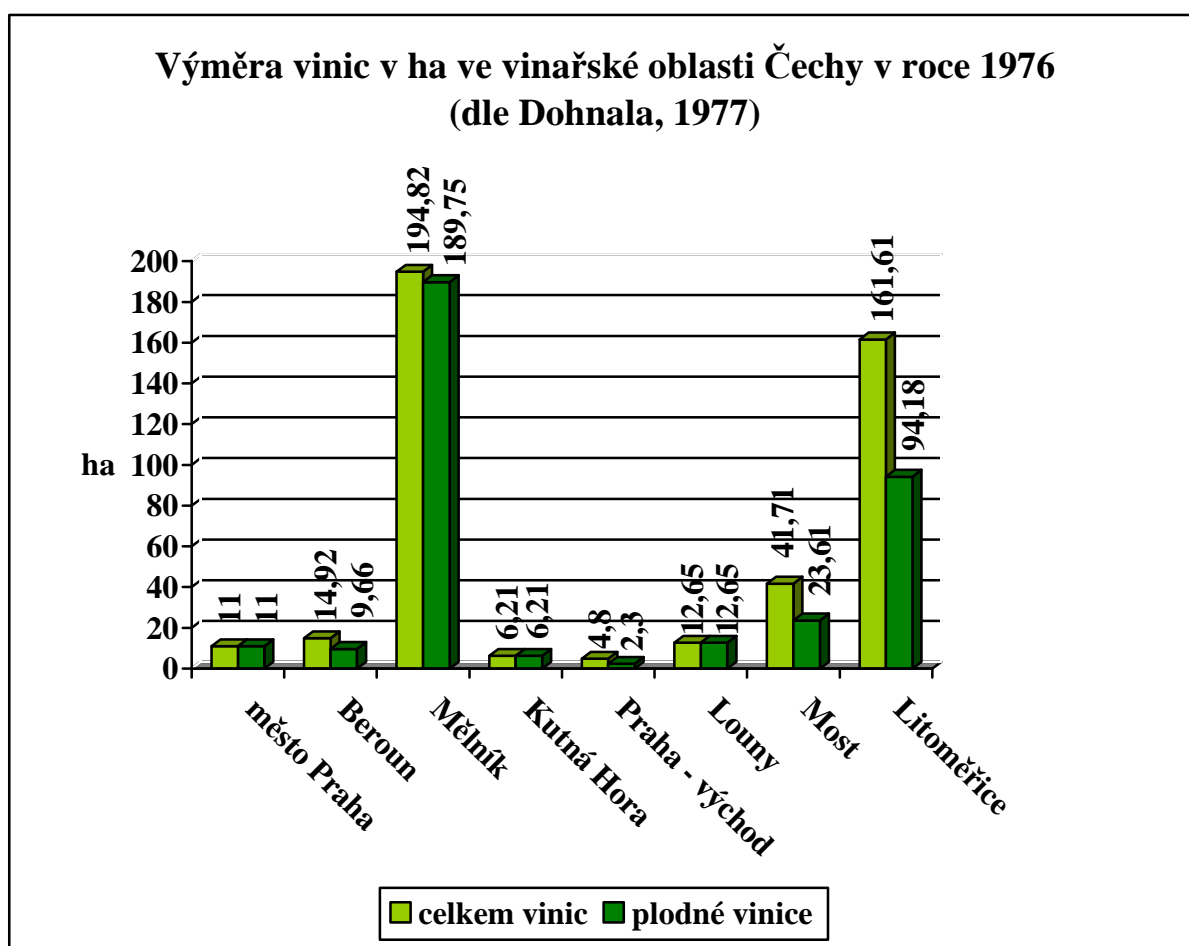
Graf č. 17: Vyjádření stavu vinic ve vinařské oblasti Čechy v roce 1971.

Mezi lety 1870 – 1899 se nejvíce ve vinicích vinařské oblasti Čechy pěstovala odrůda Burgundské modré zastoupené 60 %, naopak odrůda Svatovavřínecké se na vinicích v tomto období vyskytovala nejméně, vyjádřeno v procentech 3,5 %. V letech 1939 – 1945 se skoro ve stejné míře, což je 30 %, pěstovaly odrůdy Portugalské modré a Ryzlink rýnský. V tomto období se nejméně pěstovaly odrůdy Burgundské bílé a Burgundské šedé, které nebyly zastoupeny ani na 1 % plochy. Mezi lety 1964- 1975 se z bílých moštových odrůd nejvíce pěstovala odrůda Müller Thurgau, vyjádřeno v procentech 29 % a velké zastoupení mají jiné modré odrůdy, které se vyskytovaly na 35 % plochy. Jak je patrné z Grafu č. 18 odrůdové složení vinic se postupem času měnilo. Mezi lety 1870 – 1899 se jako moštové odrůdy pěstovaly Burgundské modré, Svatovavřínecké, Portugalské modré, Burgundské bílé, Burgundské šedé, Tramín červený, Ryzlink rýnský a vyskytovaly se i směsné výsadby. Mezi lety 1939 – 1945 se pěstovaly stejné odrůdy jako v letech 1870 – 1899. Naopak časové období od roku 1964 do roku 1975 přineslo kromě již dříve pěstovaných odrůd jako např. Burgundské bílé, Tramín červený, Ryzlink rýnský i odrůdy nové jako Müller Thurgau, Neuburské, Sylvánské zelené, Muškát Ottonel a jiné modré odrůdy.



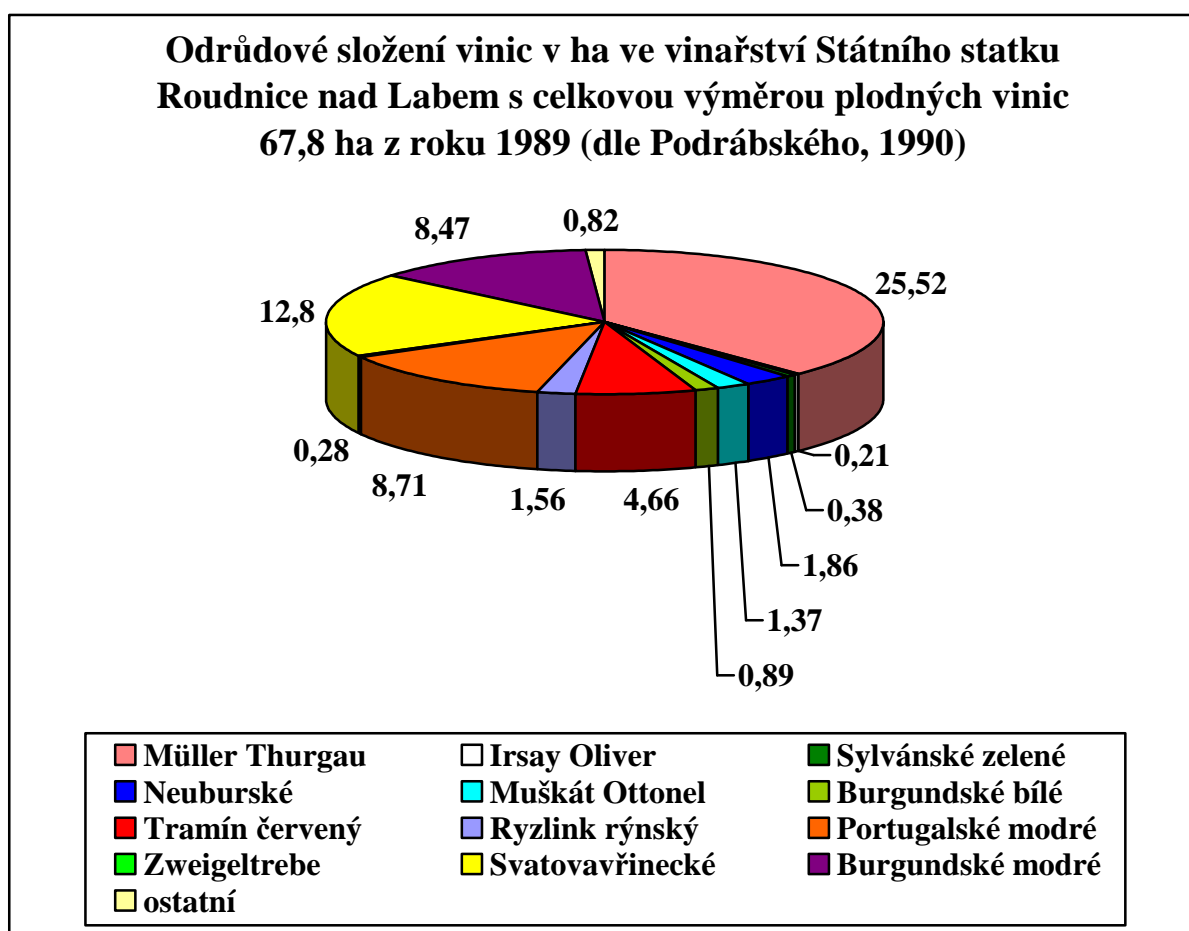
Graf č. 18: Vyjádření odrůdového složení vinic ve vinařské oblasti Čechy.

Výměra vinic ve vinařské oblasti Čechy byla nejrozsáhlejší v roce 1976 v Mělníce, kdy činila 194,82 ha. Z této plochy tvoří plodné vinice 189,75 ha. Druhá nejvyšší viniční plocha se vyskytovala v Litoměřicích s celkovou rozlohou 161,61 ha a s plodnými vinicemi o výměře 94,18 ha. Nejnižší výměra vinic byla zaznamenána v Praze - východ, kde dosahovala pouze plochy 4,8 ha, kdy polovinu tvořily vinice plodné. Celkové plochy vinic a plodných vinic nebyly rozdílné v Praze, Kutné Hoře a Lounech. Celková plocha vinic a zastoupení plodných vinic je znázorněno v Grafu č. 19.



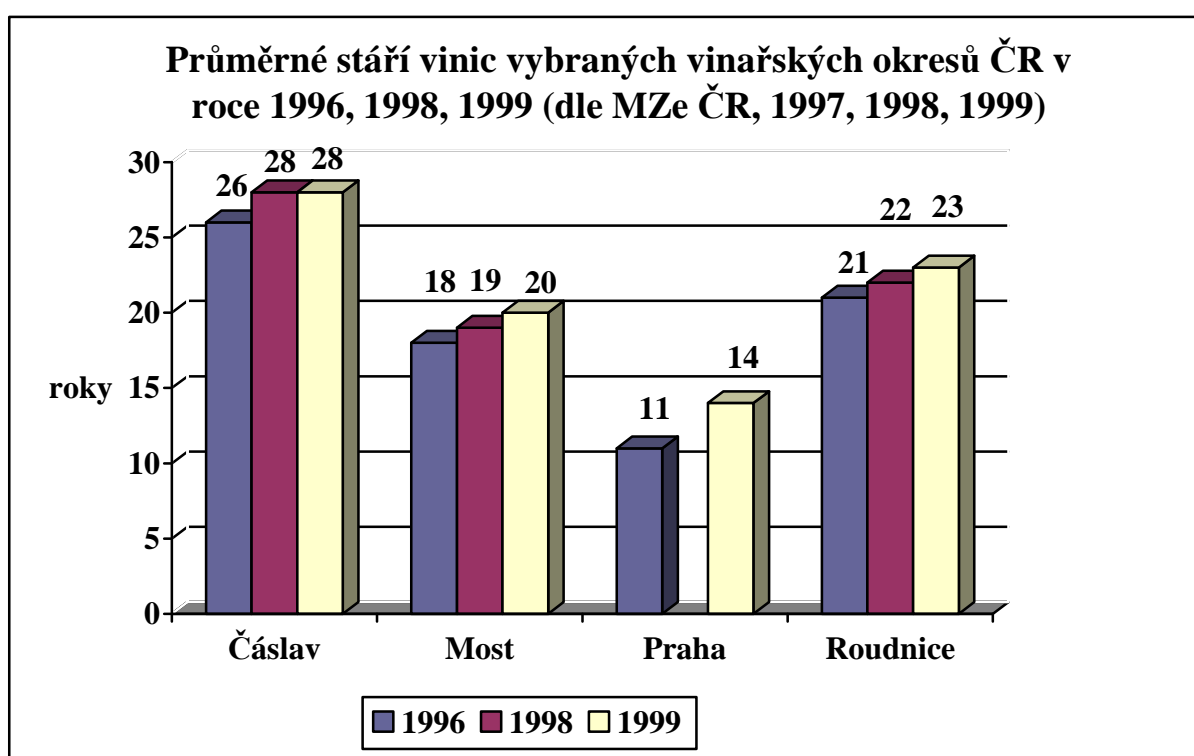
Graf č. 19: Vyjádření výměry vinic vinařské oblasti Čechy v roce 1976.

Nejvyšší zastoupení ve vinicích Státního statku Roudnice nad Labem vykazovala odrůda Müller Thurgau, vysázená na 25,52 ha. Odrůda Svatovavřínecké zaujímala plochu 12,8 ha. Vyrovnanou výsadbu vykazovaly modré odrůdy Portugalské modré a Burgundské modré, vysázené v průměru na 8,6 ha plochy. Odrůdy Burgundské bílé a ostatní odrůdy rostly v průměru na 0,86 ha a odrůdy Irsay Oliver a Zweigeltrebe se průměrně vyskytovaly na ploše 0,245 ha. Výměry ostatních odrůd jako Neuburské, Tramín červený, Muškát Ottonel, Ryzlink rýnský a Sylvánské zelené jsou znázorněny v Grafu č. 20.



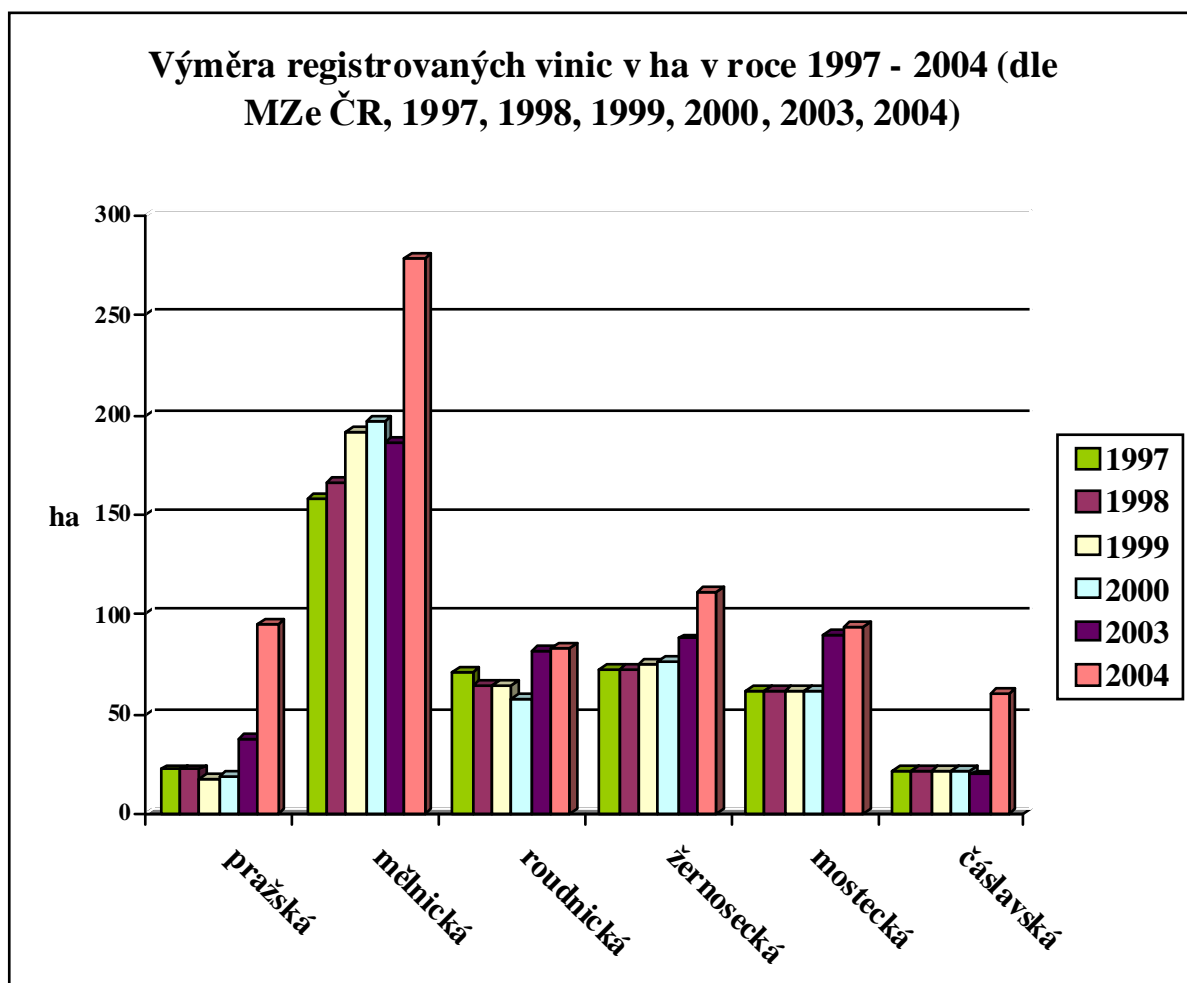
Graf č. 20: Vyjádření odrůdového složení vinic Státního statku Roudnice nad Labem v roce 1989.

V letech 1996, 1998 a 1999 se nejstarší vinice vyskytovaly v Čáslavi, kde dosahovaly průměrného věku 27 let. Druhou nejstarší lokalitou v rámci viničních ploch byla Roudnice nad Labem, kde se vinice vyskytovaly v průměru ve 22. roku života. Vinice v Mostě byly průměrně staré 19 let a nejmladší vinice se nacházely v Praze, kde se průměr pohyboval okolo 12, 5 roku. V této lokalitě nebyl zjištěn rok 1998, proto je věková hodnota mírně zkreslená. Věkové hodnoty vinic ve vybraných vinařských okresech jsou znázorněny v Grafu č. 21.



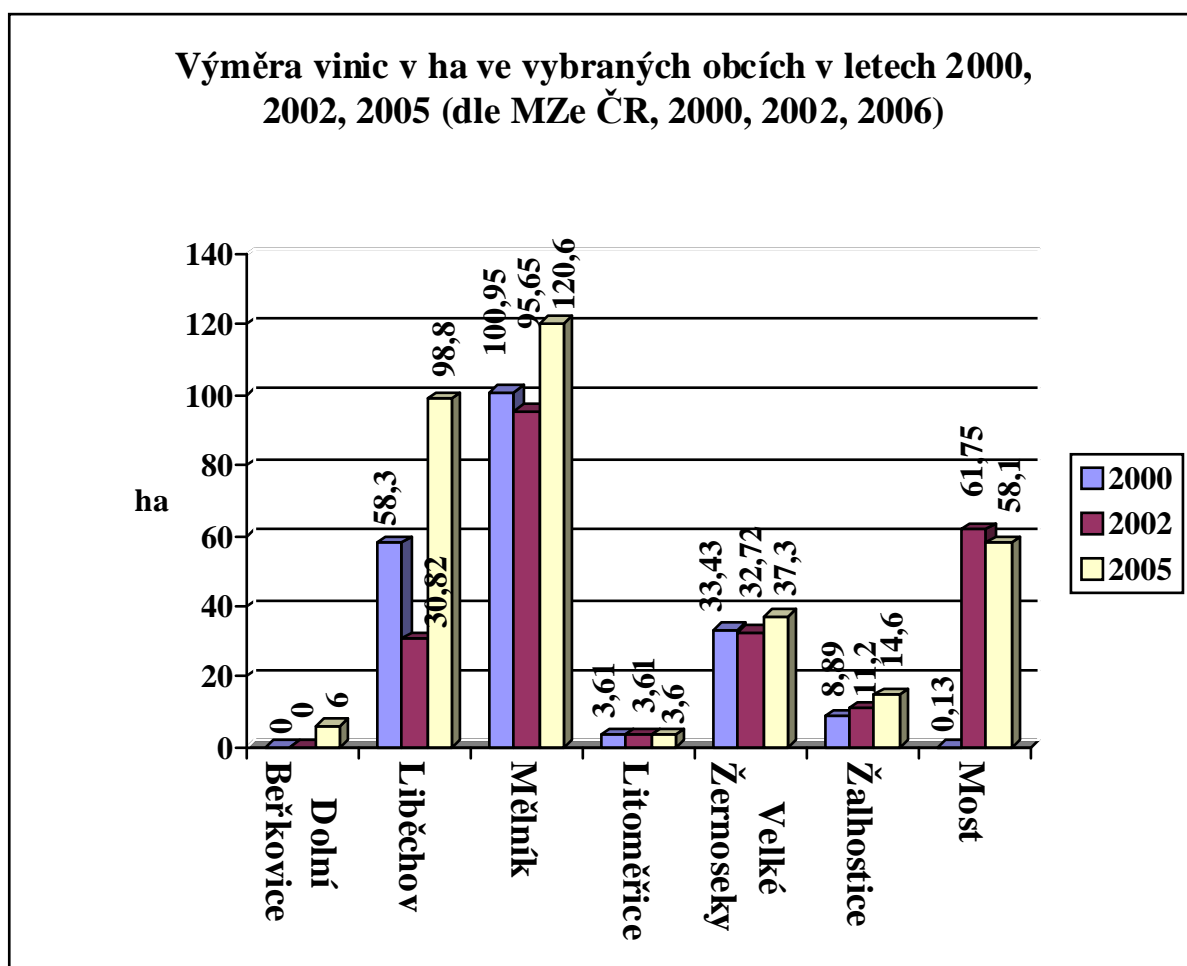
Graf č. 21: Vyjádření průměrného stáří vinic v letech 1996,1998,1999.

Dle Grafu č. 22 je patrné, že výměrou vinic vynikala mělnická oblast, kde bylo registrováno během let 1997 až 2000 nejvíce vinic. Nejvyšší výměru registrovaných vinic v této oblasti vykazoval rok 2004, kdy bylo zaregistrováno 278,8 ha nových vinic. Jak je znázorněno v Grafu č. 22, rok 2004 byl výborným rokem v rámci registrace nových vinic, jelikož i v ostatních oblastech se v tomto roce registrovaly nejvyšší výměry viničních ploch. Vyrovnanost v rámci jednotlivých oblastí vykazovaly roky 1997, 1998, 1999, 2000, kdy se v oblastech pražské, žernosecké, mostecké a čáslavské téměř neměnily výměry vinic. V roudnické oblasti byl v rámci výměry ploch stejně roky 1998 a 1999, kdy výměra činila 64,15 ha. Podrobnější znázornění je zobrazené v Grafu č. 22.



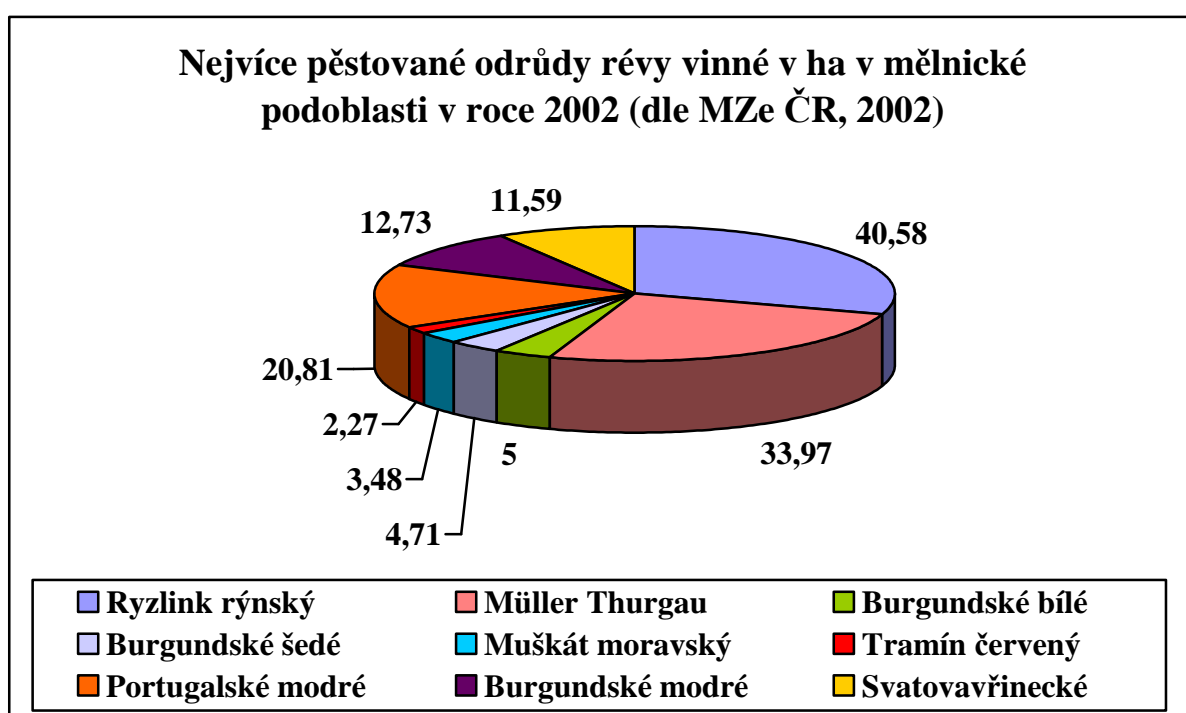
Graf č. 22: Vyjádření výměry registrovaných vinic v průběhu let 1997 až 2004.

Nejvyšší výměra vinic v letech 2000, 2002 a 2005 byla zjištěna v městě Mělníku, kdy se nejvíce vinic vyskytovalo v této oblasti v roce 2005. Následně se nejvíce viničních ploch nacházelo v liběchovské oblasti, konkrétně v roce 2005, kdy byla naměřena plocha 98,8 ha a nejméně v roce 2002, kdy se vinice rozprostíraly na 30,82 ha. Rozdíl mezi těmito obdobími činil 67,98 ha. Velký rozdíl byl v Mostě mezi lety 2000, s výměrou vinic 0,13 ha a 2002, kdy vinice zaujímaly plochu 61,75 ha. V Dolních Beřkovicích se v roce 2000 a 2002 nevyskytovaly žádné vinice na rozdíl od roku 2005, kdy se výměra navýšila na 6 ha. Podrobnější znázornění je uvedeno v Grafu č. 23.



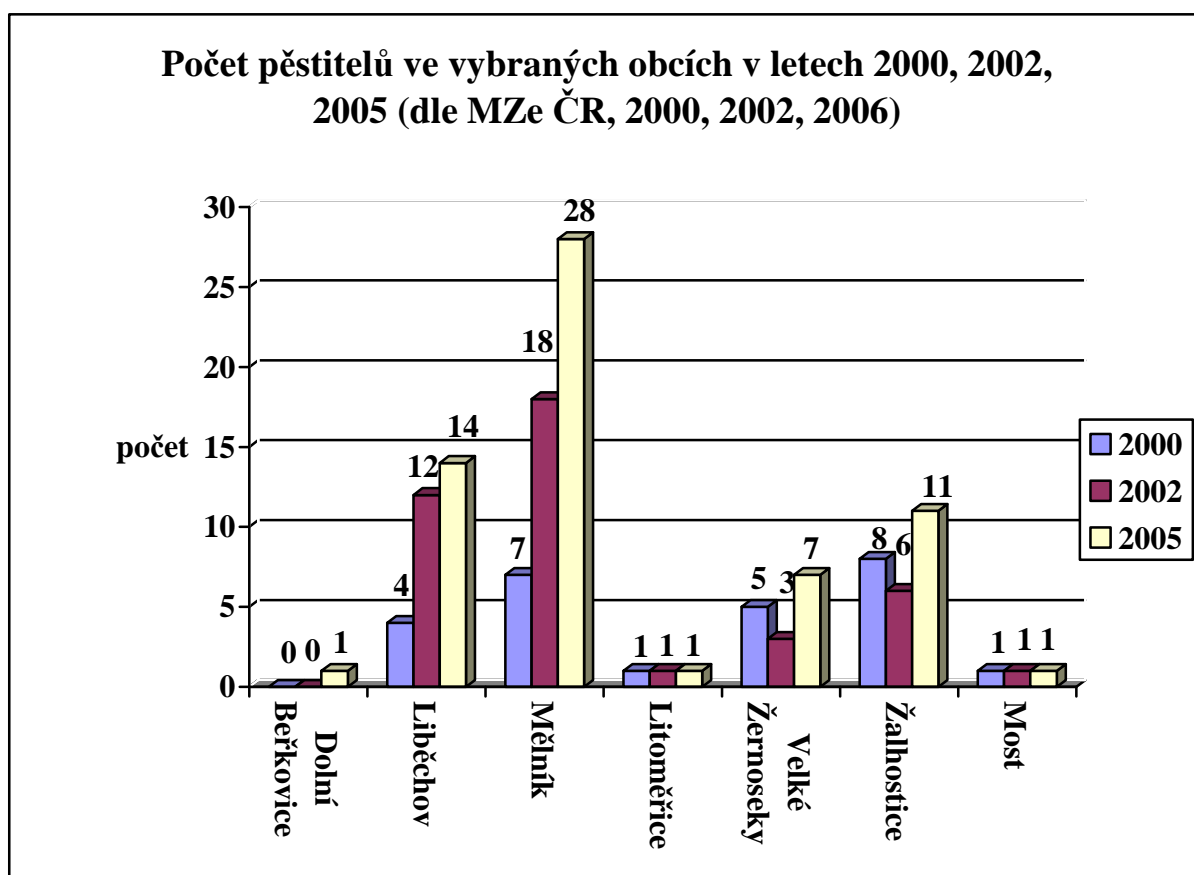
Graf č. 23: Vyjádření výměry vinic ve vybraných obcích v letech 2000, 2002 a 2005.

Mělnická vinařská oblast se v roce 2002 nejvíce zaměřovala na pěstování odrůd Ryzlink rýnský a Müller Thurgau, které ve výsadbách převažovaly. Odrůda Portugalské modré byla vysazena na ploše 20,81 ha. Téměř vyrovnané byly odrůdy Burgundské modré o výměře 12,73 ha a Svatovavřínecké s výměrou 11,59 ha. Ostatní pěstované odrůdy Burgundské bílé, Burgundské šedé, Muškát moravský a Tramín červený se vysazovaly maximálně na 5 ha viničních ploch. Podrobnější výměry jsou znázorněné v Grafu č. 24.



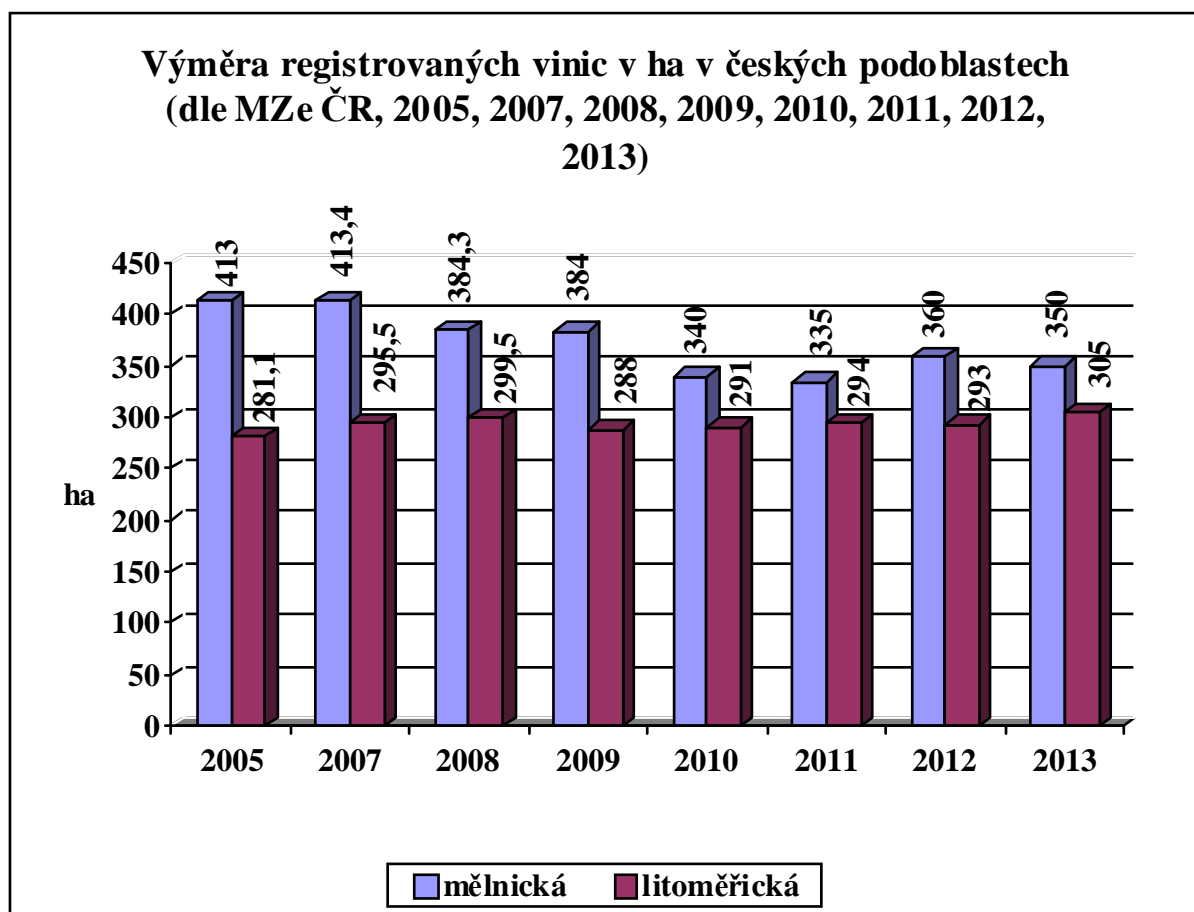
Graf č. 24: Vyjádření nejvíce pěstovaných odrůd révy vinné v mělnické podoblasti v roce 2002.

Nejvíce pěstitelů v letech 2000, 2002 a 2006 bylo zaznamenáno v městě Mělníku, kdy v roce 2005 se zde vyskytovalo 28 pěstitelů révy vinné. Město Liběchov bylo v počtu pěstitelů na druhé pozici, kdy nejpříznivější byl rok 2005 stejně jako v městě Mělníku. Vyrovnané počty pěstitelů byly ve všech vybraných letech v městech Litoměřice a Most, v každém roce po jednom pěstiteli. V Dolních Bečkovcích se v roce 2000 a 2002 nevyskytovaly žádné pěstitele a roku 2005 se počet navýšil na jednoho pěstitele vinné révy. Je patrné, že počet pěstitelů se měnil se změnou výměry vinic. Podrobné znázornění počtu pěstitelů ve vybraných lokalitách je znázorněn v Grafu č. 25.



Graf č. 25: Vyjádření počtu pěstitelů ve vybraných obcích v letech 2000, 2002 a 2005.

Ve srovnání výměr ploch vinic v mělnické a litoměřické podoblasti bylo zjištěno, že od roku 2005 do roku 2013 převažovala výměra vinic v podoblasti mělnické. Výrazně více vinic bylo naměřeno v mělnické podoblasti v roce 2007, kdy dosahovaly výměry 413,4 ha. Rozloha vinic v litoměřické podoblasti se mezi lety 2005 – 2013 v podstatě neměnila a nejvyšší výměry dosahovala v roce 2013. Při porovnání výměr vinic mělnické i litoměřické podoblasti z Grafu č. 26 je patrné, že mezi lety 2005 až 2013 nedošlo k výrazné změně rozloh vinic.



Graf č. 26: Vyjádření výměry vinic v českých podoblastech v letech 2005 – 2013.

6 DISKUZE

Při porovnání sortimentu vinic v 19. století bylo zjištěno, že v rámci odrůdového složení vinic Mělnicka byly nejvíce zastoupeny modré odrůdy Burgundské modré, Portugalské modré a Svatovavřínecké (viz. Graf č. 6 a 7). Možným vysvětlením této skutečnosti je návaznost na tradici pěstování těchto odrůd v dobách dřívějších, kdy hlavně odrůda Burgundské modré byla stěžejní odrůdou mělnických vinic. Výrazná změna nastala ve 20. století, kdy naopak odrůda Burgundské modré z viničních ploch značně ustoupila a byla nahrazena modrou odrůdou Portugalské modré a převážně bílými odrůdami Müller Thurgau, Ryzlink rýnský, Sylvánské zelené, Tramín červený aj. (viz. Graf č. 11 a 13). Je možné, že důvodem převážného nahrazení modrých odrůd za bílé odrůdy byla momentální poptávka na trhu, snaha o rozšíření odrůdové skladby o nové perspektivní odrůdy, šlechtění révy vinné, odlišnost odrůd ve způsobech vedení, zrušení církevních institucí a tím i snížení využití červeného vína při obřadech nebo změnou zpracování modrých odrůd a pokles kvalitativních vlastností červených vín. Obliba bílých odrůd Müller Thurgau a Ryzlink rýnský stále stoupala jak je patrné z Grafu č. 14, kdy jejich zastoupení ve vinicích se stále více zvyšovalo. Tato skutečnost mohla být také ovlivněna růstem ploch vinic ve vinařské oblasti Čechy ve 20. století a tudíž možnost osázení větších ploch těmito odrůdami (viz. Graf č. 16 a 17). Po roce 1989 se v českých vinicích začaly objevovat odrůdy Zweigeltrebe, Irsay Oliver a Muškát Ottonel (viz. Graf č. 20). Odrůda Zweigeltrebe byla dovezena z Rakouska, kde se tato odrůda těší velké oblibě a dnes je rozšířena jak v podoblasti mělnické, tak i v litoměřické. Při srovnání odrůdové skladby 21. století se stoletím 20. nejsou patrné až tak výrazné změny v osázení, avšak zaznamenána je úplná ztráta odrůd stolních (viz. Graf č. 24).

Při srovnání výměry ploch vinic v mělnické i litoměřické podoblasti dojdeme k názoru, že do roku 1918 plocha vinic výrazně poklesla (viz. Graf č. 2). Důsledkem mohly být reformy uplatněné v 18. století, válečné události, jejich katastrofální dopady a následný nezájem o kulturu révy vinné nebo možnost dovozu levnějších vín z okolních zemí. Ani období mezi lety 1918 – 1945 nepřineslo českému vinařství žádné pozitivní důsledky. Plocha vinic se stále snižovala jak je patrné z Grafu č. 2, i když byla snaha povznést české vinařství založením odborných škol, vydáváním tématické literatury, zakládáním vinařských spolků a výzkumných stanic. Meziválečné období však zapříčinilo výměnu obyvatelstva, neznalého vinařské problematiky a to zajistilo českému vinařství nedostatek kvalifikovaných odborníků a pracovních sil. Období mezi lety 1945 – 1989 přineslo českému vinařství novou naději

v jeho znovuobnovení, především budováním vinařských závodů a družstev a zavedením nových agrotechnických způsobů v obdělávání a vedení révy vinné. V roce 1968 plochy vinic ve vinařské oblasti Čechy zaujímaly 360 ha (viz. Graf č. 2) a do roku 1971 jejich plocha mírně vzrostla. Vznik zemědělských podniků byl velký impuls i pro malé vinaře, kteří opět získali zájem o pěstování révy vinné, o rekultivaci zničených vinic a o znovu zavedení kultury révy vinné na zemědělské plochy místo jiných plodin. Odměnou jim byly vynikající výsledky na mnoha výstavách, kdy se česká vína stále více prosazovala i na světovém trhu.

Od roku 1989 se plochy vinic v českých podoblastech, i přes některé mírné poklesy, stále rozvíjely až do roku 2004, kdy Česká republika se stala součástí EU (viz. Graf č. 22). Tímto krokem přijala i některá nová ustanovení v rámci rozvoje ploch viničních, které dovolují novou výsadbu sazenic révy vinné pouze po předchozím vykloučení starých vinic. Proto dnes nezaznamenáváme zvláště výrazný růst vinic, i když je snaha o obnovu vinic původních nebo naopak vysazování vinic nových na místech, kde se dříve vyskytovaly. S touto situací se můžeme setkat například v Kutné Hoře, kde došlo k obnovení vinice pod chrámem sv. Barbory, netradiční výsadbou vinice na jižním svahu v Kuksu naproti stejnojmenného hospitalu nebo obnovou vinic u zámku Zbiroh. Na všech těchto místech byla snaha o použití a navrácení historických odrůd na svá původní stanoviště. V průběhu několika století si české vinařství prošlo přes období popularizace, stagnace i několikaletý útlum.

Při porovnání historického vývoje vinařství v Německu s Českou republikou bylo zjištěno, že počátky sahají, podobně jako v českých zemích, do dob kolonizace římskými legiemi. Římané začali pěstovat vinnou révu na dnešním území Německa z důvodu dlouhotrvajícího dovozu vína v těžkých amforách přes Alpy. Velkou podporou pro vinařství v Německu byly vinice církevních institucí, obdobně jako v českých oblastech, rozkládající se na březích Rýna a Mosely, kdy víno z nich získané bylo často exportováno právě do Čech, Ruska a Anglie. V 19. století postihly německé vinice peronospora a mšička révokaz a vinařství v této době značně pokleslo (<http://www.deutscheweine.de/icc/internet-de/nav/efd/efd701a5-0d4e-0401-be59-267b48205846>). Z toho stručného historického výkladu, je zřejmá jistá podobnost německého vinařství s českým vinařstvím. Jedním z hlavních důvodů je sousedství těchto dvou zemí a tudíž sdílení některých dějinných faktů. Dnes vinice v Německu pokrývají více jak 102 000 ha plochy ze 13 německých vinařských oblastí, se 64 % zastoupením bílých moštových odrůd a 36 % zastoupením moštových odrůd modrých. Z bílých odrůd zde můžeme nalézt Ryzlink rýnský, Müller Thurgau, Silvaner, Rulandské šedé, Kerner, Burgundské bílé, Chardonnay, Tramín aj. Naopak z modrých odrůd zde pěstují Rulandské modré, Dornfelder, Modrý Portugal, Frankovka a jiné pro Německo

typické odrůdy (<http://www.germanwine.de/deutscher-wein/>). Z tohoto odrůdového složení je patrná velká podobnost se složením vinic v Čechách. Důvodem je zřejmě určitá historická provázanost obou zemí v rámci válečných konfliktů a transportu sazenic odrůd révy vinné při migraci německého obyvatelstva do českých oblastí. Výměře německých vinic nemůže Česká republika konkurovat i kdybychom výměru ploch vinic ve vinařské oblasti Čechy rozšířili o vinařskou oblast Morava. Tato skutečnost je nejspíš dána lepší geografickou variabilitou německých vinařských oblastí a samozřejmě větší rozlohou země.

Odrůdovou skladbu podobající se té mělnické nalezneme v tradiční německé vinařské oblasti Sasko, vyznačující se nejmenší rozlohou vinic ze všech vinařských oblastí Německa. Kolébka saského vinařství je město Míšeň, které se kromě výroby porcelánu pyšní produkcí vín nejvyšší kvality z odrůd Müller Thurgau, Ryzlink rýnský, Rulandské bílé, Rulandské šedé, Tramín, Kerner a Rulandské červené. Určitou zajímavostí je moštová odrůda Elbling, která se historicky pěstovala v Mělníce a dnes jí můžeme nalézt právě pouze v Sasku (viz. Kapitola 4.1). Při srovnání růstových podmínek uvedeného sortimentu lze vysledovat určitou podobnost v pěstování těchto odrůd v blízkosti řeky, v případě Míšeň na březích řeky Labe a v Mělníce nad soutokem dvou řek, Labe a Vltavy.

Historie vinařství a vinohradnictví v Polsku byla taktéž podobná té německé i české, přestože se zde historicky mnoho vinic nikdy nerozprostíralo. První náznaky vinic se vyskytovaly v okolí Krakova. Významnou podporou pro polské vinařství byly již několikrát zmíněné církevní instituce, především řády benediktinů a cisterciáků. Příkladem může být vinice Srebrna Góra pod klášterem Kamedułów na Bielanach, připomínající vinařskou tradici Krakova (<http://www.winnicasrebrnagora.pl/pl/>). Značně ovlivňujícím obdobím bylo pro Polsko i české země 15. století, které pro Polsko bylo vrcholem v rámci vinařství, a naproti tomu pro české vinařské oblasti bylo velkou zkárou. V době třicetileté války a po příchodu švédských vojsk měly Čechy, Německo i Polsko jedno společné - zpustlé a vydrancované vinice. Po následné obnově ploch viničních bylo polské vinařství v 19. století omezeno dovozem kvalitnějšího vína z okolních zemí, mimo jiné i z Čech, Moravy a Slovenska (<http://www.winnica.golesz.pl/mista.html>).

V rámci současného odrůdového rozboru ze všech sedmi vinařských regionů Polska byla věnována pozornost nejrozvinutějšímu regionu podkarpátí s nejstarší vinicí Golesz, založenou roku 1982 (/ <http://winnicaplochokich.pl/publikacje/v-konvent-polskych-vinaru/>). Bylo zjištěno, že výše uvedené odrůdy pěstované v Mělníku nebo v Německu se pro své pěstební nároky zde nevysazují. Proto není možné srovnání odrůdového složení mělnických a podkarpatských vinic. Dnes se vinice v Polsku rozkládají na necelých 300 ha plochy

(<http://klimatarolnictwo.pl/skutki-zmian-klimatycznych/zmiany-w-uprawach/winorosl>), což je srovnatelné s výměrou vinic litoměřické podoblasti v Čechách.

V rámci historického srovnání s Rakouskem, bylo vybráno město Krems, ke kterému vinařství neodmyslitelně patří, stejně jako je tomu v případě města Mělníka. I v tomto případě, stejně jako u jiných sousedních států, začali zde s pěstováním vína Římané. První písemná zpráva o pěstování révy vinné ve městě Krems je z roku 996 (<http://www.krems.gv.at/system/web/zusatzseite.aspx?menuonr=218454474&detailonr=112408722>) a je tedy téměř srovnatelná s datem první písemné zprávy o pěstování révy vinné v Čechách, dle Krause (1955) z roku 973. Za rozvoj tohoto odvětví vděčí rakouské město klášterům, kterým ve 13. století patřila polovina vinic ve městě Krems (<http://www.krems.gv.at/system/web/zusatzseite.aspx?menuonr=218454474&detailonr=112408722>). Z této skutečnosti je opět patrné, že tehdy měla církev velký vliv a zásluhy na rozšíření kultury révy vinné a jejím pěstování. Město Krems je region typický pro bílé odrůdy révy vinné. K tradičně pěstovaným bílým odrůdám zde patří Veltlínské zelené, Ryzlink rýnský, Müller Thurgau, Neuburské a Rulandské bílé. Z výměry 1050 ha vinic jsou z 85 % zastoupeny bílé odrůdy, kdy na 50 % je vysázena odrůda Veltlínské zelené. Zbýlých 15 % ploch je tvořeno modrými odrůdami s polovičním zastoupením odrůdy Blauer Zweigelt následovanou odrůdami Modrý Portugal a Rulandské červené (<http://www.krems.gv.at/system/web/zusatzseite.aspx?menuonr=218454473&detailonr=112408672>). Z vyjmenovaných odrůd se většina shoduje s odrůdami pěstovanými v městě Mělníku a okolí, kromě Veltlínského zeleného. Tato odrůda se ve vinařské oblasti Čechy vůbec nepěstuje. Tuto skutečnost můžeme odůvodnit jejím špatným růstem ve vápenatých půdách, které se na Mělnicku převážně vyskytují. I proto se Veltlínské zelené nevyskytuje v sortimentu mělnických vinařů. V porovnání výměry vinic dojdeme k závěru, že jen ve městě Krems je více vinic než-li v mělnické i litoměřické podoblasti dohromady, kde se v současnosti rozprostírá 655 ha ploch vinic.

V budoucnu by se dle mého názoru měli čeští vinaři zaměřit i na jiné aktivity, týkající se oboru vinohradnictví a vinařství, z důvodu nezávislosti na zisku z úrody hroznů. Zajímavou aktivitou je využití agroturistiky, kdy se jedná o příjemný způsob seznámení se s jednotlivými odrůdami révy vinné, odlišným vedením i agrotechnickými zásahy do vinice. Další činnost, která významně podporuje české vinařství, je rozšiřování i obnova vinic, kdy je snaha navrátit se k původním, dnes již neznámým odrůdám révy vinné. S tímto se můžeme setkat u zámku Kuks, kde již od roku 2006 probíhá oblíbené vinobraní. Podobné plochy se nachází i pod chrámem svaté Barbory v Kutné Hoře, u zámku Zbiroh a v Berouně. Vinné

sklepy Kutná Hora s.r.o. se zaměřují i na vína v BIO kvalitě a rozšiřují tak nabídku své výroby. Tato skutečnost se nemusí týkat jen velkých vinařství. Jedním z menších pěstitelů a výrobců vína je vinařství Chrámce s.r.o. v Mostě, produkující tzv. košer vína, vyráběná pouze za účasti židů a z košer přísad. Proto snaha vinařů a vinařství zaměřit se na nové způsoby, jak přiblížit vinařskou problematiku společnosti, a nabídka speciálních produktů a jiných služeb jsou dle mého názoru jedny z mnoha možností, jak si získat přízeň široké veřejnosti a pozvednout české vinařství i na světovém trhu.

7 ZÁVĚR

Diplomová práce na téma Historie pěstování révy vinné v městě Mělníku a okolí je zaměřena na vinařskou tradici města Mělníka a jeho nejbližšího okolí. Hlavním cílem práce bylo zpracování přehledu historie pěstování révy vinné v městě Mělníku a okolí v několika historických obdobích. Tato období jsou zaměřena na české dějiny, začínající vládou Jana Lucemburského, přes dobu velkého rozkvětu vinařství za vlády krále českého a císaře římského Karla IV., důsledky ničivých dopadů husitských válek a války třicetileté, snahu o obnovení vinařství od poloviny 19. století až po současnost. Vypracováním tohoto přehledu bylo zjištěno, že velkého rozmachu se české vinařství těšilo za dob Karla IV., který dovezl sazenice ušlechtilé révy vinné z Burgundska a nechal jimi osázet vinorodé svahy kolem povodí řek. Husitské války měly za následek zpusťování vinic a dovoz levného zahraničního vína, jemuž nemohli tehdejší vinaři konkurovat. Za vlády Václava IV., syna Karla IV., se vinice na českém území dále rozrůstaly a to především v okolí měst Prahy, Mělníka, Litoměřic, Mladé Boleslavi, Ústí nad Labem, Loun, Karlštejna, Kutné Hory, Mostu, Roudnice nad Labem a jiných českých měst. V tomto časovém období se vinařství a vinohradnictví věnovali především měšťané. Dopady třicetileté války byly pro rozvíjející se vinařství katastrofální. V důsledku působení válečných vojsk a odchodu pracovních sil do zahraničí, úrodné vinice značně zpustly a kulturu révy vinné nahradily jiné zemědělské plodiny. Po třicetileté válce se vystřídalo období opětovného rozmachu i náhlého úpadku vydáním tereziánských a josefínských reforem, které měly za následek nástup průmyslových odvětví a útlum vinohradnictví. Devatenácté století přineslo vinařskému oboru mnoho pozitivních změn. Byly založeny zemědělské školy v Mělníce a Litoměřicích, vydávaly se různé publikace o této problematice a vznikaly vinařské spolky podporující vinařství a vinohradnictví v Čechách. V období obou světových válek nebyl rozvoj vinařství jednoduchý, vlivem nedostatečně vzdělaných pracovních sil. Samostatná vinařství se spojovala v jednotné celky a poptávka po mělnických vínech klesala. V současnosti je snaha o obnovení historických vinohradů a vinařství tam, kde se dříve tato místa nacházely. Plochy vinic se v mělnické i litoměřické podoblasti nijak výrazně nemění, jelikož nové výsadby jsou možné pouze za vykloučené vinice dle ustanovení EU. Grafické vyjádření tohoto historického průzkumu bylo doloženo v příslušné kapitole číslo 5 Výsledky.

Druhým cílem byl rozbor historických odrůd pěstovaných v městě Mělníku dle původu a rozšíření. Součástí tohoto cíle bylo uvedení jejich synonymních a historických názvů.

Třetím a posledním cílem diplomové práce bylo uvedení několika vinařských podniků a malopěstitelů z mělnické i litoměřické podoblasti se snahou uvést jejich historický vývoj, výrobní záměr a pěstovaný sortiment. Cílem práce byla snaha objasnit a shrnout historii mělnického vinařství dle časového vymezení a lze ji využít pro upřesnění historických faktů oboru vinařství v městě Mělníku a okolí.

8 SEZNAM LITERATURY

ANON. n. d. Zámecké vinné sklepy knížete JUDr. Bedřicha z Lobkowicz na Mělníku. Mělník. 51 s.

BALAŠTÍK, R. 1968. Roudnické vinařství. In: Ročenka Český vinař. 1968. s. 37 – 38. Cech českých vinařů. Mělník. 69 s.

BÁRTA, L., ČERNÝ, B. 2003. 50 dnů s vinaři. Geronimo collection s.r.o. Praha. 327 s. ISBN: 80-239-2190-8.

BENADA, J., ŠPAČEK, J. 1962. Zemědělská fytopatologie. ČAZV ve spolupráci SZN Praha. Praha. 1086 s.

BLÁHA, J. 1952. Československá ampelografia. Státní půdohospodářské nakladatelství. Bratislava. 361 s. ISBN: 301-04-43.

BÖHM, L. 1891. Královské věnné město Mělník a okres mělnický. Nákladem spisovatelovým. Mělník. 932 s.

CÍFKA, V. 1969. Stav českého vinařství v roce 1969. In: Ročenka Český vinař. 1969. s. 62 – 69. Cech českých vinařů. Mělník. 93 s.

CÍFKA, V. 1970. Stav českého vinařství v roce 1970. In: Ročenka Český vinař. 1970. s. 54 – 61. Cech českých vinařů. Mělník. 103 s.

CÍFKA, V. 1968. Stav vinohradnictví v Čechách v roce 1968. In: Ročenka Český vinař. 1968. s. 48 – 59. Cech českých vinařů. Mělník. 69 s.

ČECH, B., HULAČ, V., JERMÁŘ, B., ČECH, L., ČERNÝ, J. 1934. Československé vinařství: Encyklopedie vinařství a sklepního hospodářství. Jan Černý. Praha. 195 s.

- DOHNAL, T. 1977. České vinařství v první polovině 20. století. In: Ročenka Český vinař. 1977. s. 71 – 80. Cech českých vinařů. Mělník. 92 s.
- DOHNAL, T. 1973. Jak se vinaři v Čechách seznamovali s mšičkou révokaz. In: Ročenka Český vinař. 1973. s. 39 – 50. Cech českých vinařů. Mělník. 107 s.
- DOHNAL, T. 1968. Péče o české vinařství v dřívějších dobách. In: Ročenka Český vinař. 1968. s. 5 – 7. Cech českých vinařů. Mělník. 69 s.
- DOHNAL, T. 1978. Vývoj českého vinařství v letech 1968 až 1977. In: Ročenka Český vinař. 1978. s. 15 – 18. Cech českých vinařů. Mělník. 75 s.
- DOHNAL, T., KRAUS, V. 1972. Pěstování révy a zužitkování hroznů. Státní zemědělské nakladatelství. 2. vyd. Praha. 252 s. ISBN: 07-043-72.
- DOLEŽAL, P. 1999. Lexikon českého vinařství: Historie a současnost pěstování vína v českých zemích. Specializované knižní nakladatelství vinařské literatury Petr + Iva. Nový Bydžov. 271s. ISBN: 80-902748-1-1.
- FEIX, B. 1968. Vinařství na střední zahradnické škole. In: Ročenka Český vinař. 1968. s. 22 – 28. Cech českých vinařů. Mělník. 69 s.
- FOŘT, J., DOHNAL, T. 1942. České ovoce: Vinná réva. 3. vyd. Česká grafická unie a. s.. Praha. 117 s.
- FOŘT, K. 1889. Druhá výroční zpráva vinařsko – ovocnické školy na Mělníku za školní rok 1887 – 1889. Nákladem vlastním. Mělník. 78 s.
- FRABŠA, F. 1938. Ochutnali jste již původní Uhrovo mělnické víno?. In: Krásy Česko-Slovenska: Mělnicko. 1938. s. 13. Okresní úřad v Mělníce. Mělník. 16 s.
- FRANK, . 1877. In.: BENADA, J. et ŠPAČEK, J. 1962. Zemědělská fytopatologie. ČAZV ve spolupráci SZN Praha. Praha. 1086 s.

FROLEC, V., KRAUS, V., POŠVÁŘ, J., PUBAL, V., VÁVRA, M., VERMOUZEK, A., ZEMEK, M., VIGNATIOVÁ, J., ZIMÁKOVÁ, A. 1973. Vinohradnictví: Kapitoly z dějinného vývoje na Moravě a v Čechách od minulosti do současnosti. Blok. Brno. 297 s. ISBN: 47-028-73.

GARKISCH, M. 2009. Víno ve světle purkmistrovských účtů města Berouna. Sborník Trpké býti zdá se? Víno a vinařství v českých zemích ve středověku a v raném novověku. Sborník příspěvků z konference konané v Mělníce 2.-4. dubna 2008. s. 208 – 218. In: Kilián, J. 2009. Trpké býti zdá se?. Regionální muzeum Mělník. Mělník. 292 s. ISBN: 978-80-903899-6-0.

HADRBOLEC, K. 1941. Mělnické vinice. Leopold Feuereisen. Mělník. 15 s.

HAUFT, J. 1973. Breviář o českém víně. Středočeské nakladatelství a knihkupectví. Praha. 172 s.

HAUFT, J. 1969. Vesele i vážně o mělnickém víně. Středočeské nakladatelství a knihkupectví. Praha. 146 s. ISBN: 42-017-69.

HORŇANSKÝ, V.A. 1911. Kapesní kalendář českých vinařů v zemích koruny Svato-Václavské. Hodonín. 85 s.

HUBÁČEK, V. 2005. Nové uspořádání vinohradnictví ve vinařské oblasti Čechy po vstupu ČR do EU. In: Ročenka Český vinař 2002-2004. s. 12 – 13. Cech českých vinařů. Mělník. 47 s.

CHODSKÝ, J. ST. 1902. Karel IV. a jeho doba. J. Šimáček. Praha. 47 s.

JIRÁSKO, L. 1991. Církevní řády a kongregace v zemích českých. Fénix. Praha. 173 s. ISBN: 80-85245-11-6.

JIRKO, M. 1938. Česká réva. Ředitel Leopold Feuereisen. Mělník. 11 s.

KAUSEK, A. 1878. Vinařství české. Kněhkupectví Mikuláše a Knappa. Praha. 69 s.

KAZDA, J., JINDRA, Z., KABÍČEK, J., PROKINOVÁ, E., STEJSKAL, V. 2011. Choroby a škodcovia poľných plodín, ovocia a zeleniny. Profi Press s.r.o. Nitra. 183 s. ISBN: 978-80-970572-1-3.

KILIÁN, J. 2010. Mělník: Dějiny českých, moravských a slezských měst. Lidové noviny. Praha. 438 s. ISBN: 978-80-7422-029-6.

KILIÁN, J. 2008. Město ve válce, válka ve městě. Bohumír Němec – Veduta. České Budějovice. 299 s. ISBN: 978-80-86829-35-7.

KILIÁN, J. 2009. Vinařství mělnických měšťanů za třicetileté války. Sborník Trpké býti zdá se? Víno a vinařství v českých zemích ve středověku a v raném novověku. Sborník příspěvků z konference konané v Mělníce 2.-4. dubna 2008. s. 123 – 131. In: Kilián, J. 2009. Trpké býti zdá se?. Regionální muzeum Mělník. Mělník. 292 s. ISBN: 978-80-903899-6-0.

KILIÁN, J. 2007. Zmizelé Čechy: Mělník. Paseka. Praha. 72s. ISBN: 978-80-7185-847-8.

KONŮPKA, F. 1941. Volba odrůd při zakládání nových vinogradů. In: Časopis Vinařský obzor. ročník XXXV. (11). s. 23 – 27. Úřední Svaz vinařů. Brno. 199-201 s.

KRAUS, V. 2009. Vinitorium historicum. Radix. Praha. 240 s. ISBN: 978-86031-87-3.

KRAUS, V. 1955. Vinum bonum de Sernossich. Ústecké kapitoly vlastivědné. Knihnice Ústecka. KNV. Ústí nad Labem. 94 s.

KRAUS, V., FOFFOVÁ, Z., VURM, B., KRAUSOVÁ, D. 2005. Encyklopedie českého a moravského vína: 1. díl. Praga Mystica. Praha. 306 s. ISBN: 978-80-86767-00-0.

KRAUS, V., FOFFOVÁ, Z., VURM, B. 2008. Encyklopedie českého a moravského vína: 2. díl. Praga Mystica. Praha. 311 s. ISBN: 978-80-86767-09-3.

KRAUS, V., FOFFOVÁ, Z., VURM, B. 2012. Víno napříč staletími. Praga Mystica. Praha. 107 s. ISBN: 978-80-86767-10-9.

KRAUS, V., KOPEČEK, J., KOTRBA, M., KOUKAL, V. 1999. Réva a víno v Čechách a na Moravě. Radix. Praha. 284 s. ISBN: 80-86031-23-3.

LINHART, P., SUK, M., VÁLEK, V. 2007. Vinařský atlas území České republiky: Weinatlas des Gebietes der Tschechischen Republik. Dolin. Praha. 226 s. ISBN: 978-80-7028-311-0.

MACH, V. 2009. Vinařství v předbělohorském Mělníce. Sborník Trpké býti zdá se? Víno a vinařství v českých zemích ve středověku a v raném novověku. Sborník příspěvků z konference konané v Mělníce 2.-4. dubna 2008. s. 112 – 122. In: Kilián, J. 2009. Trpké býti zdá se?. Regionální muzeum Mělník. Mělník. 292 s. ISBN: 978-80-903899-6-0.

MALÍK, F. 1989. Vinársky rok. Veda-vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied. Bratislava. 272 s. ISBN: 80-224-0015-7.

PAVLÍČEK, A. 1968. Liběchovské vinařství. In: Ročenka Český vinař. 1968. s. 13 – 15. Cech českých vinařů. Mělník. 69 s.

PAVLOUŠEK, P. 2007. Encyklopedie révy vinné. Computer Press a. s.. Brno. 316 s. ISBN: 978-80-251-1704-0

PAVLOUŠEK, P. 2011. Pěstování révy vinné: Moderní vinohradnictví. Grada Publishing a. s.. Praha. 336 s. ISBN: 978-80-247-3314-2.

PODRÁBSKÝ, J. 1990. 40 let vinařství Státního statku Roudnice nad Labem. In: Ročenka Český vinař. 1990. s. 18 – 21. Cech českých vinařů. Mělník. 75 s.

POSPÍŠILOVÁ, D. 1981. Ampelografia ČSSR. Příroda. Bratislava. 352 s. ISBN: 64-035-81.

POSPÍŠILOVÁ, D., SEKERA, D., RUMAN, T. 2005. Ampelografia Slovenska. Výskumná a šlechtitelská stanica vinárska a vinohradnícka Modra. Bratislava. 368s. ISBN: 80-96-9350-9-7.

PUBAL, V. 1978. Karel IV. a české vinařství. Národní muzeum. Praha. 22s.

PŠTROSS, V. F. 1923. Vinařství v Čechách v roce 1922. In: Časopis Vinařský obzor. ročník XVII. (3). s. 21 – 22. Úřední Svaz vinařů. Velké Pavlovice. 125 s.

RÁC, J. 1970. Vinařství a předhusitské město Mělník. In: Ročenka Český vinař. 1970. s. 5 - 16. Cech českých vinařů. Mělník. 103s.

REICH, E., ŠKODA, V. 1931. Zemědělská osvěta. Ministerstvo školství a národní osvěta a Ministerstvo zemědělství a zemský úřad. Praha a Brno. 165 s.

RYCHTAŘÍK, P. 2005. Obnovení vinařské tradice na Slánku. In: Ročenka Český vinař. 2002-2004. s. 37 – 38. Cech českých vinařů. Mělník. 47 s.

SMOLÁK, J. 1926. Druhá výroční zpráva státní vyšší školy ovocnicko-vinařské a zahradnické, státní jednorocní školy hospodářské a výzkumné stanice pro choroby rostlin a stanice meteorologické na Mělníce za školní rok 1925-1926. Nákladem vlastním. Mělník. 97 s.

SMOLÁK, J. 1928. Jarní mrazové poruchy na mělnických vinicích v roce 1927. Ochrana rostlin, ročník 8, č. 1, s. 1 – 7. Orgán Svazu výzkumných ústavů zemědělských v ČSR. Praha. 175 s.

SMOLÁK, J. 1925. První výroční zpráva státní vyšší školy ovocnicko-vinařské a zahradnické na Mělníce za první čtyři školní léta 1921/22 -1924/25. Nákladem vlastním. Mělník. 90 s.

SMOLÁK, J. 1931. Sedmá výroční zpráva státní vyšší školy ovocnicko-vinařské a zahradnické na Mělníce za školní rok 1930/1931. Nákladem vlastním. Mělník. 87 s.

SMOLÁK, J. 1930. Šestá výroční zpráva státní vyšší školy ovocnicko-vinařské a zahradnické na Mělníce za školní rok 1929/1930. Nákladem vlastním. Mělník. 85 s.

SOLAR, V. 1968. Mělnické vinařství má svojí stoletou tradici. In: Ročenka Český vinař. 1968. s. 8 – 13. Cech českých vinařů. Mělník. 69s.

STRAŇÁK, F., BLATTNÝ, C. 1939. Důležití a významní škodliví činitelé kulturních rostlin v Čechách ve vegetační sezoně 1937 – 1938. Ochrana rostlin. ročník 15, s. 9 – 13. Spisy Svazu výzkumných ústavů zemědělských v Praze. Praha. 68 s.

STRAŇÁK, F. 1931. Zpráva o škodlivých činitelích kulturních rostlin v Republice Československé v roce 1929 – 1930. Ochrana rostlin. ročník 8, (1). s. 1 – 7. Orgán Svazu výzkumných ústavů zemědělských v ČSR. Praha. 210 s.

SVOBODOVÁ, L. 2005. 120. výročí založení zahradnické školy v Mělníku. In: Ročenka Český vinař. 2002-2004. s. 14 – 21. Cech Českých vinařů. Mělník. 47 s.

SÝKORA, O. 1976. Rozvoj zámeckého vinařství na Mělníce. In: Ročenka Český vinař. 1976. s. 74 – 80. Cech českých vinařů. Mělník. 85 s.

SÝKORA, O. 1987. Stručný pohled do historie roudnického vinařství. In: Ročenka Český vinař. 1987. s. 59 – 60. Cech českých vinařů. Mělník. 84s.

ŠIMÁČEK, J. 1890. České vinařství. Knihkupectví I. L. Kober. Praha.

ŠIMÁČEK, J. 1881. Český vinař a věstník vinařského spolku okolí Mělníka. Josef Šimáček. Mělník. 105 s.

ŠIMÁČEK, J. 1877. Důležitější listiny a zápisky bývalého poctivého pořádku vinařského pořádku královského věnného města Mělníka od roku 1606 až do roku 1850 a Zprávy o schůzích vinařského spolku okolí Mělníka, za rok 1874, 1875 a 1876. Vinařský spolek pro království České. Mělník. 152s.

ŠIMÁČEK, J. 1888. Vinařství – Hospodářství viničné a sklepní jakož i návod ku pěstování a rozvádění révy vinné kolem stavení. 2. vyd. A. Reinwart. Praha. 130 s.

ŠIMÁČEK, J. 1886. Vinařství v království Českém. Vinařský spolek pro království České. Praha. 45s.

VÁŇA, I. 2005a. Nové výsadby vinic na středověkých terasách v Mostě. In: Ročenka Český vinař. 2002-2004. s. 32 – 33. Cech českých vinařů. Mělník. 47 s.

VÁŇA, I. 2005b. Přehled úspěchů českých vín na výstavách 2002 – 2004. In: Ročenka Český vinař. 2002-2004. s. 11. Cech českých vinařů. Mělník. 47 s.

VÁVRA, M. 1970. Vinohradnické organizace a zvelebovací instituce v Čechách. In: Ročenka Český vinař. 1970. s. 16 – 29. Cech českých vinařů. Mělník. 103 s.

VEREŠ, A., POLAKOVIČ, F., VALACHOVIČ, A. 1980. Rez a vedení viniča. Příroda. Bratislava. 277 s. ISBN: 64-087-80.

Vinařský obzor. 1922. ročník XVI. číslo 13. Velké Pavlovice. 115 s.

Vinařský obzor. 1926. ročník XX. číslo 1. Velké Pavlovice. 102 s.

ZACHA, V., VANEK, G., NOVÁKOVÁ, J. 1989. Atlas chorôb a škodcov ovocných dřevín a viniča. Příroda. Bratislava. 352 s. ISBN: 80-07-00044-5.

Internetové zdroje:

2000 Jahre Weintradition [online]. 26. března 2014 [cit. 2014-3-26]. Dostupné z <<http://www.deutscheweine.de/icc/internet-de/nav/efd/efd701a5-0d4e-0401-be59-267b48205846>>.

Česká zahradnická akademie – střední škola a vyšší odborná škola [online]. ČZA Mělník. 16. března 2014 [cit. 2014-3-16]. Dostupné z <<http://www.zas-me.cz/>>.

Geschichte des Weines [online]. 26. března 2014 [cit. 2014-3-26]. Dostupné z <<http://www.krems.gv.at/system/web/zusatzseite.aspx?menuonr=218454474&detailonr=112408722>>.

Historie Cechu českých vinařů [online]. 16. března 2014 [cit. 2014-3-16]. Dostupné z <http://www.cechcv.cz/novyweb/?page_id=44>.

Historie chrámeckého vinařství [online]. 13. března 2014 [cit. 2014-3-13]. Dostupné z <<http://www.ceske-vinarstvi.cz/main.php?page=historie>>.

Lobkowicz vinařství Mělník [online]. 13. března 2014 [cit. 2014-3-13]. Dostupné z <<http://www.lobkowicz-vinarstvi.cz/cz/o-nas/>>.

Lobkowiczské zámecké vinařství Roudnice nad Labem s.r.o [online]. 13. března 2014 [cit. 2014-3-13]. Dostupné z <<http://lobkowiczke-vinarstvi-roudnice.cz/historie.html>>.

Mělnický košť - Vinařství Milan Kaleda [online]. 13. března 2014 [cit. 2014-3-13]. Dostupné z <<http://www.melnickykost.cz/vinarstvi-kaleda.php>>.

Mělnický košť – Vinařství Miloš Hána – Miloc [online]. 13. března 2014 [cit. 2014-3-13]. Dostupné z <<http://www.melnickykost.cz/vinarstvi-milos-hana-miloc.php>>.

Mělnický košť – Vinařství Říha [online]. 13. března 2014 [cit. 2014-3-13]. Dostupné z <<http://www.melnickykost.cz/vinarstvi-riha.php>>.

Mělnický košť – Vinařství Vaněk [online]. 13. března 2014 [cit. 2014-3-13]. Dostupné z <<http://www.melnickykost.cz/vinarstvi-vanek.php>>.

Nabídka Vinařství Miloš Hána – Miloc [online]. 13. března 2014 [cit. 2014-3-13]. Dostupné z <<http://www.miloc-vinarstvi.wz.cz/nabidka.php>>.

Nabídka vín Českého vinařství Chrámce s.r.o. [online]. 13. března 2014 [cit. 2014-3-13]. Dostupné z <<http://www.ceske-vinarstvi.cz/main.php?page=nabidka&id=7>>.

Produkty Vinařského Střediska Mělník [online]. ČZU Praha. 13. března 2014 [cit. 2014-3-13]. Dostupné z <<http://www.melnik.czu.cz/?r=5063>>.

Rodinné vinařství Mikulenkovi – Pod Třešňovkou, Velké Žernoseky [online]. 13. března 2014 [cit. 2014-3-13]. Dostupné z <<http://www.peknavinazcech.cz/o-vinarich/rodinne-vinarstvi-mikulenkovi-pod-tresnovkou-velke-zernoseky/>>.

Situační a výhledová zpráva 1997 - Réva vinná, révové víno [online]. Mze ČR. 6. března 2013 [cit. 2014-3-9]. Dostupné z <<http://eagri.cz/public/web/file/90813/SVZ1997.pdf>>.

Situační a výhledová zpráva 1998 - Réva vinná, révové víno [online]. Mze ČR. 6. března 2013 [cit. 2014-3-9]. Dostupné z <<http://eagri.cz/public/web/file/90811/SVZ1998.pdf>>.

Situační a výhledová zpráva 1999 - Réva vinná, révové víno [online]. Mze ČR. 6. března 2013 [cit. 2014-3-9]. Dostupné z <<http://eagri.cz/public/web/file/90809/SVZ1999.pdf>>.

Situační a výhledová zpráva 2000 - Réva vinná, révové víno [online]. Mze ČR. 6. března 2013 [cit. 2014-3-9]. Dostupné z <<http://eagri.cz/public/web/file/90807/SVZ2000.pdf>>.

Situační a výhledová zpráva 2002 - Réva vinná, révové víno [online]. Mze ČR. 6. března 2013 [cit. 2014-3-9]. Dostupné z <<http://eagri.cz/public/web/file/90803/SVZ2002.pdf>>.

Situační a výhledová zpráva 2003 - Réva vinná, révové víno [online]. Mze ČR. 6. března 2013 [cit. 2014-3-9]. Dostupné z <http://eagri.cz/public/web/file/2824/SVZ2003_vino.pdf>.

Situační a výhledová zpráva 2004 - Réva vinná, révové víno [online]. Mze ČR. 6. března 2013 [cit. 2014-3-9]. Dostupné z <http://eagri.cz/public/web/file/2828/SVZ2004_vino.pdf>.

Situační a výhledová zpráva 2006 - Réva vinná, révové víno [online]. Mze ČR. 6. března 2013 [cit. 2014-3-9]. Dostupné z <http://eagri.cz/public/web/file/2832/SVZ_VINO_2006.pdf>.

Situační a výhledová zpráva 2007 - Réva vinná, révové víno [online]. Mze ČR. 6. března 2013 [cit. 2014-3-9]. Dostupné z <http://eagri.cz/public/web/file/2830/REVA_VINNA_A_VINO_4_2007.pdf>.

Situační a výhledová zpráva 2008 - Réva vinná, révové víno [online]. Mze ČR. 6. března 2013 [cit. 2014-3-9]. Dostupné z <http://eagri.cz/public/web/file/2826/VINO_04_2008.pdf>.

Situační a výhledová zpráva 2009 - Réva vinná, révové víno [online]. Mze ČR. 6. března 2013 [cit. 2014-3-9]. Dostupné z <http://eagri.cz/public/web/file/32550/VINO_04_2009.pdf>.

Situační a výhledová zpráva 2010 - Réva vinná, révové víno [online]. Mze ČR. 6. března 2013 [cit. 2014-3-9]. Dostupné z <http://eagri.cz/public/web/file/49959/VINO_duben_2010.pdf>.

Situační a výhledová zpráva 2011 - Réva vinná, révové víno [online]. Mze ČR. 6. března 2013 [cit. 2014-3-9]. Dostupné z <http://eagri.cz/public/web/file/128921/SVZ_2011.pdf>.

Situační a výhledová zpráva 2012 - Réva vinná, révové víno [online]. Mze ČR. 6. března 2013 [cit. 2014-3-9]. Dostupné z <http://eagri.cz/public/web/file/183298/SVZ_2012_na_web.pdf>.

Situační a výhledová zpráva 2013 - Réva vinná, révové víno [online]. Mze ČR. 21. ledna 2014 [cit. 2014-3-9]. Dostupné z <http://eagri.cz/public/web/file/286099/SVZ_Reva_vinna_vino_2013.pdf>.

V. Konvent polských vinařů [online]. 26. března 2014 [cit. 2014-3-26]. Dostupné z <<http://winnicaplochockich.pl/publikacje/v-konvent-polskich-vinaru/>>.

Vinařství sv. Tomáše [online]. 13. března 2014 [cit. 2014-3-13]. Dostupné z <<http://www.vinarstvisvtomase.cz/vinarstvi.html#HistorieVinarstvi>>.

Vinařství Vondrák – Mělník [online]. 13. března 2014 [cit. 2014-3-13]. Dostupné z <<http://www.vino-melnik.cz/index.asp>>.

Vinice a pěstované odrůdy mělnického vinařství Kraus [online]. 13. března 2014 [cit. 2014-3-13]. Dostupné z <<http://www.vinarstvi-kraus.cz/vina/vinice/>>.

Vinné sklepy Kutná Hora [online]. 13. března 2014 [cit. 2014-3-13]. Dostupné z <<http://www.vinokutnahora.cz/o-nas/>>.

Weinsorten [online]. 26. března 2014 [cit. 2014-3-26]. Dostupné z <<http://www.krems.gv.at/system/web/zusatzseite.aspx?menuonr=218454473&detailonr=112408672>>.

Winnica Golez [online]. 31. ledna 2014 [cit. 2014-3-26]. Dostupné z <<http://www.winnica.golez.pl/mista.html>>.

Zmiany w uprawach – Winorośl [online]. 26. března 2014 [cit. 2014-3-26]. Dostupné z <<http://klimatarolnictwo.pl/skutki-zmian-klimatycznych/zmiany-w-uprawach/winorosl>>.

9 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1:	Listiny z Registru nákladníků a vinařů z let 1579 – 1602	I
Příloha č. 2:	Listina z knihy Instrukce z kanceláře české, jak se rychtáři, purkmistři a konšelé měst královských i věnných v úřadech svých chovati mají z roku 1651	IV
Příloha č. 3:	Listiny z Knihy pamětí rozličných při ouřadě purkmistrském města Mělníka nad Labem zaznamenaných v letech 1656 – 1678	V
Příloha č. 4:	Fotodokumentace	XI

Obrázek č. 1: Kníže Václav pracuje na vinicích z Velislavovy bible 14. století

Obrázek č. 2: Straň, na které stávala vinice Svatováclavská

Obrázek č. 3: Gotický portál na nádvoří mělnického zámku, pozůstatek středověkého hradu

Obrázek č. 4: Karel IV. zakládá vinice v Mělníku

Obrázek č. 5: Karel IV. podepisuje dědickou smlouvu s rakouskými vévody roku 1364

Obrázek č. 6: Zámek Mělník a vinice sv. Ludmily

Obrázek č. 7: Pohled na část vinice sv. Ludmily

Obrázek č. 8: Královské věnné město Mělník

Obrázek č. 9: Jan Banér, generál švédské pěchoty z období třicetileté války

Obrázek č. 10: Památná korouhev pořádku vinařského v Mělníce

Obrázek č. 11: Ferdinand princ z Lobkowicz, předseda vinařského spolku pro Království české

Obrázek č. 12: Jeho Jasnost JUDr. Bedřich kníže z Lobkowicz

Obrázek č. 13: Vinice Zdenčina

Obrázek č. 14: Vinice Josefka

Obrázek č. 15: Vinice Ferdinanda, Janka, Koráb, Krechtecká, Rudolfka a Trojzlava

Obrázek č. 16: Vinice Betyнка

Obrázek č. 17: Vinice Turbovice

Obrázek č. 18: Vinice Sirotčí

Obrázek č. 19: Vinice Koráb

- Obrázek č. 20: Vinobraní na vinici Šternberka
- Obrázek č. 21: Sběr hroznů na Lobkowiczských vinicích v Mělníce
- Obrázek č. 22: Třídění hroznů na Lobkowiczských vinicích v Mělníce
- Obrázek č. 23: Odzrňování hroznů na nádvoří mělnického zámku
- Obrázek č. 24: Expedice vína a sektů Chateau Mělník
- Obrázek č. 25: Starý kládový lis na vinici Turbovice z roku 1729
- Obrázek č. 26: Hornotlaký lis Lobkowiczského vinařství
- Obrázek č. 27: Dr. Antonín Schmidt, jeden z tvůrců moderního mělnického vinařství
- Obrázek č. 28: Dolní Beřkovice a okolí
- Obrázek č. 29: Velké Žernoseky
- Obrázek č. 30: Původní budova Státní vyšší školy ovocnicko-vinařské a zahradnické v Mělníce
- Obrázek č. 31: Školní budova v Mělníce
- Obrázek č. 32: Vinice na Polabí Státní vyšší školy ovocnicko-vinařské a zahradnické v Mělníce
- Obrázek č. 33: Pan Karel Fořt, první ředitel Školy vinařsko-ovocnické v Mělníce
- Obrázek č. 34: Plán školního statku Neuberk
- Obrázek č. 35: Zámeček Neuberk na školním statku
- Obrázek č. 36: Školní praxe na Neuberku, dobývání stromků
- Obrázek č. 37: Ze žakovské praxe na Neuberku
- Obrázek č. 38: Školní praxe sklepního hospodářství
- Obrázek č. 39: Reklamní etiketa Státní vyšší školy ovocnicko-vinařské a zahradnické v Mělníce
- Obrázek č. 40: Reklamní etiketa Lobkowiczského vinařství I.
- Obrázek č. 41: Reklamní etiketa Lobkowiczského vinařství II.
- Obrázek č. 42: Ceník vín Lobkowiczských vinných sklepů v Mělníce
- Obrázek č. 43: Reklamní etiketa vinařství Mořic Uher Mělník
- Obrázek č. 44: Vinice sv. Julie vinařství J. Viktorín v Mělníce
- Obrázek č. 45: Reklamní etiketa J. K. Haupta, majitele vinic v Mělníku
- Obrázek č. 46: Reklamní etiketa Josefa Jizby, majitele vinic v Mělníku
- Obrázek č. 47: Reklamní etiketa Jana Turka, majitele vinic v Mlazicích u Mělníka

Matthaus Sadar

Winski podolat
adam adams na III M

Anna Propecha

Wit Szaral

Jan Dula wmyel
Janek Sadoginost na III M komora
do ruku

Adam Szaral
Jan Gornost Szaral

Wit Szaral
Marek Szaral Szaral Szaral na III M

Abraham Szaral
Jan Szaral na III M Szaral Szaral
na III M

Jan Szaral Szaral
Wolont na III M

Kateryna Szaral Szaral
Wolont na III M Szaral

Lawryj Szaral Szaral
Jan Szaral na III M komora
do ruku Szaral

Lidmila Szaral Szaral
Wolont na III M Szaral Szaral

Jan Szaral Szaral Szaral

Jan Szaral Szaral

Szczesni Szaral

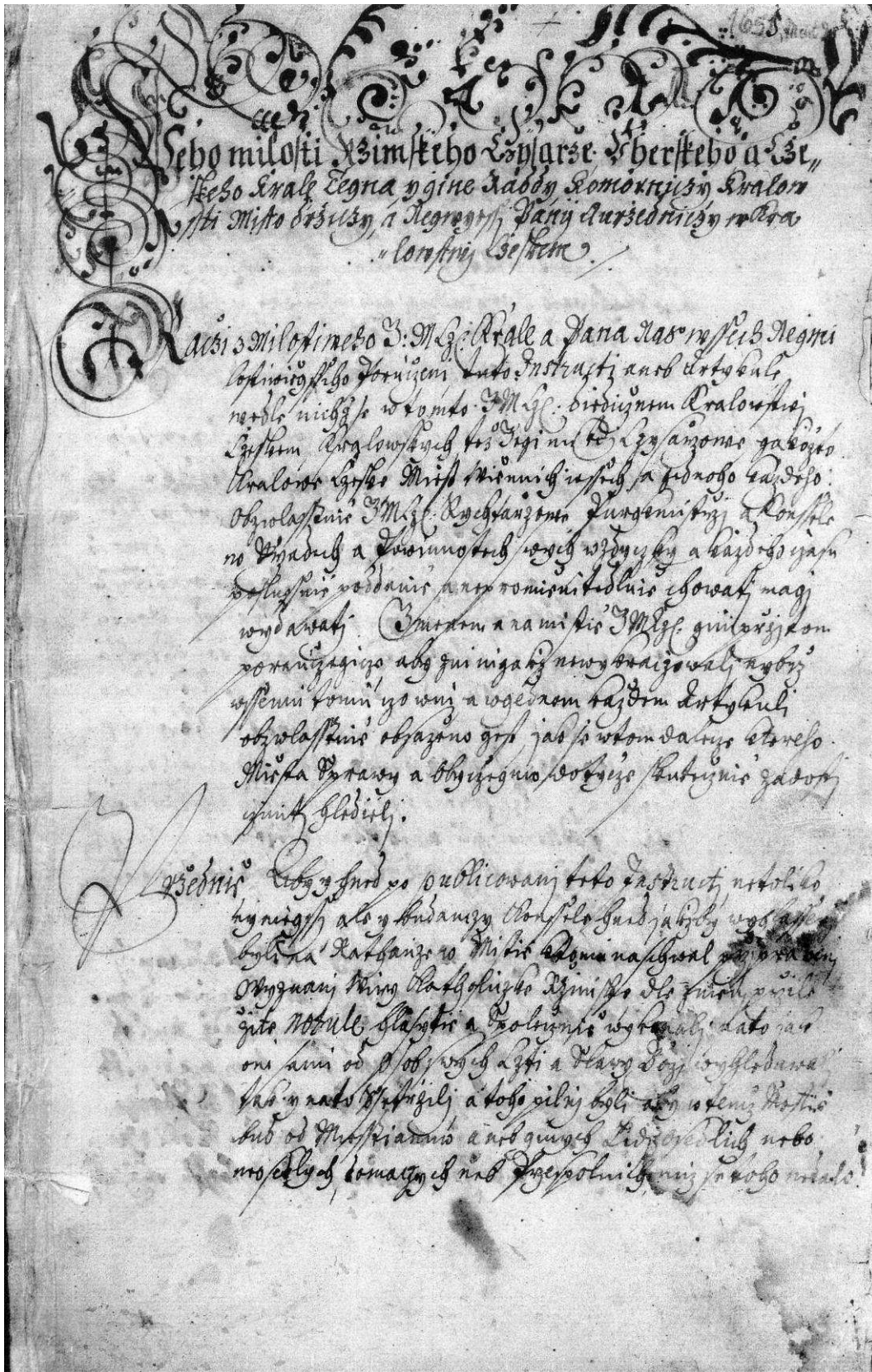
Jan Szaral Szaral Szaral
Janek Szaral na III M

Simon Szaral Szaral

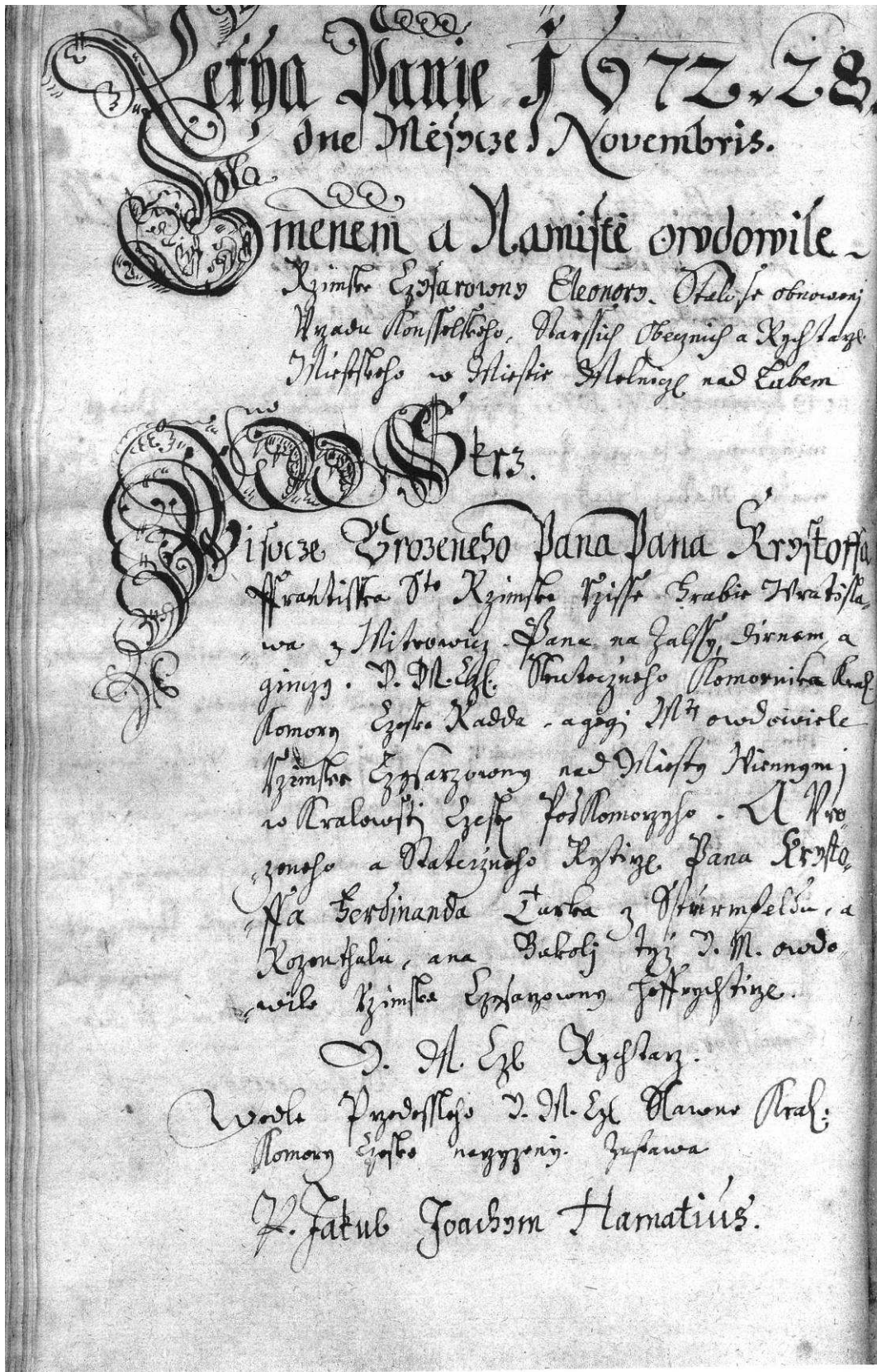
Letha E. S. 94.
 Za Duxedniky
 Hor Vvinicnych
 gsu vsoby tyto od
 S⁵ M. L. Kogtare
 Ppanun Starshy
 Dbernich. Ivolenij
 Na Leso i. s. p. s.
 Dyxt Dvorsky
 Jakub Skatogla.
 Jan Giesca.
 Skastny Kurka S

Mandalená Skastná
 Magister Janus Slavobrozký na
 Magister Tabinský. 13/11/17
 k. Metelická F.
 Matěj Dymovský na f. 17/11/17

Příloha č. 2: Listina z knihy Instrukce z kanceláře české, jak se rychtáři, purkmistři a konšelé měst královských i věnných v úřadech svých chovati mají z roku 1651 (zdroj: Státní okresní archiv Mělník).



Příloha č. 3: Listiny z Knihy pamětí rozličných při ouřadě purkmistrském města Mělníka nad Labem zaznamenaných v letech 1656 – 1678
(zdroj: Státní okresní archiv Mělník).



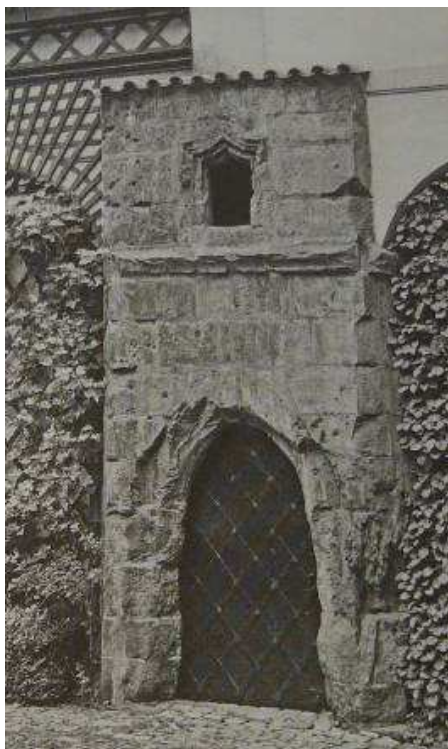
Příloha č. 4: Fotodokumentace



Obrázek č. 1: Kníže Václav pracuje na vinicích, z Velislavovy bible, 14. století (Pubal, 1978).



Obrázek č. 2: Stráň, na které stávala vinice Svatováclavská (Šimáček, 1888).



Obrázek č. 3: Gotický portál na nádvoří mělnického zámku, pozůstatek středověkého hradu (Kilián, 2010).



Obrázek č. 4: Karel IV. zakládá vinice v Mělníku (Frabša, 1938).



Obrázek č. 5: Karel IV. podepisuje dědickou smlouvu s rakouskými vévody roku 1364 (Chodský, 1902).



Obrázek č. 6: Zámek Mělník a vinice sv. Ludmily (Anon, n.d.).



Obrázek č. 7: Pohled na část vinice sv. Ludmily (Anon, n.d.).



Obrázek č. 8: Královské věnné město Mělník (Šimáček, 1888).



Obrázek č. 9: Jan Banér, generál švédské pěchoty z období třicetileté války (Kilián, 2008).



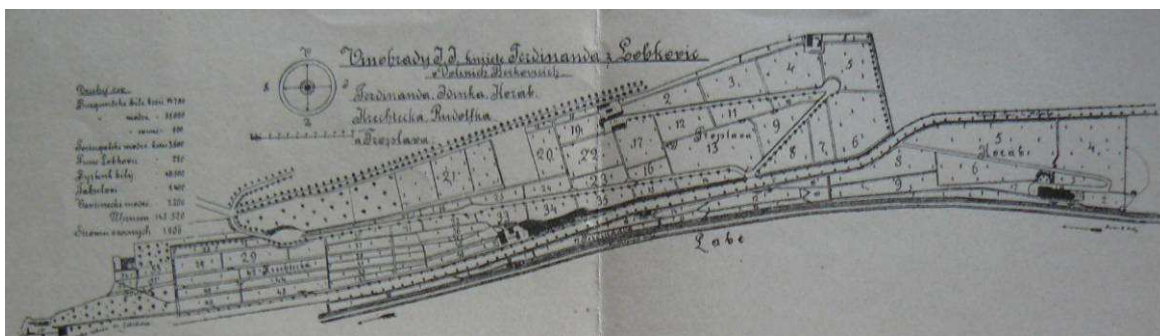
Obrázek č. 10: Památná korouhev pořádku vinařského v Mělníce (Böhm, 1891).



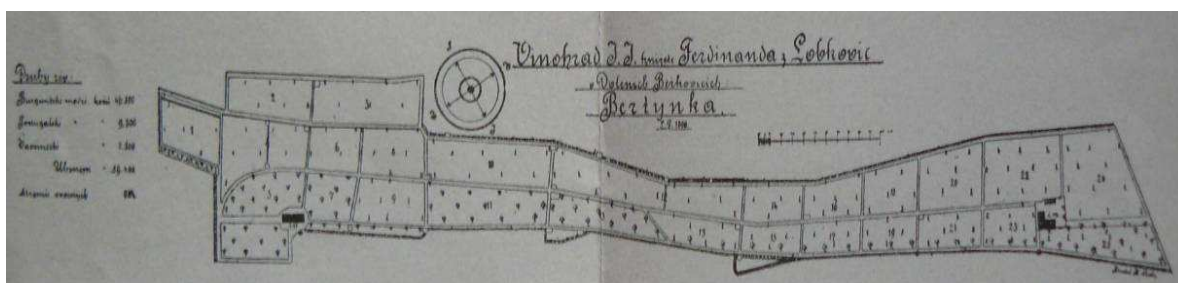
Obrázek č. 11: Ferdinand princ z Lobkowicz, předseda vinařského spolku pro Království české (Šimáček, 1881).



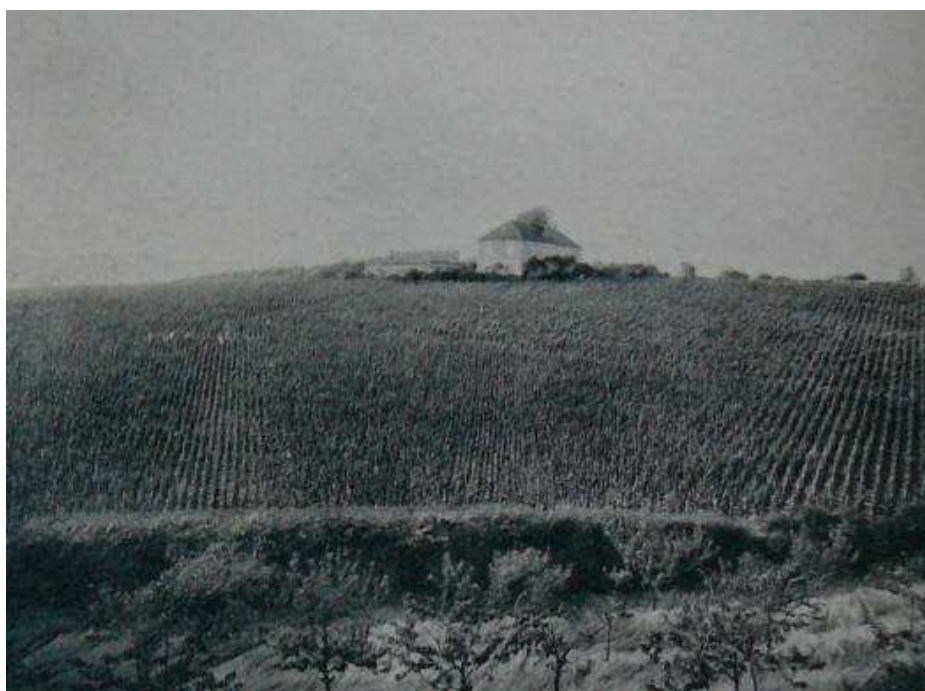
Obrázek č. 12: Jeho Jasnost JUDr. Bedřich kníže z Lobkowicz (Horňanský, 1911).



Obrázek č. 15: Vinice Ferdinanda, Janka, Koráb, Krechtecká, Rudolfka a Trojslava (Šimáček, 1886).



Obrázek č. 16: Vinice Betyňka (Šimáček, 1886).



Obrázek č. 17: Vinice Turbovice (Anon, n.d.).



Obrázek č. 18: Vinice Sirotčí (Anon, n.d.).



Obrázek č. 19: Vinice Koráb (Anon, n.d.).



Obrázek č. 20: Vinobraní na vinici Šternberka (Anon, n.d.).



Obrázek č. 21: Sběr hroznů na Lobkowiczských vinicích v Mělníce (Čech et al., 1934).



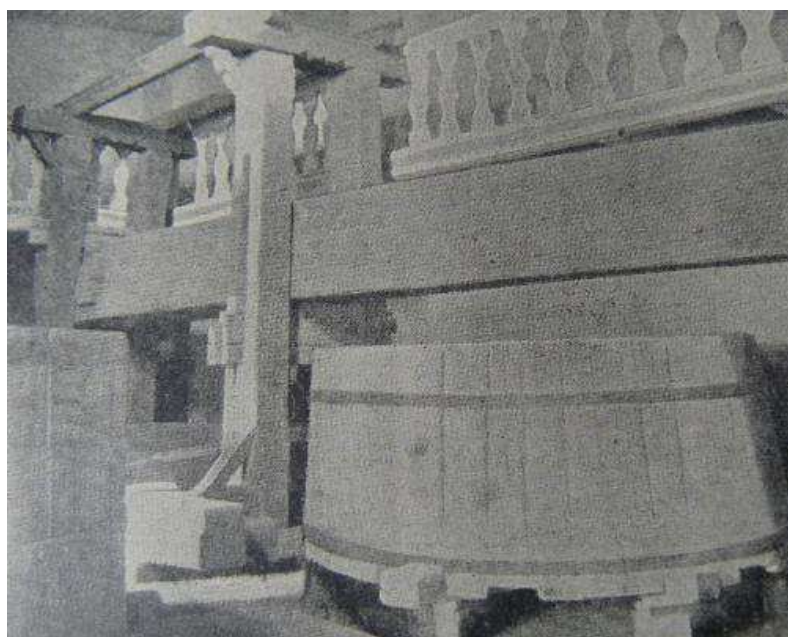
Obrázek č. 22: Třídění hroznů na Lobkoviczkých vinicích v Mělníce (Čech et al., 1934).



Obrázek č. 23: Odzrňování hroznů na nádvoří mělnického zámku (Anon, n.d.).



Obrázek č. 24: Expedice vína a sektů Chateau Mělník (Čech et al., 1934).



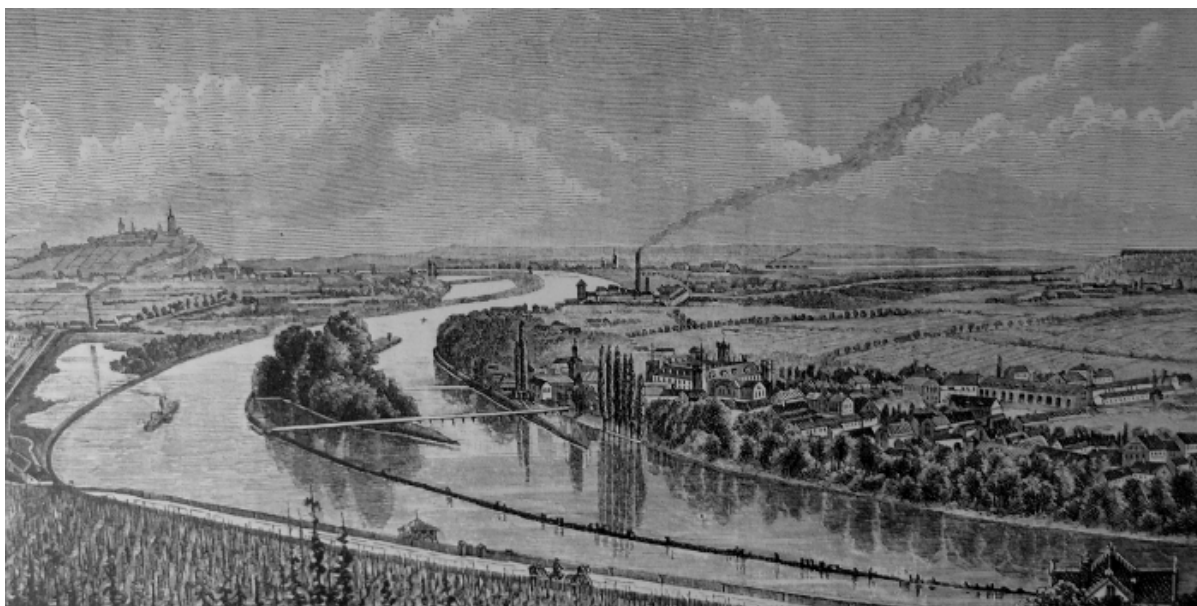
Obrázek č. 25: Starý kládový lis na vinici Turbovice z roku 1729 (Čech et al., 1934).



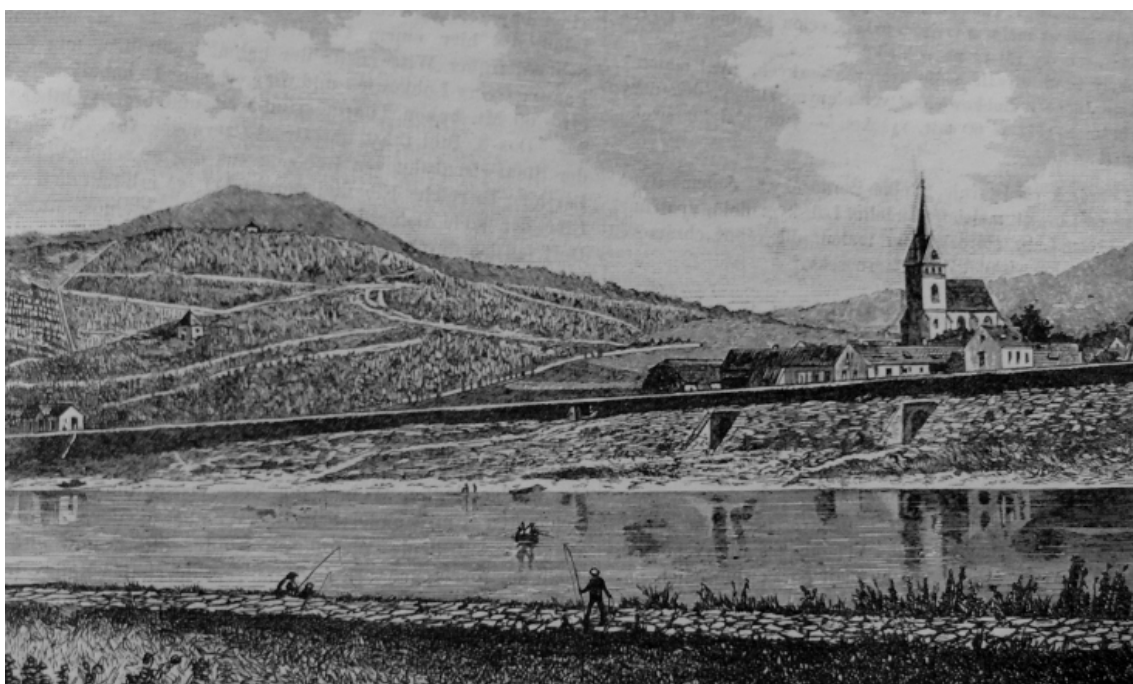
Obrázek č. 26: Hornotlaký lis Lobkowiczského vinařství (Čech et al., 1934).



Obrázek č. 27: Dr. Antonín Schmidt, jeden z tvůrců moderního mělnického vinařství (Kilián, 2010).



Obrázek č. 28: Dolní Beřkovice a okolí (Šimáček, 1881).



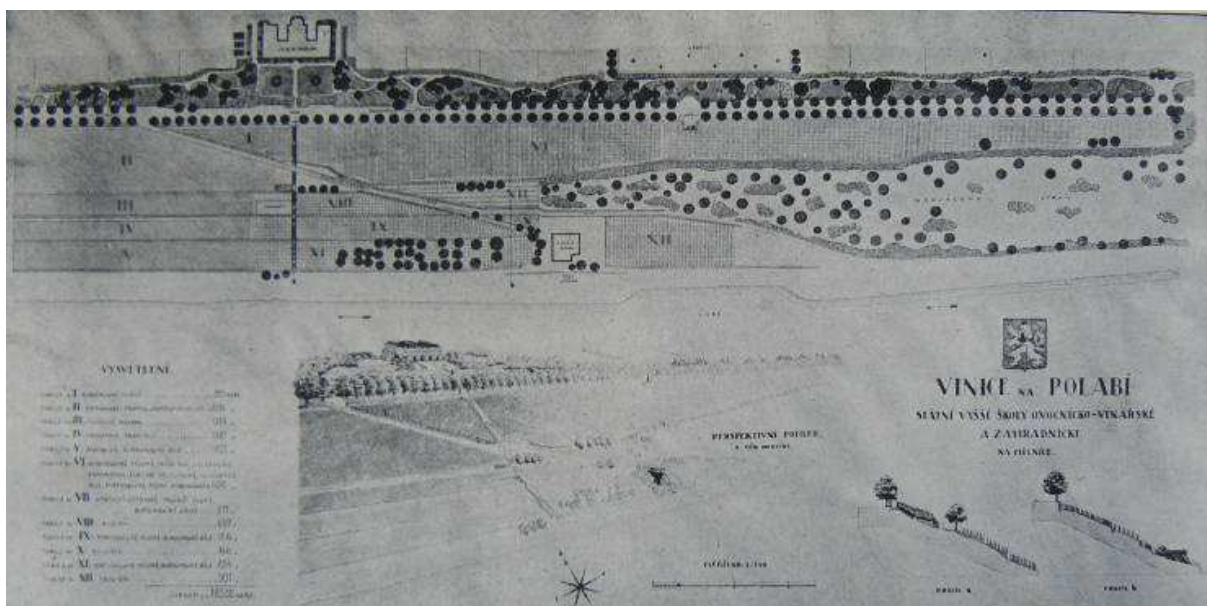
Obrázek č. 29: Velké Žernoseky (Šimáček, 1881).



Obrázek č. 30: Původní budova Státní vyšší školy ovocnicko-vinařské a zahradnické v Mělníce (Smolák, 1930).



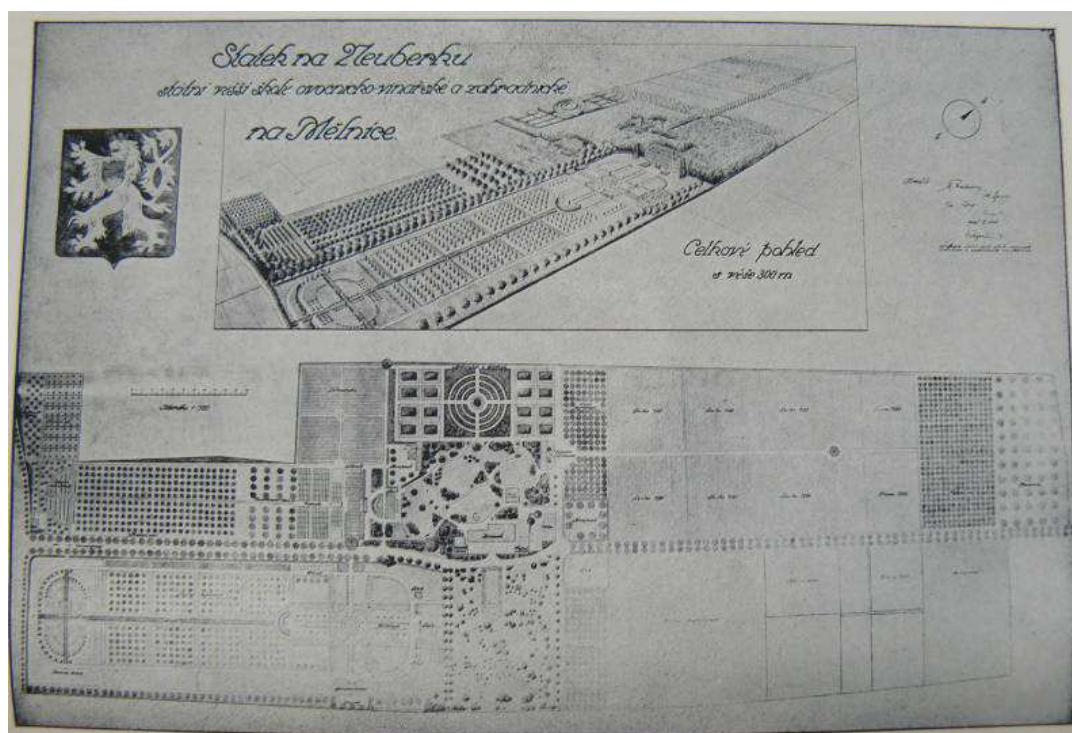
Obrázek č. 31: Školní budova v Mělníce (Böhm, 1891).



Obrázek č. 32: Vinice na Polabí Státní vyšší školy ovocnicko-vinařské a zahradnické v Mělníce (Smolák, 1925).



Obrázek č. 33: Pan Karel Fořt, první ředitel Školy vinařsko-ovocnické v Mělníce (Smolák, 1926).



Obrázek č. 34: Plán školního statku Neuberk (Smolák, 1925).



Obrázek č. 35: Zámeček Neuberk na školním statku (Smolák, 1926).



Obrázek č. 36: Školní praxe na Neuberku, dobývání stromků (Smolák, 1930).



Obrázek č. 37: Ze žakovské praxe na Neuberku (Smolák, 1930).



Obrázek č. 38: Školní praxe sklepního hospodářství (Smolák, 1931).



Obrázek č. 39: Reklamní etiketa Státní vyšší školy ovocnicko-vinařské a zahradnické v Mělníce (Vinařský obzor č. 1, 1926).



Obrázek č. 40: Reklamní etiketa Lobkowiczského vinařství I. (Vinařský obzor č. 1, 1926).



Obrázek č. 41: Reklamní etiketa Lobkowiczského vinařství II. (Vinařský obzor č. 33, 1922).

Knížete Jiří z Lobkowicz vinné sklepy na Mělníce.

Ceny vína v láhvích.				Ceny vína v nádobách.		
Láhve původ. formy staromělnické.						
	Láhev			pr. 1 lit		1 bktl
	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$	zl.	kr.	zl.
	kr.	kr.	kr.	bez nádoby		
Vino červené.				Vino červené.		
Samotok	100	50	25	Samotok	1 10	100
Druh I.	70	35	18	Druh I.	— 76	76
Druh II.				Druh II.		
Vino bílé.				Vino bílé.		
Druh I.	80	40	20	Druh I.	— 85	85
Láhve (tovární cena)	16	12	8			

Za láhve a za nádoby, v dobrém stavu franco vrácené, nahradí se tatáž cena, v jaké byly účtovány.

Obrázek č. 42: Ceník vín Lobkowiczských vinných sklepů v Mělníce (Šimáček, 1886).



Obrázek č. 43: Reklamní etiketa vinařství Mořic Uher Mělník (Frabša, 1938).



Obrázek č. 44: Vinice sv. Julie vinařství J. Viktorín v Mělníce (Šimáček, 1886).



Obrázek č. 45: Reklamní etiketa J. K. Haupta, majitele vinic v Mělníku (Šimáček, 1886).



Obrázek č. 46: Reklamní etiketa Josefa Jizby, majitele vinic v Mělníku (Šimáček, 1886).



Obrázek č. 47: Reklamní etiketa Jana Turka, majitele vinic v Mlazicích u Mělníka (Šimáček, 1886).